

Міністерство освіти і науки України

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ПВНЗ «Міжнародна академія сертифікації бухгалтерів і аудиторів»

Громадська спілка «Палата аудиторів та бухгалтерів України»

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

Інститут економіки та прогнозування НАН України

Північно – східний науковий центр НАН України

Білоруський національний технічний університет

Магдебурзький університет імені Отто-фон-Геріке, Німеччина

Мішкульський Університет, Угорщина

Вища школа менеджменту охорони праці в Катовіцах, Польща

ТРУДИ XIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції

**Дослідження та оптимізація економічних
процесів
«Оптимум - 2017»**

6-8 грудня 2017 р.

Харків – 2017

**Труди XIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції
«Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2017»
6-8 грудня 2017 р. – Х. : НТУ «ХПІ», 2017 р. - 160 с.**

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА

Сокол Є.І., д.т.н., професор, ректор
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

СПІВГОЛОВА

Марченко А.П., д.т.н., професор,
проректор НТУ «ХПІ»

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ

Марченко А.П., д.т.н., професор,
проректор НТУ «ХПІ»;

Пилипенко А.А., д.е.н., професор,
завідуючий кафедрою бухгалтерського
обліку Харківського національного
економічного університету ім. Семена
Кузнеця;

Гриценко А.А., д.е.н., заступник
директора Інституту економіки та
прогнозування НАН України;

Бубенко П.Т., д.е.н., виконавчий
директор Північно-східного наукового
центру НАН України;

Маслак О.І., д.е.н., професор, завідувача
кафедрою економіки Кременчуцького
національного університету ім. Михайла
Остроградського;

Сахнович Т.О., к.е.н., завідуючий
кафедрою економіки і організації
машинобудівного виробництва
Білоруського національного технічного
університету;

Шімпф К., зав. навчальною частиною

економічного факультету, Німеччина;

Коціскі Д., декан економічного
факультету Мішкольського університету,
Угорщина;

Алексєєв І.В., д.е.н., професор,
заступник навчально-наукового
інституту, завідуючий кафедрою
фінансів, Львівська політехніка;

Маліков В.В., к.е.н., професор,
завідуючий кафедрою обліку і аудиту
Харківського національного
автомобільного університету;

Перерва П.Г., д.е.н., професор, декан
економічного факультету;

Манойленко О.В., завідуючий кафедрою
економічного аналізу та обліку;

Міщенко В.А., д.е.н., професор,
завідуючий кафедрою фінансів,
контролінгу та ЗЕД;

Яковлев А.І., д.е.н., професор,
завідуючий кафедрою економіки та
маркетингу.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова

Перерва П.Г., д.е.н., проф., декан
економічного факультету, НТУ «ХПІ»

Заступник Голови

Манойленко О.В., д.е.н., проф. кафедри
економічного аналізу та обліку

Смоловик Р.Ф., к.е.н., проф. кафедри
економічного аналізу та обліку;

Мехович С.А., к.е.н., проф. кафедри
економічного аналізу та обліку;

Давидюк Т.В., професор кафедри
економічного аналізу та обліку

Єршова Н.Ю., к.е.н., доц. кафедри
економічного аналізу та обліку;

Строков Є.М., к.е.н., доц. кафедри
економічного аналізу та обліку;

Побережна Н.М., доцент кафедри
економічного аналізу та обліку;

Юр'єва І.А., доцент кафедри
економічного аналізу та обліку.

СЕКРЕТАРІАТ

Відповідальний секретар

Строков Є. М., к.е.н., доц. кафедри
економічного аналізу та обліку

**Заступники
секретаря**

відповідального

Давидюк Т.В., д.е.н., проф. кафедри
економічного аналізу та обліку

Побережна Н.М., к.е.н., доц. кафедри
економічного аналізу та обліку;

Мартінова В.В., інженер кафедри
економічного аналізу та обліку

СЕКЦІЯ 1 - УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

АРТЕМЕНКО Н.В., ст. викл. каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ДАНІЛЬЧЕНКО А.М., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

До установ державного сектора належать органи, установи чи організації, створені органами державної влади України або органами місцевого самоврядування, діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів. До таких організацій відносяться установи охорони здоров'я, культури та мистецтв, фізичної культури й спорту, навчальні заклади (державної форми власності), органи управління, армія, суди, прокуратура, міліція, а також інші установи, які створені органами державної влади та фінансуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів.

Закон України «Про оплату праці» [1] визначив, що заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник чи уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

У бюджетній сфері процес праці має певні особливості:

- результатом виконуваної роботи є часто не річ (продукція), а послуги (діяльність);
- праця носить переважно розумовий характер;
- у складі сукупних витрат бюджетних установ на оплату праці припадає від 60 до 85% усіх витрат;
- у бюджетній сфері досить високий рівень кваліфікації працюючих, а в деяких галузях (освіта, охорона здоров'я, мистецтво) частка спеціалістів вищої кваліфікації сягає близько 50% загальної чисельності працівників.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. [2] умови та розміри оплати праці працівників установ та організацій, що фінансуються з бюджету, визначаються КМУ.

Основними формами оплати праці в бюджетних установах є

почасова й відрядна, але переважає, як правило, почасова оплата. Основою організації оплати праці є тарифна система, яка включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики.

Заробітна плата в разі почасової оплати визначається згідно з тарифною ставкою й кількістю фактично відпрацьованого часу. Тарифна ставка — це розмір заробітної плати за одиницю часу. Існують годинні, денні та місячні тарифні ставки. У бюджетних установах застосовуються переважно місячні тарифні ставки заробітної плати, які називаються посадовими окладами.

Розмір ставок заробітної плати (посадових окладів), а також надбавок до них у деяких галузях бюджетної сфери (освіта, охорона здоров'я, культура) визначається на підставі щорічної тарифікації, яку проводить постійно діюча тарифікаційна комісія [2].

В установах, де застосовується відрядна форма оплати праці, підставою для розрахунку (нарахування) заробітної плати є документи, в яких організується облік виробітку. Нормативними документами з нарахування заробітної плати в різних галузях передбачено систему надбавок і доплат [3].

Місячна заробітна плата працівників бюджетних установ може бути більшою за посадовий оклад за рахунок доплат і надбавок, різних за своєю економічною суттю та розмірами. Керівникам бюджетних установ у межах фондів заробітної плати, передбачених кошторисом доходів і видатків, надано право встановлювати своїм працівникам доплати:

- за виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника (до 100 % тарифної ставки (окладу) відсутнього працівника);
- за суміщення професій (посад). Доплати одному працівникові максимальними розмірами не обмежуються й визначаються наявністю отриманої економії за тарифними ставками чи окладами суміщуваних посад працівників;
- за розширення зони обслуговування чи збільшення обсягу робіт (доплати одному працівникові максимальними розмірами не обмежуються й визначаються наявністю отриманої економії за тарифними ставками чи окладами, які могли б виплачуватися за умови дотримання нормативної чисельності працівників).

Надбавки працівникам у розмірі до 50 % посадового окладу здійснюються:

- за високі досягнення у праці;
- виконання особливо важливої роботи;
- складність, напруженість у роботі.

Граничний розмір зазначених надбавок для одного працівника не повинен перевищувати 50% посадового окладу. Це обмеження не поширюється на працівників національних закладів (установ). У разі несвоєчасного виконання завдань, погіршення якості роботи й порушення трудової дисципліни ці надбавки скасовуються або зменшуються. Доплати за ненормований робочий день здійснюються в розмірі 25% тарифної ставки за відпрацьований час.

У бюджетних установах допускаються роботи у святкові та неробочі дні, викликані необхідністю обслуговування населення (медичні заклади, пансіонати і т. ін.). Оплата праці в ці дні здійснюється в подвійному розмірі.

Праця відрядників у святкові та неробочі дні оплачується за подвійними відрядними розцінками.

Оплата праці працівників згідно з КЗпП України в нічний час з 22.00 до 6.00 здійснюється в підвищеному розмірі, що встановлюється Генеральною чи галузевими угодами, колективним договором, але не менш як 40 % тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи в нічний час [3].

Сумісництвом вважається виконання працівником крім своєї основної іншої регулярно оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час у тій або іншій установі, організації. Тривалість роботи за сумісництвом не може перевищувати чотирьох годин на день і повного робочого дня у вихідний день. Загальна тривалість роботи за сумісництвом протягом місяця не повинна перевищувати половини місячної норми робочого часу [4].

Умовно сумісництво працівників бюджетних установ можна поділити на «зовнішнє» і «внутрішнє». «Зовнішнє» сумісництво означає, що працівник працює в кількох установах, одна з яких є його основним місцем роботи. У разі «внутрішнього» сумісництва робота виконується в тій самій установі, в якій працівник є основним і сумісником у вільний від основної роботи час.

Нараховуючи окремі виплати, виходять із середньої заробітної плати, яку обчислюють згідно з Порядком обчислення середньої заробітної плати, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України №100 з подальшими змінами. Зазначені

виплати застосовуються в разі:

- надання працівникам щорічної відпустки та додаткових відпусток;
- виконання працівниками державних і громадських обов'язків;
- надання жінкам додаткових перерв для годівлі дитини;
- залучення працівників до виконання військових обов'язків;
- службових відряджень;
- інших випадків [4].

Список літератури:

1. «Про оплату праці»: Закон України від 24.03.1995р. № 108/95-ВР // Основні чинні кодекси і закони України / Уклад. Ю.П. Єлісєвєнко. – 2-ге вид. – К.: Махаон, 2003. – 976 с.;
2. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних установах : Навч. посібн. -К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 288 с.;
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навч. посібн. / За ред.проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП „Рута”, 2010 – 472 с.;
4. Артеменко Н.В. Облік у бюджетних установах: проблеми реформування та напрями їх вирішення / Н.В. Артеменко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». - 2015. - № 26 (1135) – С. 106-110.

АРТЕМЕНКО Н.В., ст. викл. каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

АРТЕМЕНКО Д.А., студент, НТУ «ХПІ»

ФІНАНСУВАННЯ ЗА ВІДОМЧОЮ СТРУКТУРОЮ І ЧЕРЕЗ ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Бюджетні організації безпосередньо фінансуються з державного або місцевого бюджету (за відомчою структурою). Бюджетне фінансування являє собою виділення коштів з бюджету (державного або місцевого) у розпорядження керівників установ і організацій на здійснення витрат, передбачених бюджетом.

За відомчою структурою фінансуються установи, що утримуються за рахунок місцевих бюджетів, та інші розпорядники коштів, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням Міністерства фінансів України.

При фінансуванні за відомчою структурою Головне управління Державного казначейства перераховує бюджетні кошти на поточні бюджетні рахунки головних розпорядників коштів на підставі поданих ними розподілів бюджетних коштів (2

примірники). Один примірник розподілу залишається у головного розпорядника коштів і реєструється в журналі реєстрації розподілу коштів, а другий передається Головному управлінню Державного казначейства [1].

Управління оперативно-касового планування видатків на підставі наданого розподілу складає в 2-х примірниках розпорядження на перерахування коштів з єдиного казначейського рахунка, яке реєструється в журналі реєстрації розпоряджень, підписується начальником цього управління і затверджується заступником міністра фінансів – начальником Головного управління Державного казначейства. Перший примірник розпорядження передається в управління бухгалтерського обліку і звітності, де здійснюється звірка суми фінансування з залишками невикористаних асигнувань, після чого передається оперативно-контрольному управлінню для перерахування коштів за призначенням. Другий примірник розпорядження залишається в управлінні оперативно-касового планування видатків.

Перерахування бюджетних коштів з єдиного казначейського рахунка здійснюється платіжним дорученням, яке подається до уповноваженого банку у вигляді електронних розрахункових документів каналами зв'язку в системі «клієнт-банк». Отримавши від уповноваженого банку виписки з єдиного казначейського рахунка, управління бухгалтерського обліку та звітності Головного управління Державного казначейства перевіряє повноту проведених платежів, а управління оперативно-касового планування видатків відображає суму проведеного фінансування головного розпорядника коштів у картці обліку асигнувань. Подальший рух фінансування здійснюється за схемою: головний розпорядник коштів розпорядник коштів другого ступеня розпорядник коштів третього ступеня.

Головним розпорядникам коштів в уповноважених установах банків відкриваються такі поточні рахунки:

- на видатки установи;
- для переказу підвідомчим установам.

Бюджетні установи, які утримуються за рахунок коштів Державного бюджету, фінансуються за другою формою – через органи Державного казначейства, яким в установах Національного банку та уповноважених установах комерційних банків, визначених Кабінетом Міністрів України та Національним

банком України, відкриваються єдині казначейські рахунки відповідно до наказу Головного управління Державного казначейства України. У перспективі органи Державного казначейства виконуватимуть функції бюджетного банку.

Єдиний казначейський рахунок – це система бюджетних рахунків органів Державного казначейства в установах банків, на які зараховуються податки, збори та інші обов'язкові платежі державного бюджету і з яких органами Державного казначейства здійснюються платежі безпосередньо на користь суб'єктів господарської діяльності, які виконали або надали послуги розпорядникам бюджетних коштів, та оплачуються інші видатки бюджетних установ як у безготівковому порядку, так і готівкою.

При фінансуванні розпорядників бюджетних коштів через територіальні органи Державного казначейства всі поточні рахунки бюджетних установ в уповноважених банках закриваються і в свою чергу їм в органах Державного казначейства відкриваються реєстраційні рахунки, кількість яких у конкретного розпорядника коштів залежить від ступеня деталізації контролю за використанням бюджетних коштів відповідно до бюджетної класифікації [2].

Реєстраційний рахунок – це рахунок, що відкритий в органах Державного казначейства розпорядникам коштів для обліку їх видатків.

Для відкриття реєстраційних рахунків у відповідних органах Державного казначейства на кожного розпорядника коштів заводяться особові справи.

Відкриттю реєстраційних рахунків передують укладання договорів, що регулюють відносини між органами державного казначейства та розпорядником коштів.

Реєстраційні рахунки відкриваються в розрізі розділів бюджетної класифікації на один бюджетний рік і щорічно поновлюються. Відкриття реєстраційних рахунків стає здійсненим фактом після письмового повідомлення про це розпорядника коштів.

Оплата видатків розпорядників бюджетних коштів здійснюється органами Державного казначейства України з реєстраційних, спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників шляхом проведення платежів з цих рахунків, відкритих в органах Державного казначейства України.

Органи Державного казначейства приймають від

розпорядників бюджетних коштів платіжні доручення і підтверджують документи:

- за загальним фондом – відповідно до кошторисних призначень, помісячних планів асигнувань, зареєстрованих зобов'язань та в межах залишку коштів на рахунку за певним кодом економічної класифікації видатків;

- за спеціальним фондом – в межах загального залишку коштів на спеціальному реєстраційному рахунку за всіма кодами економічної класифікації видатків, залишків кошторисних призначень та зареєстрованих зобов'язань.

Фінансування бюджетних організацій здійснюється з дотриманням наступних принципів:

- фінансування в межах асигнувань, передбачених кошторисом;

- цільове використання бюджетних коштів;

- безоплатний характер.

Дотримання вищевказаних принципів бюджетного фінансування сприяє зміцненню фінансово-бюджетної дисципліни бюджетними організаціями, а також підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Список літератури:

1. Атамас П.Й. Основи обліку в бюджетних установах : Навч. посібн. -К. : Центр навчальної літератури, 2011. – 288 с.;

2. Артеменко Н.В. Сучасна концепція реформування місцевих бюджетів: проблеми та перспективи / Н.В. Артеменко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва – Х: НТУ «ХПІ», 2014. – №34(1077). – 228с. – С.25-30.

ДЕГТЯРЬОВА О.В., ас., Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИМОГ ДО АУДИТУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ МЕДИЧНИМ СТРАХУВАННЯМ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

Сьогодні Україна опинилась в такій ситуації, коли держава не спроможна захистити конституційні права усіх своїх громадян стосовно надання медичних послуг за рахунок бюджетних та позабюджетних надходжень, безкоштовно та в повному обсязі. Актуальність теми дослідження зумовлена тими реформаторськими

процесами, які відбуваються в країні, і які поступово трансформують систему державного соціального страхування України в систему змішаного соціального страхування [1], що спонукає до розвитку послуг з недержавного медичного страхування. Об'єктами дослідження є системи аудиторських стандартів щодо страхових компаній, що надають послуги з медичного страхування в Україні та Європі.

В умовах економічної кризи та соціально-економічних перетворень, вимоги та аудиторські стандарти до страхових компаній повинні буди особливо ретельно вивірені. Одночасно, в умовах повільного економічного зростання та збройного конфлікту на Сході, страховики повинні мати більш широкий спектр можливостей та інструментів інвестування заради збільшення своїх фондів та виконання взятих страхових обов'язків перед застрахованими.

Метою роботи є дослідження та аналіз систем аудиторських стандартів в Україні та Європі, та аналіз очікуваних результатів від запропонованого реформування цих стандартів в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що сьогодні недостатньо уваги приділено розробці стандартів аудиту саме для страхових компаній, що займаються медичним страхуванням.

В програмному документі «Комплексна програма розвитку фінансового сектору до 2020» [2] зазначається, що згідно зі Ст.133 «Угоди про асоціацію...» [3] Україна має забезпечити «поступове приведення у відповідність своїх чинних законів та майбутнього законодавства до *acquis* ЄС». В [2] також визначається, що страхове законодавство повинно бути гармонізоване відповідно до Директиви 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради (*Solvency II*) [4], що була прийнята після кризи 2008 року за мала буди впровадженою до 2017 року. В Директиви 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради (*Solvency II*) страхування життя та медичне страхування та ризикове. Ця Директива визначає систему платоспроможності страхових організацій в Європі, їхню відповідальність у зв'язку з тим, що вони є гарантом соціальної безпеки громадян в багатьох країнах.

На відміну від Українського законодавства, вимоги до страховиків, що займаються страхуванням життя (медичним) відрізняються від ризикових. Мінімальні вимоги щодо капіталу згідно із *Solvency II* (*Minimal capital requirements (MCR)*) для компаній, що займаються страхуванням життя та медичним страхуванням визначаються відповідно до функції *VaR*, що використовується для розрахунку мінімального необхідного обсягу капіталу, підлягає

калібруванню по ризиковій вартості базових власних коштів страхової або перестраховальної організації з рівнем довірчої ймовірності 85%. А для ризикових компаній.

Список літератури:

1. Соціальне страхування. Підручник. За ред. О.П. Кириленко, В.С. Толуб'яка. Тернопіль. ТНЕУ. 2016, с. 347.;
- 2 Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року Постанова Національного банку України; Програма від 18.06.2015 № 391. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>;
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна, Європейський Союз, Євратом, Бельгія, Болгарія, Чеська Республіка, Данія, Німеччина, Естонія, Ірландія, Греція, Іспанія, Франція, Хорватія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Угорщина, Мальта, Нідерланди, Австрія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Словаччина, Фінляндія, Швеція, Великобританія; Угода, Список, Міжнародний документ від 27.06.2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011_4;
4. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/746.html>.

ДІДЕНКО Ю.Ю., к.е.н., доцент, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

БОНДАР Н.О., ст. викл., Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТІВ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Забезпечення стійкості страхового ринку і захист інтересів споживачів є пріоритетним та першочерговим завданням регуляторного органу будь-якої країни. Сучасна практика розвитку страхової діяльності в Україні свідчить про те, що сьогодні низький попит на страхові послуги від населення обумовлений економічними й психологічними факторами, що пов'язані із можливими фінансовими ризиками діяльності страхових компаній.

На сьогодні вважається, що система нагляду та нормативи, які існують в Європейському Союзі (ЄС) є найбільш ефективними. У наукових публікаціях та законодавчих актах приділено достатньо уваги висвітленню внутрішнього аудиту [1-4] та застосуванню норм Solvency II [5, 6] у сфері регулювання національного страхового ринку. Враховуючи це, доцільним є розгляд питання співпраці між внутрішнім та зовнішнім

аудитами.

Внутрішні та зовнішні аудити - це механізми контролю, які базуються на оцінюванні певних процесів страхової компанії з метою усунення можливих помилок та загроз. Однак, слід підкреслити, що обсяги внутрішнього та зовнішнього аудиту суттєво різні:

- внутрішні аудити охоплюють весь процес діяльності страховика, таким чином, вони можуть ідентифікувати та оцінювати будь-які ризики для операцій;

- зовнішні аудити передбачають, зокрема, перевірку рахунків та їх відповідність принципам бухгалтерського обліку (політики), які застосовуються, поряд із перевіркою достовірності й чіткості фінансових результатів суб'єкта господарювання, що розглядається.

Таким чином, обсяг внутрішніх аудитів є значно більшим, ніж зовнішніх аудитів. Однак не можна сказати, що обсяг зовнішніх аудитів знаходиться в межах обсягу внутрішніх аудитів - теоретично бухгалтерські та фінансові питання, як і фінансові аудити, є складовими внутрішніх аудитів; однак в цьому випадку вони зазвичай не є предметом для, наприклад, прискіпливого річного огляду, оскільки вони трактуються як такі, що мають низький ризик, та можуть бути в підсумку виключені з розкладу внутрішнього аудиту. Тому роль зовнішнього аудиту не зменшується при впровадженні внутрішнього аудиту. Відповідальність за верифікацію звітності страховика та облікової політики несуть тільки експерти-аудитори з зовнішнього аудиту.

Взаємне співробітництво між обома видами аудиту необхідно не тільки для зменшення обсягів перевірок, але й тому, що воно може бути корисним як для внутрішніх аудиторів так і для експертних аудиторів.

Співпраця між внутрішніми та зовнішніми аудитами повинна бути сформована за стандартами, що регулюють контроль як з боку механізмів, так і за Директивою Solvency II [6], у якій внутрішній аудит є ключовою функцією системи управління паралельно з ризиком управління, актуарними та регуляторними функціями.

Для здійснення функції внутрішнього аудиту вона повинна додавати вартість та вдосконалювати організацію, що у свою чергу вимагає дисциплінованого підходу до оцінки та підвищення ефективності управління ризиками, управління процесами та

управління страховиками. Тому Компанія з управління страхуванням повинна використовувати різні джерела для оцінки ефективності управління ризиками [7].

Співпраця між внутрішнім та зовнішнім аудитом, безсумнівно, може сприяти підвищенню вартості страхування і таким чином принесе ряд переваг для обох сторін, в тому числі:

- більш ефективний аудит (як внутрішній, так і зовнішній);
- менше зусиль щодо виконання аудиторських завдань, краща та більш повна ідентифікація ризиків;
- краще планування аудиторської роботи;
- краще розуміння результатів, які можуть вплинути на внутрішні та зовнішні аудиторські дії;
- обмін знаннями та досвідом;
- скорочення витрат.

Можна зробити висновок, що принципи та масштаби співпраці між внутрішніми та зовнішніми аудитами вимагають розроблення певної належної практики, яка повинна з'явитися вчасно. Внутрішній аудит є порівняно новим механізмом контролю в страхових компаніях, та його методологія роботи, значення і статус все ще розвиваються. Слід підкреслити, що цілі внутрішнього аудиту відрізняються від цілей зовнішнього аудиту, який частіше визначається як фінансовий аудит.

Співпраця між двома видами аудиту є дуже корисною оскільки може полегшити досягнення цілей аудиту та сприяти підвищенню ефективності, та запобігти подвоєнню певних дій як частини аудиторських зусиль для підвищення надійності страхової компанії. Аудит є дуже важливим механізмом контролю для страхових компаній, оскільки він підтримує управлінські процеси у сфері фінансів, обліку та управління ризиками.

Список літератури:

1. Бондаренко О.В. Цільові спрямування аудиту діяльності страхових компаній в умовах трансформації страхового ринку [Текст] / О.В. Бондаренко // Науковий вісник НАТУ України, м. Львів. – 2008. – Вип. 18.11. – с. 241-249;
2. Бондаренко О.В. Засади здійснення зовнішнього аудиту діяльності страхових компаній [Текст] / О.В. Бондаренко // Науковий вісник НАТУ України, м. Львів. – 2009. – Вип. 19.6. – с.157-165;
3. Кривенцова А.М. Методичний підхід до організації внутрішнього аудиту страхових компаній [Текст] / А.М. Кривенцова // Причорноморські економічні студії. – Випуск 10. – 2016. – с. 210-213;
4. Порядок проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах: Розпорядження Нацкомфінпослуг від 5 червня 2014 р. № 1772. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0885-14>;
5. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від

25.11.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/746.html>;

6. Внукова Н.М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України [Текст] / Н.М. Внукова, С.А. Ачкасова, І.В. Скорик // Фінанси України. – №9'2013. – с. 76-82;

7. Marzanna Lament Audit as a control mechanism used by insurance companies [Текст] // Wiadomości Ubezpieczeniowe . – №4. – 2013. – p. 105-119.

ЖАДАН Т.А., к.е.н., доц. каф. «ЕАтаО», НТУ «ХПІ»

ЛУЦЕНКО О.В., студентка, НТУ «ХПІ»

ФЕДОРЧЕНКО Ю.Ю., студентка, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ ЗІ ЗБЕРЕЖЕННЯ, НАДХОДЖЕННЯ І ВИБУТТЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Підвищення ефективності використання основних засобів потребує вдосконалення організації і здійснення внутрішнього контролю операцій зі збереження, надходження та вибуття основних засобів на підприємстві.

Внутрішній контроль операцій зі збереження, надходження і вибуття основних засобів представляє собою сукупність прийомів та процедур контролю, за допомогою яких суб'єкт контролю: 1) одержує інформацію про дотримання умов збереження; обґрунтованість придбання; своєчасність і повноту оприбуткування; правомірність вибуття; правильність оцінки, нарахування амортизації, визначення витрат на ремонт і поліпшення основних засобів, відображення господарських операцій в обліку; 2) порівнює отриману в процесі контролю інформацію про збереження, надходження і вибуття основних засобів з нормативною; 3) встановлює причини виявлених відхилень; 4) розробляє заходи, спрямовані на усунення виявлених відхилень або попередження виникнення їх у майбутньому [1, 2].

Відповідно до наведеного вище визначення внутрішнього контролю операцій зі збереження, надходження і вибуття основних засобів, суб'єкт контролю в процесі його здійснення використовує ряд прийомів та процедур контролю, які можна розділити на фактичні і документальні [3, 4].

Найважливішим методичним прийомом фактичного контролю основних засобів є інвентаризація. У Великому енциклопедичному словнику під інвентаризацією розуміється періодична перевірка наявності і стану матеріальних цінностей

(основних і оборотних фондів) в натурі, а також грошових коштів. У п.1 ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV зазначено, що головною метою проведення інвентаризації на підприємстві є забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, під час якої перевіряються і документально підтверджуються наявність, стан і оцінка активів і зобов'язань. Згідно з п. 4 розділу I Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879, проведення інвентаризації організовується і забезпечується власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою), який здійснює керівництво підприємством.

При здійсненні документального контролю операцій зі збереження, надходження і вибуття основних засобів широко використовуються такі прийоми як: перевірка документів за формою і змістом, нормативна перевірка, порівняння. Перевірка документів за формою і змістом здійснюється з метою встановлення правильності їх оформлення, достовірності і законності відображених в них господарських операцій. За допомогою нормативної перевірки встановлюється відповідність цих операцій чинному законодавству, їх узгодженість щодо правил визнання, класифікації, оцінки майна, умов придбання, внутрішнього переміщення чи реалізації, документального оформлення процесу руху. Перевірка правильності оприбуткування основних засобів здійснюється шляхом порівняння даних обліку з первинною документацією.

Список літератури:

1. Жадан Т.А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект / Т.А. Жадан, Н.В. Лозова // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання. – 2015. – Випуск 8. – С. 1112-1116;
2. Жадан Т.А. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту / Т.А. Жадан, С.О. Яценко // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання. – 2017. – № 16. – С. 845-850;
3. Жадан Т.А. Проблеми організації та здійснення державного внутрішнього фінансового контролю на сучасному етапі його розвитку / Т.А. Жадан // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. - 2014. - № 65. - С. 57-63;
4. Жадан Т.А. Загальнонаукові та специфічні методи внутрішнього контролю фінансово-господарської діяльності підприємства / Т.А. Жадан, С.О. Яценко // Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції» (19-20 квітня 2017 року, м. Харків). Тези доповідей. Частина 2. – Харків: ХНУБА, 2017. – 328 с. – С. 98-100.

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХП»
КОЩЕЙ Ю.В., студентка, НТУ «ХП»

ПІДХОДИ ДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку економіки ключове місце займає питання підвищення ефективності використання основних засобів і потужностей підприємств. Керівник повинен регулярно аналізувати і оцінювати рух основних виробничих засобів, їх склад і структуру, стан і ефективність використання. Очевидно, що ефективне використання основних засобів приводить до зменшення потреб у введенні нових виробничих потужностей (тобто економія грошових коштів), а, отже, до підвищення прибутку підприємства.

Ефективне використання основних засобів відбивається на прискорення їх оборотності, що у істотній мірі сприяє рішенню питання про скорочення розриву в термінах фізичного і морального зносу, прискоренні темпів оновлення основних засобів [1].

Ефективне використання власності потенціалу підприємства має на увазі результат його використання. Аналізуючи склад, структуру і стан основних засобів, необхідно чітко і конкретно позначити роль основних засобів у виробничому процесі, а так само чинники, що впливають на використання основних засобів.

З різноманіття методів аналізу ефективності використання основних засобів, слід виділити методи економічного аналізу, які сприяють підвищенню ефективності використання основних засобів підприємства, а також сконцентровані на зниження витрат виробництва і зростанні продуктивності праці. Цей підхід заснований на тому, що ефективна оцінка і управління основними засобами тісно пов'язане і з іншим основним завданням сучасного періоду розвитку суспільства – підвищенням якості продукції, що випускається, оскільки в умовах ринкової конкуренції швидше реалізується і має попит високоякісна продукція.

Використовуючи дану інформацію керівництво підприємством зможе виявити потенціал для підвищення ефективності використання основних засобів, а крім того, своєчасно визначити і скоректувати негативні відхилення, які надалі можуть спричинити серйозні наслідки для успішної діяльності підприємства. Для того, щоб визначити, наскільки ефективно те або інше підприємство розпоряджається основними засобами, а так само виявити наявні проблеми, необхідно проводити аналіз основних засобів, який зумовить, по яких конкретно напрямкам треба вести роботу. Відповідно до цього підсумки

аналізу дають відповідь на питання, які найістотніші способи поліпшення управління основними засобами підприємства в конкретний період його діяльності.

Проблема ефективності використання основних засобів була і залишається актуальною на сучасному етапі розвитку економіки, оскільки дійсна оцінка використання основних засобів підприємства дозволить найефективніше ними управляти і впливати на результат діяльності в цілому.

Підвищення ефективності основних фондів має першорядне значення для підприємства, що стабільно розвивається, яке повинне не тільки прагнути до їх модернізації, але і максимальній ефективності їх використання. Від рішення даного питання залежить конкурентоспроможність організації і її фінансове положення.

Список літератури:

1. Оваденко В.О. Підвищення ефективності використання та відтворення основних виробничих фондів підприємства (за матеріалами підприємств сільськогосподарського машинобудування України) [Текст] : автореферат дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / В.О. Оваденко ; Київський нац. екон. ун-т. – К., 2005. – 19 с.

2. Смиркин А.Н. Бухгалтерский управленческий учет. Порядок постановки и основные направления развития / А.Н. Смиркин, М.В. Петровская. - М.: Эксмо, 2014. - 400 с.

3. Александрова В.О., Н.В. Артеменко Роль і місце технічного переозброєння в системі розширеного відтворення основних фондів // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2008. – № 55. – С. 99-101.

ЖАДАН Т.А., к.е.н., доц. каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

АННАЄВ М., студент, НТУ «ХПІ»

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання економіки нашої країни найважливішим критерієм ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є прибуток, який виступає головним джерелом його функціонування та розвитку. В той же час, як свідчать данні Державної служби статистики України, в останні роки відбувається погіршення фінансового стану вітчизняних підприємств. Так, за 2010-2015 рр. кількість промислових підприємств, які отримали чистий збиток, скоротилась з 43% у 2010 р. до 27,4% у 2015 р. (або на 15,6%), а отриманий ними чистий збиток навпаки збільшився в 6,8 рази до 263,6 млрд. грн. у 2015 р. Загальний фінансовий результат (сальдо) після

оподаткування промислових підприємств за цей період знизився майже в 16,2 рази і у 2015 р. мав негативне значення на рівні 188,3 млрд. грн. За таких умов вагомого значення набуває пошук ефективних інструментів внутрішнього контролю за процесом формування, розподілу і використання фінансових результатів підприємства, одним із яких виступає обліково-аналітичне забезпечення.

Необхідність обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього контролю фінансових результатів впливає із потреб власників, держави і найманих працівників в інформації (системі показників), яка надасть їм можливість виявити закономірності й тенденції формування фінансових результатів, встановити та оцінити основні фактори, що позитивно чи негативно впливають на процес формування, розподілу і використання прибутку, виявити резерви його збільшення і, таким чином, покращити фінансовий стан підприємства.

Аналіз наукової економічної літератури дозволив виділити ряд підходів до трактування сутності понять «фінансові результати», «внутрішній контроль» та «обліково-аналітичне забезпечення». Досить поширеними точками зору серед науковців є тлумачення внутрішнього контролю як: завершального етапу управлінської діяльності; системи спостережень і перевірки; процесу; зворотного зв'язку; функції управління тощо [1, 2]. Що стосується поняття «обліково-аналітичне забезпечення», то всю сукупність поглядів можна розділити на три підходи. Згідно першого підходу під ним розуміється сукупність облікових та аналітичних процесів; другого - система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації; третього - сукупність методів, принципів і процедур, застосування яких дозволяє отримати обліково-аналітичну інформацію [3-5].

Отже, узагальнення та систематизація існуючих підходів до трактування сутності понять «фінансові результати», «внутрішній контроль» та «обліково-аналітичне забезпечення» дозволяє сформулювати авторське визначення узагальненої категорії «обліково-аналітичне забезпечення внутрішнього контролю фінансових результатів», відповідно до якого під ним розуміється сукупність обліково-аналітичних процедур, за допомогою яких суб'єкт контролю одержує інформацію про фактичний стан процесів формування, розподілу та використання фінансових результатів, встановлює відхилення отриманих показників від

заданих або нормативних та розробляє заходи, спрямовані на їх усунення або попередження виникнення у майбутньому.

Список літератури:

1. Жадан Т.А. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту / Т.А. Жадан, С.О. Яценко // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання. – 2017. – № 16. – С. 845-850;
2. Жадан Т.А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль» / Т.А. Жадан // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – 2017. – № 16. – С. 161-168;
3. Вольська В.В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств / В.В. Вольська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – Вип. 3 (24). – С. 83-88;
4. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичний процес: його зміст і стадії / Т.Г. Камінська // Науковий вісник НАУ. – 2002. – Вип. 50. – С. 313-318;
5. Яценко В.Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / В.Ф. Яценко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2013. – № 3 (65). – С. 75-83.

ЛИННИК О.І., к.е.н., доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ШЕЙН А.М., студентка, НТУ «ХПІ»

ОБЛІК ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є стимулом для суб'єктів господарювання якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси. Позитивний фінансовий результат – прибуток – є метою, заради якої працює або, принаймні, повинно працювати підприємство.

Із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані за ними витрати.

Значно ширший діапазон аналітичних досліджень фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта можна отримати за обліковою інформацією, складеною за НП(С)БО. Структуризована інформація за видами діяльності, за характеристиками визнання доходів і витрат та у співвідношенні до залученого у господарський процес капіталу дає широку гаму кількісних і якісних параметрів одержаного кінцевого фінансового результату.

Показники прибутковості є визначальними в оцінках ефективності функціонування господарюючого суб'єкта за всіма

видами діяльності: виробничою, фінансовою та інвестиційною. В прибутку акумулюються результати виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг), їх якості й асортименту, ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, результати ділового партнерства та виробничо-фінансового менеджменту.

При аналізі фінансових результатів дослідження проводять у двох аспектах. У першому аспекті фінансовий результат оцінюють як ступінь досягнення кінцевої мети та визначення ефективності виробничо-фінансової діяльності. Другий аспект передбачає визначення пріоритетів вкладення капіталу за видами діяльності, за масштабами у стратегічному та тактичному вимірах, які дають максимальний приріст фінансового результату.

Безумовно, бажаним результатом будь-якої підприємницької діяльності є прибуток, який при відповідних його обсягах, дає можливість для саморозвитку та збільшення масштабів діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства впливають результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства.

Слід звернути увагу, що отримання прибутку суб'єктами господарювання пов'язане з діяльністю не тільки на території України, а й за її межами.

Засоби або майно, отримані підприємством безкоштовно, до складу прибутку не включаються.

Для узагальнення інформації про формування і використання фінансових результатів господарської діяльності підприємства використовується рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Фінансовий результат визначають на рахунку 79 «Фінансові результати». Після чого прибуток списують в кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений», а збиток — в дебет рахунку 442 «Непокриті збитки».

Список літератури:

- 1 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73;
2. Податковий кодекс України /Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112;
3. Линник О.І. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства / О.І. Линник, О.С. Задорожна // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 26 (1135). – С. 147-153.

ПАРАДОКСИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Облікова політика визначається в міжнародних стандартах інакше, ніж в Україні. Якщо в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8), визначено, що це «... конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності». То в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» це «... сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності».

Під визначення у Законі підпадають всі процедури, які виконує бухгалтер, вся його діяльність від заповнення або прийняття у бухгалтерію первинного документу до складання звітності. В результаті більшість підприємств у своїх наказах про облікову політику відображає не лише прийняті ними варіанти ведення обліку згідно з національними або міжнародними стандартами, які не повинні змінюватися протягом всієї їх діяльності (крім випадків встановлених у національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 6 або у МСБО 8), але і питання організації бухгалтерського обліку. Хоча питання організації бухгалтерського обліку допускають будь-які зміни та удосконалювання і не регулюються стандартами.

Ми використовуємо запозичену економічну категорію і при цьому змінюємо її зміст.

В міжнародних стандартах термін «облікова політика» використовується лише відносно бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В Україні прийняте інше трактування: облікову політику встановлюють і відносно податкового обліку, і відносно управлінського обліку тощо.

Таким чином ми розширюємо трактовку цієї категорії.

Можливість самостійно визначати варіанти обліку тих або інших об'єктів розширює можливості бухгалтера, сприяє підвищенню його кваліфікації. Проте в результаті звітність підприємств стає не співставною. Це обмежує можливість узагальнювати та аналізувати інформацію різних підприємств на рівні держави, а статистичні органи для отримання співставної

інформації повинні проводити додаткові вибіркові обстеження.

Використання облікової політики у практиці роботи підприємств змінює умови роботи державних економічних органів.

Можливість обирати варіанти облікових рішень може приводити до маніпулювання інформацією у звітності. Як протидія такому маніпулюванню виник податковий облік, який на поточний момент для підприємств став більш важливим, ніж фінансовий.

Тобто більша свобода у формуванні правил ведення бухгалтерського обліку може привести до занепаду самого фінансового обліку.

Ще більше маніпулювань може виникнути після використання підприємством у своїй діяльності того варіанту оцінки, який зараз має назву «справедлива вартість». Він введений у дію Міжнародним стандартом фінансової звітності 13 «Оцінка за справедливою вартістю». Із трьох рівнів ієрархії справедливої вартості, визначених у стандарті, лише перший можна вважати дійсно ринковим. Другий і третій рівні – це умовна оцінка, яка також допускає маніпулювання. І це лише одна сторона такої оцінки. З другого боку справедлива вартість може змінюватися кожен день і тому її використання не можна вважати позитивним фактором; порівняно з оцінкою за фактичною собівартістю вона не має особливих переваг.

Вважається, що використання справедливої вартості як елементу облікової політики приводить оцінку майна до поточної вартості, фактично воно підвищує рівень суб'єктивізму при формуванні фінансової звітності.

Reichling Peter, doctor of Economics, Professor, Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg, Germany

Pererva P.G., doctor of Economics, Professor, Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

ESTIMATION OF COMMERCIAL VALUE OF PATENTS

The valuation of the commercial value and value of patents, as well as other intellectual products, has always been reduced to their evaluation using financial and/or market indicators, which in turn

also depend on the same indicators of intellectual products, that is, to get rid of the multi-coloniality of the calculation indicators in this case it is almost impossible. We can only talk about the maximum reduction of this dependence with the use of non-financial indicators. Our research shows that the method of valuation of intellectual products (for example, patents) weighted with citation (citation-weighted patents - Hirsch index), which was developed by Hall and Jaffe at the beginning of this century, is free from this important drawback [3 , 4], and developed recently by Platonov VV, Rogova E.M. and Kosenko A.P. [1, 2, 4].

In our opinion, analyzing the advantages of using patent citation indexes in scientific research, the most important in the context of our research is the impact of citing patents on their value. The use of quotes in magazines, patents and other sources helps determine whether a scientific product has reached the end user, is the organization of high-performing in its own industry. The indicator "analysis of patent quotes" allows you to explore the impact of science on technology, allows you to determine the significance and effectiveness of the results of creative work of enterprises, organizations and institutions.

The principal novelty and advantage of this approach is due to two factors. The first of these is that this approach identifies a key integral indicator with which the value of an intellectual property object (OIS) can be compared. Moreover, other methodological approaches use a variety of non-financial indicators that are not in a strict functional or even in a statistically proven relationship. The second factor of the advantages of the method is availability since the 1980s. the necessary quantitative database for calculating the integral indicator in the form of an electronic database of patent information. This fact translates the proposals on the use of the method of citing patents from theoretical positions to the practical sphere of calculations.

Based on our analysis of approaches to citing patents and their use as a factor in the commercial value of the results of creative activity, in our opinion, it is extremely important to determine the valuation of a patent and to forecast its commercial potential. Traditional approaches to determining the valuation of intellectual property are well known, but they do not take into account, in our opinion, an extremely important component that is related to the patent citation index.

Approbation of the developed models for determining the price of intellectual-innovative technologies was carried out, it showed that the results obtained are logical enough, have a sufficient degree of reliability and validity, which indicates a sufficient scientific and methodological level of the developed proposals. We draw attention to the fact that taking into account the citation of patents allows a certain increase in the sales price of a patent, which gives such patents additional competitive advantages in the transfer market. Also note that the obtained results of calculations of prices for intellectual technologies should not be considered a standard or standard for the commercialization of intellectual property. These data are only a guide in negotiating OIC developers with their potential consumers, a certain argument in setting the transfer price.

Reference:

1. Платонов В.В. Интеллектуальные активы и инновации / В.В. Платонов, Е.М. Рогова, Н.Н. Тихомиров. СПб.: Издательство СПбГУЭФ, 2008.-278с.;
2. Рогова Е.М. Венчурный менеджмент: учеб. пособие / Е.М. Рогова, Е.А. Ткаченко, Э.А. Фияксель.- М. : Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2011. – 440 с.;
3. Hall, B. Market value and Patent Citations: A First Look / B. Hall, A. Jaffe // Working papers of Brookings Institute, Washington D.C., 1998.- 122 p.;
4. Косенко О.П. Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій [Монографія] / О.П. Косенко. - Х.: «Смугаста типографія», 2015.- 517 с.;
5. Перерва П.Г. Банкротство, санація та реструктуризація підприємства як економічні категорії антикризового управління / П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, В.Л. Товажнянський // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 59 (1168). – С. 148-152;
6. Перерва П.Г. Формування кон'юнктури ринку електротехнічної продукції / П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, Н.П. Ткачова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : зб. наук. праць. Сер. : Проблеми економіки та управління. – Львів : Львівська політехніка, 2015. – № 815. – С. 118-125;
7. Перерва П.Г. Моделювання стратегічної політики маркетингу конкурентоспроможності на засадах бенчмаркінгу / П.Г. Перерва, Н.П. Ткачова // Економічні науки : зб. наук. праць. Сер. : Економіка та менеджмент. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34), ч. 2. – С. 10-23;
8. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П.Г. Перерва, І.В. Гладенко, А.В. Косенко, М.М. Ткачов // Вестник Нац. техн. ун-та «ХПИ» : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2008. – № 18. – С. 105-110;
9. Ткачов М.М. Ринок контрафактної продукції в системі неформальної економіки / М.М. Ткачов // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 22 (995). – С. 89-95;
10. Экономика и управление инновационной деятельностью: учебник / Под ред. проф. Перервы П.Г., проф. Вороновского Г.К., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова Н.И. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.;
11. Перерва П.Г. Маркетинг на промышленном предприятии.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 80 с.;
12. Косенко А.П. Экономическая оценка инновационного потенциала / А.П. Косенко, Д. Коциски, О.И. Маслак, П.Г. Перерва, Д. Сакай.- Монография / Под ред. проф. Перервы П.Г. и проф. Д.Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ «ХПИ», Мишкольц.техн.ун-т, 2009. – 170 с.;
13. Перерва П.Г. Управление ассортиментом продукции / П.Г. Перерва.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 80 с.;
14. Перерва П.Г. Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 93 с.;
15. Перерва П.Г. Исследование рынка промышленной продукции / П.Г. Перерва.- М.:

МАНТРОВА Є.В., студентка, НТУ «ХПІ»

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Фінансова звітність повинна надавати достовірну, повну і точну інформацію про поточний стан і результати функціонування підприємства, бути надійним джерелом аналітичних висновків, які дадуть можливість визначити економічний потенціал підприємства. У зв'язку з цим починають з'являтися нові вимоги надання фінансової інформації.

На попередньому етапі розвитку бухгалтерської звітності інформація подавалася у вигляді звітів. Такі звіти були зручні для внутрішніх користувачів, але для зовнішніх користувачів були малоінформативними, не мали загальної структури побудови. З метою вирішення цієї проблеми вчені розробили концепцію інтегрованої системи бухгалтерського обліку, яка розширила поняття бухгалтерської звітності і змінила її роль в суспільстві.

На даному етапі для ведення цієї інтегрованої системи бухгалтерської звітності існує безліч перепон, подолання яких підвищить ефективність практичного застосування даної концепції в діяльності підприємств [1].

Актуальність обговорення питання щодо переваг і недоліків формування інтегрованої звітності не викликає сумнівів, про що свідчить лавина публікацій науковців, присвячених цій тематиці, серед яких: П.Й. Атамас, О.П. Атамас, К.В. Безверхий, Т.В. Давидюк, Р.О. Костирко, В.М. Костюченко, С.А. Кузнецова, Н.О. Лоханова, М.А. Проданчук та ін.

Інтегрована звітність може істотно підвищити інвестиційну привабливість компанії, оскільки забезпечить інвесторів прозорою інформацією про справжні ризики компанії не тільки у фінансовій, але й в соціальній та екологічній сферах. Проте, більшість показників інтегрованої звітності носять якісний характер і не допускають відображення в грошових одиницях, тож перед керівництвом багатьох компаній постає питання, як

оцінити нефінансові результати діяльності компанії, в тому числі в соціальній та екологічній сферах? [2].

Закріплення концепції про інтегровану систему бухгалтерської звітності сталося з моменту виникнення деяких міжнародних організацій, які займалися її розвитком, створенням і розробкою нефінансової звітності, спробами адаптувати цю модель в сучасну систему. На сучасному етапі інтегрована система дозволяє отримати зовнішнім користувачам комплексне уявлення про ключові фактори створення вартості на даний момент і в майбутньому на основі подачі набору фінансових і нефінансових показників.

Основні відмінності інтегрованої системи бухгалтерської звітності - виклад звітності (лаконічно); застосування сучасних технологій (доступна в електронному варіанті онлайн); можливість адаптації (висока, так як орієнтована на розкриття істотних питань, які змінюються в залежності від обставин); надійність (висока прозорість звітності за рахунок відкриття більшої кількості показників, позитивних і негативних аспектів діяльності підприємства); підхід (процесний); структура (системна); спрямованість (орієнтація на майбутнє з урахуванням стратегічних цілей підприємства); управління (здійснюється контроль над фінансовими, виробничими, кадровими, інтелектуальними та іншими ресурсами); тимчасові рамки (короткострокова, середньострокова і довгострокова перспективи) [3].

Для традиційної фінансової звітності характерно - виклад звітності (складна структура, інформація у величезній кількості), застосування сучасних технологій (доступна на паперових носіях), можливість адаптації (низька, обмежена необхідністю дотримуватися вимог законодавства), надійність (невисокий рівень прозорості через розкриття обмеженого кількості обов'язкових показників), підхід (функціональний), структура (уривкова), направленість (орієнтація на минулі показники результатів діяльності та фінансових ризиків), управління тільки фінансовими ресурсами, тимчасові рамки (короткострокова перспектива) [3].

Відповідно до викладеного матеріалу можна зробити висновок про те, що інтегрована звітність знаходиться на етапі розвитку і становлення. Поки що їй не вдалося повністю замінити традиційну систему звітності, але для цього є всі передумови. Можливість в інтегрованій системі аналізувати не тільки минулі

періоди, а й прогнозувати майбутні, відкриває широкі перспективи як для керівників підприємства, так і для інвесторів.

Принципи інтегрованої звітності носять поки що тільки характер рекомендацій, але це дозволяє підприємствам значно скоротити час і процедуру для формування звітності.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>;
2. Давидюк Т.В. Роль управлінського обліку в формуванні нефінансової та інтегрованої звітності / Т.В. Давидюк // Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції: тези доп. 4-ї Міжнар. наук. -практ. конф., 26 травня 2016 р., м. Одеса. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – С. 49-52;
3. Львова И.Н. Идеи интеграции отчетности: исторический аспект / И.Н. Львова // Вестник Санкт-Петербургского государственного экономического университета. – СПб: ГУЭ, 2014. – Вып. 1 (68). – С 177-182;
4. На один шаг ближе к интегрированной отчетности. Новый подход в 21 веке // IIRC - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://integratedreporting.org>

БРИК С.В., к.е.н., доц. каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

МАРДУС О.О., студентка, НТУ «ХПІ»

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ

Метою аудиту формування фінансових результатів та використання прибутку підприємства є встановлення достовірності відображення в обліку та звітності (особливо у звіті про фінансові результати підприємства) напрямів формування та розподілу фінансових результатів підприємства та визначення ефективності використання прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після оподаткування.

Для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати коштів [1].

На основі дослідження технології аудиту його об'єкти рекомендовано додатково класифікувати за ознаками: обов'язковості вивчення, рівня ризику та права власності.

Основним завданням аудиту формування фінансових

результатів та використання прибутку підприємства є підтвердження наявної інформації про його господарську діяльність, достовірності та повноти обліку, відповідності його чинному законодавству з метою надання висновку про реальний фінансовий стан [2].

Дослідження поняття аудиторської вибірки дало можливість запропонувати підхід до формування аудиторської вибірки при здійсненні аудиту фінансових результатів малих підприємств, що враховує особливості діяльності підприємств, а саме: велику кількість однотипних господарських операцій.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, аналітичними вважаються процедури, що містять аналіз важливих фінансових показників та тенденцій із подальшим вивченням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або прогнозним величинам.

При розгляді обліку прибутку підприємств важливу роль відіграє облікова політика, яка є внутрішнім документом підприємства з питань бухгалтерського обліку господарських операцій, в тому числі визначає методику обліку формування фінансових результатів.

Основними факторами, які враховує пропонована методика оцінки ризику контролю при здійсненні аудиту фінансових результатів підприємств є: організація, методика та технологія обліку; організаційно-правова структура та специфіка господарської діяльності підприємства [3].

Рекомендовано впроваджувати обґрунтовану послідовність та склад аналітичних процедур, які доцільно проводити на всіх стадіях аудиторської перевірки підприємств як внутрішнього та зовнішнього аудиту з урахуванням особливостей діяльності підприємств.

Список літератури:

1. *Мардус Н.Ю.* Теоретичні і методичні підходи до визначення фінансового результату в обліку та аудиті / *Н.Ю. Мардус, К.Ю. Корсунова* // Глобальні та національні проблеми економіки. - Миколаївський національний університет ім.В.О. Сухомлинського, Вип. 11. 2016. – С. 873-875;
2. *Чайка В.В.* Методичні засади аудиту прибутку торговельних підприємств / *В.В. Чайка* // Інтелектуальний потенціал молоді в науці і практиці. – Хмельницький : ХІЕП, 2006. – С. 252-255;
3. *Мардус Н.Ю.* Особливості аудиту фінансової звітності підприємства / *Н.Ю. Мардус, Д.Л. Селюков* // Наука і освіта–запорука розвитку економіки: зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. Форуму / *ред. Є.М. Строков.*– Харків: НТУ «ХПІ», 2016.–С. 21-23.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Організація бухгалтерського обліку складна система, яка відображає кругообіг ресурсів у процесі діяльності установ і складається зі структурних елементів, які взаємопов'язані єдиним інформаційним полем банку і виконують різні функції. Взаємодія компонентів системи бухгалтерського обліку завершується корисним результатом – звітністю [1].

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно – з першого дня реєстрації до ліквідації. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996, зі змінами від 16.10.2012 р. (далі – Закон №996), питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції її власника або уповноваженого органу відповідно до законодавства та установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві, за фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, їх збереження протягом встановленого терміну полягає на власника (або уповноважений орган) відповідно до законодавства та установчих документів. Таким чином, організація бухгалтерського обліку є процес діяльності керівництва підприємства щодо створення, вдосконалення та контролю системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення достовірною інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [2].

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку є:

- своєчасне, повне, достовірне, безперервне відображення всіх операцій господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві;
- обробка отриманої інформації за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів;
- складання балансу і фінансової звітності на основі відповідних реєстрів бухгалтерського обліку, які зведено на основі отриманих первинних документів;
- подання фінансової звітності до відповідних користувачів (аудиторські фірми, внутрішній аудит, державних органів тощо).

Особливої уваги треба приділити розробленню концепції облікової політики та документообігу, яка полягає у обґрунтуванні облікової політики, розробці робочого плану рахунків, організації документообігу на підприємстві та ведення обліку кваліфікованими фахівцями [2].

Елементи, які має містити положення про облікову політику підприємства відповідно до Методичних рекомендацій затверджених наказом Мінфіну України від 27.06.2013 р. №635, дозволяють створити нове чи вдосконалити наявне положення про облікову політику підприємства просто і ефективно. Підприємство має варіант вибору щодо структури положення про облікову політику підприємства. Облікова політика підприємства дозволяє зробити бухгалтерський облік більш прозорим, а господарські процеси – більш контрольованими та дотримання основних принципів облікової політики може суттєво спростити відносини з контролюючими органами.

Список літератури:

1. Єршова Н.Ю. Дослідження особливостей організації обліку доходів і витрат у банках / Н.Ю. Єршова, Є.О Черкасова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/2012/25/21Ershov.pdf>;
2. Мардус Н.Ю. Аспекти організації обліку і фінансової звітності / Н.Ю. Мардус, С.В. Брік // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. – 2014. –Вип. 9, ч. 6. – С. 219-222.

МОЩИЦЬКА Т.О., к.е.н., доц., НАУ «ХАІ»

МОЩИЦЬКИЙ О.С., ст. викл. НАУ «ХАІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НЕСТАТИСТИЧНОГО ПІДХОДУ В АУДИТІ

Вибіркове дослідження широко використовують в аудиторській практиці. Воно значно скорочує тривалість аудиторської перевірки, не погіршує її якості та дозволяє зменшити витрати суб'єктів господарювання. Сутність дослідження полягає у перевірці аудитором відібраної певним чином частину сукупних даних. Отримані результати перевірки екстраполюються на всі дані, що дозволяє сформулювати аудиторські висновки.

Одним з підходів вибіркового аудиту є нестатистичний підхід, який базується, переважно, на особистому досвіді аудитора

та висвітлює його професійну думку.

Європейський досвід передбачає застосування професійного судження в роботі аудитора та використовується поряд зі статистичним підходом. Надмірне нормативне регулювання обліку та аудиту не завжди дає можливість врахувати різноманітність ситуацій та практичних випадків [1, 2]. Існуючі шаблони проведення перевірок гальмують розвиток аудиторської думки, зводять перевірку до виконання механічних дій, засновуються на суб'єктивних принципах та задовольняють інтереси окремих груп користувачів тощо.

Аудиторські програми значно спрощують проведення перевірок, особливо в випадку розгляду значного обсягу інформації, але можуть негативно впливати на формування у аудитора професійного судження, зводячи перевірку до набору механічних дій. Знання та навички досвідченого аудитора дозволяють отримати більш суттєві результати, ніж методи аудиту, що ґрунтуються на імовірнісному підході та дають кращі результати при аудиті зон підвищеного ризику.

Виходячи з професійного судження визначається розмір вибірки, застосовуються певні процедури аудиту та оцінюються її результати [3].

Основними випадками для застосування професійного судження в роботі аудитора є:

- наявність специфічної інформації, як вимагає застосування додаткових знань та умінь аудитора;
- наявність суперечливих норм в нормативно-правових актах;
- використання загальновстановлених принципів і правил обліку окремих господарських операцій;
- відсутність рекомендованих критеріїв з того чи іншого питання, що дає повну свободу в виборі і обґрунтуванні рішень;
- наявність зон підвищеного ризику.

У вигляді основних критеріїв, що впливають на якість професійного судження аудитора, виділяють: освіту, практичний досвід і досвід вирішення суперечок з контролюючими органами.

Освіта включає наявність освіти з обліку і аудиту, членство у професійних організаціях, участь у конференціях щодо удосконалення методів обліку та аудиту. Практичний досвід охоплює досвід роботи бухгалтером/аудитором, досвід роботи в певній сфері, самостійну розробку облікової політики та

формування особистого судження, досвід проведення перевірок, зміна місць роботи. Вирішення суперечок з контролюючими органами визначається наявністю досвіду вирішення суперечок в суді, вирішення суперечок на користь господарюючого суб'єкта, виявленням фактів порушення законодавства в ході аудиторської перевірки.

Інформація, підготовлена на основі професійного судження повинна бути достовірною, а судження - обґрунтованим. Саме тому українське професійне співтовариство прагне виробити, обґрунтувати і актуалізувати облікові принципи, правила і процедури, дотримання яких дозволить максимально забезпечити визнання інформації надійною.

Синтез статистичного та нестатистичного підходу дає найбільш обґрунтовані результати перевірки, виявляє зони ризику та враховує досвід обліку певних операцій. Перспективним напрямом є розробка методики нестатистичного відбору в ході аудиту [4].

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Підручник / Пер. з англ. О. В. Селезньов, О.А. Ольховікова та ін.. - К., 2004;
2. Міжнародний стандарт аудиту ISA 530 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ifac.org/>;
3. Бондар В.П. Підходи до проведення вибіркового аудиту: статистичний і нестатистичний: Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 1(10);
4. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посібник - К.: КНЕУ, 2002. - 322 с.

МАРДУС Н.Ю., к.э.н., доц., каф. ЭАиУ, НТУ «ХПИ»

ДАНАТАРОВ Д., студент, НТУ «ХПИ»

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА, АУДИТА И АНАЛИЗА ОПЛАТЫ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Вопросы, связанные с оплатой труда по праву занимает одно из центральных мест во всей системе учета на предприятии и являются одним из основных объектов учета, анализа и аудита является. Вознаграждение за труд является основным стимулом работников, осуществляющих процесс производства и реализации материальных благ.

Актуальность данной темы была всегда высокой, поскольку расходы на оплату труда непосредственно влияют на результаты финансово-хозяйственной деятельности. Однако, их увеличение при нормальной организации хозяйственной деятельности

является следствием повышения уровня производительности труда, качественных характеристик дохода. Поэтому учет, анализ оплаты труда и контроль за правильностью организации оплаты труда на предприятии является необходимым функциональной стратегией, что обеспечивает эффективность работы и конкурентоспособность предприятия.

Основными принципами, раскрывающими организацию оплаты труда на предприятии, являются особенности учета, аудита и анализа в формировании фонда оплаты труда предприятия и в эффективности его использовании.

Для усовершенствования учета, аудита и анализа использования фонда оплаты труда рекомендовано следующие мероприятия:

- изучить теоретико-методические подходы к организации труда и порядок формирования и использования фонда заработной платы;
- провести оценку экономического и финансового состояния исследуемого предприятия;
- исследовать особенности организации бухгалтерского учета, отчетности, аналитической работы на предприятии и системы внутреннего контроля;
- исследовать порядок организации учета и аудита труда и заработной платы;
- изучить учетно-аналитическая оценка деятельности предприятия в рассматриваемой области, а также дана оценка его экономической эффективности.
- провести анализ фонда оплаты труда и разработать мероприятия по усовершенствованию эффективности его использования.

Для достижения поставленной цели рекомендовано использовались следующие методы исследования: системный анализ, синтез, моделирование, абстрагирования, статистические и аналитические расчеты, сравнения и другие.

Результаты исследования могут найти применение для реализации мероприятий по повышению эффективности деятельности предприятий и повышения результативности и производительности труда.

Список литературы:

1. Брік С.В. Шляхи вдосконалення організації обліку оплати праці на підприємстві / С.В. Брік, Д.В. Дегтяр // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 60 (1169). – С. 94-97;

2. Давидюк Т.В. Оцінка людського капіталу – основний фактор зростання вартості підприємства на ринку капіталу / Т.В. Давидюк // Соціально-економічні аспекти управління фінансами в умовах розвитку ринкових відносин : кол. монографія / ред. О.Г. Череп. – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – С. 40-67;

3. Мардус Н.Ю. Особливості обліку, аудиту і аналізу оплати праці на підприємстві / Н.Ю. Мардус, В.В. Кригіна // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2016» : тр. XII-ої Міжнар. наук.-практ. конф., 6-8 грудня 2016 р. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – С. 29-31.

ПОБЕРЕЖНА Н.М., к.е.н., доц., кафедра ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ МАЙБУТНІХ ЗМІН

Сучасний розвиток ринкових відносин та економічної співпраці між суб'єктами господарювання характеризується зростанням вимог користувачів до якості інформаційного забезпечення. Це пов'язано з тим, що економічна ефективність обґрунтування та прийняття рішень визначається якісними характеристиками використаних джерел інформації. Підґрунтям отримання такої інформації є фінансова звітність підприємств, основним завданням якої є «надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства» [1]. Проте, сьогодні показники фінансової звітності не повній мірі відповідають зростаючим інформаційним потребам користувачів та не дають вичерпної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Для вирішення зазначених питань, з метою забезпечення єдиних методологічних основ організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні та наближення його до міжнародних стандартів було прийнято Закон України №2164–VIII [2].

Перш за все необхідно відзначити, що для цілей бухгалтерського обліку та звітності Законом №2164–VIII [2] встановлено критерії віднесення підприємств (крім бюджетних установ) до мікропідприємств, малих, середніх та великих підприємств. З 01 січня 2018 року для визначення розміру підприємства необхідна його відповідність щонайменше двом з трьох таких критеріїв як: балансова вартість активів; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); середня кількість працівників в рік.

Також необхідно визначити, що з 01 січня 2018 року з'являються нові поняття та нові звіти, а саме:

- з'явиться поняття «підприємства, що становлять суспільний інтерес» до яких належатимуть підприємства – емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи, які провадять діяльність на підставі ліцензії, та підприємства, які відповідно до цього Закону належать до великих підприємств [14, р.І п.1].

- з'явиться поняття «таксономія фінансової звітності» – склад статей і показників фінансової звітності та її елементів, які підлягають розкриттю. Таксономія фінансової звітності затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку [14, р.І п.1].

- передбачається подання «Звіту про платежі на користь держави» – документ, що містить деталізовану інформацію про податки, збори та інші платежі підприємств, належні до сплати на користь держави відповідно до закону [14, р.І п.1].

- також передбачається подання «Звіту про управління» – документу, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності [14, р.І п.1] Необхідно зазначити, що від подання такого Звіту звільняються мікропідприємства та малі підприємства. При цьому середні підприємства повинні будуть здавати цей Звіт, але матимуть право не відображати нефінансову інформацію.

Список літератури:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс] : офіц. текст прийнятий Верх. Радою України 16.07.99 р. № 996-XIV : із змінами та доп. станом на 13.04.2016 р. №2019-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>;

2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» [Електронний ресурс] : офіц. текст прийнятий Верх. Радою України 05.10.17 р. № 2164-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-viii>

РЕТА М.В., к.е.н, доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

**ПЕРСПЕКТИВИ
ОРІЄНТОВАНОГО
ПІДПРИЄМСТВАХ**

**ЗАСТОСУВАННЯ
ОБЛІКУ**

НА

**ВАРТІСНО-
ВІТЧИЗНЯНИХ**

Стратегічне управління - головний мейнстрім сьогодення, який складає основу переважної більшості сучасних управлінських

теорій та підходів. Такі успішні компанії, як Coca-Cola, General Electric, Toyota Motor та ін., пройшли складний шлях еволюції своїх управлінських систем: від класичної концентрації зусиль на збільшенні прибутку за рахунок зростання обсягів виробництва та скорочення витрат до управління, яке орієнтоване на створення вартості (Value Based Management). Отже, успішність вітчизняних підприємств, яка також визначається умовами макро і мікро бізнес – середовища, буде значною мірою залежати від можливостей ефективного застосування новітніх та зрозумілих сучасному світу інструментів управління.

Проблемами застосування вартісно-орієнтованого управління займалися такі вчені, як А. Раппапорт, Ж. Петті, Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. Мурріна, питанням застосування вартісних показників присвячені роботи О.О. Терещенка, Ж.К. Нестеренка, С.В. Тушка, В.М. Зарубінського, А.І. Кузьміна, В.Р. Шевчука, А.І. Чернобай, О.Є. Лаврика, Н.Я. Михаліцької, О.В. Мозенкова, Т.В. Момота. Більшість існуючих робіт присвячено дослідженню закордонних підходів та методик, але для більшості вітчизняних підприємств застосування цих методик є досить складною проблемою. Тому необхідно спрямувати зусилля на розуміння філософії цього підходу та формування відповідних передумов для його впровадження.

Основними перевагами цього управління є: 1) координація зусиль менеджерів та акціонерів підприємства; 2) дозволяє фокусуватися на факторах, які створюють вартість; 3) координація довгострокових та короткострокових цілей завдяки використанню показників вартості; 4) створення передумов для оцінки альтернативних інвестиційних варіантів. Проте, впровадження вар тісно-орієнтованого управління пов'язано з певними недоліками: 1) використання прогнозних даних, що може призвести до зниження достовірності інформації; 2) досить складна ситуація для оцінки вартості акції підприємства в умовах нерозвиненого фондового ринку в країні; 3) необхідність витрат на впровадження системи; 4) складність в інтерпретації фінансових показників для цілей управління.

Отже, стає очевидним, що інформаційно-обліковий аспект є ключовим у забезпеченні процесу впровадження системи вар тісно-орієнтованого управління. Обліковий аспект стратегічного управління підприємства досить значний час знаходився поза межами уваги фахівців, що призвело на сьогоднішній день до

виникнення двох негативних тенденцій:

- відсутність зв'язку між аналітичними та обліковими показниками;
- відсутність специфічної інформаційно-облікової бази для прийняття управлінських рішень.

Тобто проблема впровадження вартісно-орієнтованого управління на вітчизняних підприємствах є багатоаспектною та достатньо складною, поєднуючи у собі не тільки питання інструментів та моделей прийняття рішень, але й методи та інструменти формування релевантної інформації для прийняття таких рішень.

Вирішення цієї проблеми має починатися, на нашу думку, з двох ключових етапів. На першому етапі необхідно упорядкування та поєднання у логічно взаємопов'язану систему двох різновидів показників: оцінки ефективності діяльності підприємства та показників оцінки вартості підприємства. На другому етапі, необхідно створення відповідного послідовного інформаційно-аналітичного наповнення кожного з показників, що дозволить створити єдиний простір для взаємопов'язаного прийняття стратегічних та оперативних рішень на основі сформованих показників.

РЕТА М.В., к.е.н, доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ГОРЬ А.Р., студент, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Праця та система її оплати є одним з надскладних і найвагоміших об'єктів обліку та аналізу, тому що оплата праці виконує необхідні для людини відтворювальну, регулюючу, стимулюючу та соціальну функції. На кожному підприємстві облік праці та її оплати ведеться в обов'язковому порядку та є досить складною і трудомісткою ділянкою обліку.

Обліку, аналізу та контролю присвячені праці багатьох вчених, так як Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва, О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська, Н.В. Потриваєва, І.В. Савченко та інші. Сучасна система бухгалтерського обліку праці та її оплати знаходиться у процесі постійного удосконалення, але залишається

ряд актуальних питань, які потребують глибокого дослідження.

Насамперед, питання обліку, аналізу та контролю оплати праці зосереджені в обліковій політиці підприємства, яка має відповідати нормативно-законодавчим актами, інструкціям, методичним рекомендаціям та стандартам бухгалтерського обліку, але й враховувати вимоги та особливості внутрішньогосподарського обліку підприємства. Відповідно до П(С)БО 26 і МСБО 19 виплати працівникам поділені на п'ять груп: поточні виплати, виплати при звільненні, виплати після закінчення трудової діяльності, виплати інструментами власного капіталу підприємства, інші довгострокові виплати [1, 2]. Але, з метою вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці, наприклад І.М. Щирба, пропонує [3] розширити аспекти облікової політики щодо витрат підприємства на оплату праці доповнюючи його наступними складовими: робочим планом рахунків в розрізі центрів витрат та центрів відповідальності; форм первинних документів по розрахунках з оплати праці; обліковими регістрами; схемами (графіками) документообігу; удосконалити технологію обробки облікової інформації; складу, порядку і термінів подання внутрішньої звітності; порядку проведення інвентаризації зобов'язань з оплати праці тощо. У той же час необхідно приділяти певну увагу аналізу розрахунків з оплати праці. При цьому основними принципами аналізу праці та її оплати мають стати: раціональність, науковість, системність, комплексність, динамічність, об'єктивність. Головними методами і прийомами аналізу має бути: порівняння, елімінування, індексний, кореляційно – регресійний, ряди динаміки, групування, програмування, балансовий, графічний, прогнозування, експертних оцінок, анкетування, інтерв'ювання. При цьому необхідно вимірювати і узагальнювати рівень впливу зовнішніх (політичних, економічних, соціальних) та внутрішніх (відпрацьований час, тарифні ставки, відрядні розцінки тощо) факторів на динаміку та рівень оплати праці. Одним з важливих напрямків вдосконалення обліку розрахунків з оплати праці має бути повна автоматизація облікового, аналітичного та контрольного процесу, що дозволить скоротити кількість помилок при обробці інформації та скорочувати трудомісткість проведення облікових, аналітичних та контрольних процедур.

Отже, заробітна плата, що нарахована працівникам повинна залежати безпосередньо від результатів праці, але, у той же час,

вона має стимулювати розвиток та ефективність виробництва, сприяти підвищенню кількісних і якісних результатів праці. Тому, подальшими дослідженнями мають стати зміни принципів організації системи оплати праці з метою створення мотиваційного механізму для підвищення активності працівників.

Список літератури:

1. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам" [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>;

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 (МСБО 19) «Виплати працівникам» [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_011;

3. Щирба І.М. Сутність облікової політики щодо витрат на оплату праці та факторів впливу на її формування [Електронний ресурс] / І.М. Щирба. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../41.pdf

ГРИБИНЮК Д.В., студентка НТУ «ХПІ»

СІКЕТІНА Н.Г., асистент кафедри ЕА та О НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ В СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Діяльність роздрібного торговельного підприємства пов'язана з реалізацією продукції кінцевому споживачеві, що є завершальним етапом її просування зі сфери виробництва. Предметом роздрібної торгівлі є не тільки продаж товарів, але і торговельне обслуговування та надання додаткових послуг покупцям. Для покупця торговельне обслуговування визначається іміджем підприємства, зручністю і мінімальними витратами часу на здійснення покупки [1].

Логістичний сервіс – це сукупність нематеріальних логістичних операцій, що забезпечують максимальне задоволення попиту споживачів у процесі управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками найбільш оптимальним, з точки зору витрат, способом [2].

Досліджуване підприємство займається наданням послуг із логістичного сервісу підприємствам громадського харчування Харківської області (рис.1-2).

Отже, найбільший обсяг надання послуг із логістичного сервісу в сфері громадського харчування досліджуваного підприємства припадає на Волчанський (25%), Зміївський (18%) та

Богодухівський (17%) райони Харківської області.

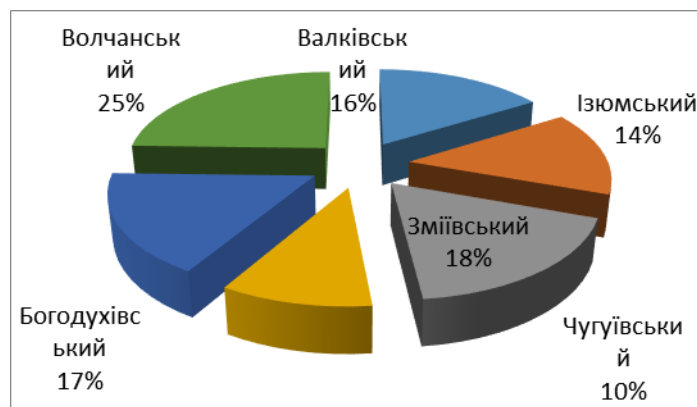

Рисунок 1 – Територія надання логістичних послуг ПП «Полагропром» за районами Харківської області у 2017 році

Головною метою логістичного сервісу є забезпечення необхідного рівня задоволення вимог клієнта за якнайнижчих сукупних витрат, що передбачає гарантоване отримання ним продукту відповідної якості, кількості та асортименту у визначеному місці, у визначений час та за визначеною ціною [3]

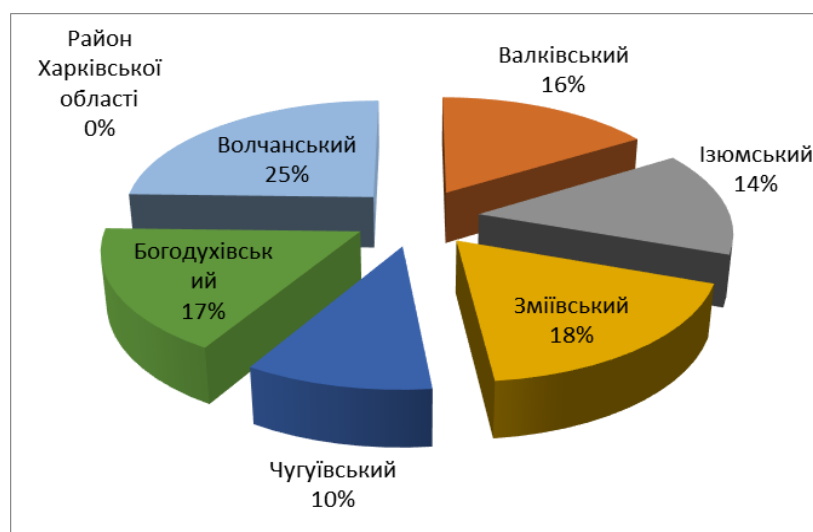

Рисунок 2 – Кількість споживачів логістичних послуг ПП «Полагропром» у сфері громадського харчування за районами Харківської області у 2017 році

Список літератури:

1. Гусаковська Т.О., Клочко Ю.О., Сікетіна Н.Г. Аналіз комерційної діяльності торговельного підприємства / Т.О. Гусаковська, Ю.А. Клочко, Н.Г. Сікетіна // Вісник ПУЕТ, серія «Екоомічні науки», 2015. №1 (69) – Ч.2. - С.106-109;
2. Тридід О.М. Логістичний менеджмент : навчальний посібник/ О.М. Тридід, К.М. Таньков. – Х. : ВД «Інжек», 2005. – 224 с.;

3. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К. : КНЕУ, 2009. — 711 с.

СТОЛЯРЧУК Г.В., к.е.н., доцент, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

КОМАР Р.О., ст. викл., Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «ХАІ»

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ЗА РАХУНОК ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В сучасних економічних умовах питання обліку витрат є надзвичайно важливим для всіх господарюючих суб'єктів і для держави в цілому. Дуже гостро постає питання економії витрат на підприємствах. А тому залежно від системи обліку витрати можуть мати як доцільний, так і недоцільний характер. Сучасні вимоги системи управління вимагають єдиного найбільш ефективного підходу до вибору методу обліку витрат. Проблеми обліку витрат полягають у серйозних змінах, пов'язаних із розширенням кола облікових об'єктів, наданням гнучкості у використанні існуючих і розробці нових методик обліку, зміною місця бухгалтера в управлінні господарськими процесами.

Робоча гіпотеза дослідження полягає в тому, що в період нестабільної економіки, інфляції, зростання цін та підвищення тарифів, удосконалення обліку витрат на енергопостачальному підприємстві з метою їх економії є одним із необхідних шляхів для підвищення платоспроможності споживачів послуг з енергопостачання.

У світовій практиці з управлінського обліку витрат існує низка концепцій:

- облік за центрами відповідальності;
- система калькулювання «Standard-Cost»;
- калькулювання за системою «Direct-Costing»;
- калькулювання на основі діяльності «Activity-based Costing».

Результати дослідження переваг та недоліків сучасних концепцій обліку витрат наведемо у таблиці 1.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки сучасних концепцій обліку витрат

№ з/п	Назва концепції обліку витрат	Переваги	Недоліки
1	Центрів відповідальності	1. Досягається високий рівень професійної відповідальності. 2. Вузька спеціалізація сприяє підвищенню якості обліку.	1. Ускладнюється координація управління. Менеджери середнього рівня прагнуть влади вищого керівництва. 2. Висока залежність якості роботи від кожної ланки.
2	Система «Standard-Cost»	1. Встановлення стандартів витрат. 2. Накопичення даних про фактичні витрати. 3. Аналіз відхилень та складання звітності. 4. Дослідження відхилень. Внесення необхідних коректив.	1. Поточний облік змін норм не ведеться. 2. Відхилення виявляються після закінчення бухгалтерських операцій, але вони не документуються. 3. Відсутні вітчизняні розробки з практичної реалізації концепції.
3	Калькулювання за системою «Direct-Costing»	1. Дана система дає можливість розмежувати змінні та постійні витрати, визначити релевантність витрат. 2. Спрощується калькулювання собівартості за центрами відповідальності.	1. Ускладнюється процес обліку, оскільки спочатку необхідно провести класифікацію витрат на змінні і постійні, і вести їх облік у відповідності з класифікацією.
4	Калькулювання на основі діяльності «Activity-based Costing»	1. Для кожного виду непрямих витрат може бути обрана своя база розподілу: (заробітна плата, площа цеху, машино-години роботи обладнання).	1. Потребує вирішення ряду методологічних питань: – методи оцінки супутніх продуктів; – методи оцінки відходів; – розподіл загальновиробничих витрат; – розподіл виробничої собівартості між основними продуктами.

Осмислення, узагальнення та систематизація якісних характеристик ефективного процесу обліку дає можливість виділити й сформулювати основні критерії якості облікового процесу витрат на підприємствах, які представлені у таблиці 2.

Таким чином, найбільшу суму балів при проведенні тесту набрав облік витрат за системою калькулювання «Стандарт-кост» із показником якості у 41 бал або 68,33 %, отже, виявився найбільш якісним. Але необхідно звернути увагу на недоліки цього методу та виправити їх, тобто забезпечити своєчасне та швидке документування, обов'язково вести поточний облік витрат та проводити розмежування витрат на постійні та змінні задля аналізу релевантності та розкриття прихованих резервів.

Таблиця 2 – Аналіз якості та ефективності процесів обліку витрат

№ з/п	Критерій якості процесу обліку	Бали за видами обліку (1-4балів)			
		Облік за центрами відповідальності	Система калькулювання «Standard-Cost»	Система калькулювання «Direct-Costing»	Калькулювання на основі діяльності
1.	Професійна відповідальність	4	3	2	2
2.	Координація управління	2	3	3	3
3.	Масштаб спеціалізації працівників	4	2	2	3
4.	Розподіл витрат за центрами відповідальності	4	2	2	2
5.	Ведення поточного обліку	3	1	3	3
6.	Негайне документування обліку	2	1	2	2
7.	Виявлення відхилень	1	4	1	2
8.	Встановлення стандартів	2	4	1	1
9.	Інформація про фактичні витрати	2	4	2	2
10.	Дослідження відхилень	2	4	3	2
11.	Можливість внесення необхідних корективів	1	4	2	3
12.	Можливість використання для визначення фінансового результату у фінансовому звіті	2	3	1	2
13.	Класифікація на змінні та постійні	1	2	4	4
14.	Аналіз релевантності витрат	1	2	4	3
15.	Можливість вибору іншої бази розподілу	2	2	2	4
Загальна сума балів:		33	41	34	38
Показник якості у відсотках:		55	68,33	56,67	63,33

Список літератури:

1. Давидюк Т.В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення [Електронний ресурс] / Т.В. Давидюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 1 (23). – С. 6-13;

2. Дерій В.А. Вітчизняні методи обліку витрат на виробництво: оцінка стану і потенціал застосування / В. Дерій // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 7 (25). Ч. 1. – 2010. – С.415-424 3. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції / Т. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №12. – С. 19-25.

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ТАРАСОВА О.А., студентка, НТУ «ХПІ»

**ФОРМУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВА**

ФІНАНСОВИХ

РЕЗУЛЬТАТІВ

Діяльність будь-якої організації пов'язана із залученням необхідних ресурсів, використанням їх у виробничому процесі, продажі вироблених товарів (робіт, послуг) і з отриманням фінансових результатів. У зв'язку з цим особливої значущості набуває аналіз процесу формування фінансових результатів. В умовах ринкової економіки прибуток – найважливіший оцінний

показник діяльності підприємства у сфері підприємництва і бізнесу. В літературе описані декілька підходів до визначення прибутку.

На думку А.Г. Хайруліна, «прибуток – це, з одного боку, основне джерело фінансування діяльності організації, а з іншої – джерело доходів бюджету різних рівнів» [1]. Д.А. Ендовіцкий розглядає прибуток як кінцевий результат поточної інвестиційної і фінансової діяльності за певний період часу, який може бути визначений двома способами:

- згідно теорії статичного балансу, фінансовий результат визначається як нарощування капіталу за відповідний період, скоректований на приріст капіталу за рахунок емісії фінансових інструментів, переоцінки основних засобів і операцій по викупу власних акцій;

- згідно теорії динамічного балансу, визначення за відповідний період доходів і пов'язаних з ними витрат дає фінансовий результат діяльності організації в цьому періоді [2].

Визначення фінансового результату згідно першому підходу може здійснюватися з використанням даних бухгалтерського балансу (форма №1). На практиці ж широко використовується другий підхід, і в цілях розкриття і надання зацікавленим користувачам інформації про порядок формування фінансових результатів комерційні організації складають звіт про прибутки і збитки (форма №2).

Підтримка необхідного рівня прибутковості – об'єктивна закономірність нормального функціонування організації в ринковій економіці. Систематичний недолік прибутку і її незадовільна динаміка свідчить про неефективність і ризикованість бізнесу, що є однієї з головних внутрішніх причин банкрутства.

Основними джерелами інформації про доходи і витрати підприємства є його бухгалтерський облік і бухгалтерська звітність.

Фінансовий результат діяльності організації за звітний період визначається як різниця між доходами, що відносяться до звітного періоду, і витратами, що відносяться до цього ж звітного періоду.

Звіт про прибуток і збитки є головним джерелом інформації про формування і використання прибутку. В ньому показані статті, що формують фінансовий результат від всіх видів

діяльності.

Вивчаючи кінцеві фінансові результати діяльності підприємства, важливо аналізувати не тільки динаміку, структуру, чинники і резерви зростання прибутку, але і співвідношення ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами, а також з доходами підприємства від його звичайної і іншої господарській діяльності. Остаточні фінансові результати діяльності підприємства більш повно, чим прибуток, характеризують показники рентабельності (прибутковості).

Таким чином, аналіз формування фінансових результатів діяльності підприємства, займаючи проміжне положення між обробкою даних і ухваленням рішення, безпосередньо впливає на якість управлінських рішень.

Список літератури:

1. Хайрулин А.Г. Управление финансовыми результатами деятельности организации // Экономический анализ: теория и практика. 2006. № 10;
2. Ендовицкий Д.А. Формирование и анализ прибыли организации // Экономический анализ: теория и практика. 2004. №;
3. Фальченко О.О, Артеменко О.І. Особливості формування фінансових результатів // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 26 (1135). – С. 154-157.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

СОЛОХА О.Ю., студент, НТУ «ХПІ»

МАКСИМЕНКО І.С., студент, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ РУХУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Документування господарських операцій є важливим, первинним етапом бухгалтерського обліку і становить собою організований процес спостереження, вимірювання та записування даних про господарські операції в документах типової форми або створених на підприємстві згідно з вимогами нормативних актів; включає сукупність даних і бухгалтерських документів у письмовій або електронній формі, у яких ведеться реєстрація фактів господарського життя на підприємстві.

Документальне оформлення та відображення в обліку руху основних засобів на підприємстві залишається проблемною ділянкою бухгалтерського обліку.

Отримання своєчасної, повної та достовірної інформації про

господарські процеси щодо основних засобів, що відбуваються на підприємстві, має велике значення для управління виробництвом.

Для раціональної організації обліку основних засобів перш за все необхідно забезпечити своєчасне і правильне оформлення первинних документів на всі операції їх надходження, використання, внутрішнього переміщення, ремонту, зносу, вибуття, списання, оцінку та переоцінку.

Документування операцій пов'язаних з обліком руху основних засобів являє собою систематичний, безперервний та послідовний процес.

Форми первинних документів повинні бути простими, зрозумілими, зручними для подальшої обробки, але при цьому в повному обсязі характеризувати відповідну операцію, задовольняючи при цьому вимоги не тільки бухгалтерського, але і податкового та статистичного обліку.

Бухгалтерський облік основних засобів повинен забезпечити: відображення даних про нарахування амортизації основних засобів за звітний період та їх зносу з початку корисного використання; визначення витрат, пов'язаних з підтриманням основних засобів у робочому стані (технічні огляди, поточне обслуговування), їх ремонтом і поліпшенням; визначення фінансових результатів від реалізації та іншого вибуття основних засобів; інформацією для складання звітності про основні засоби і капітальні інвестиції.

Всі існуючі етапи експлуатації основних засобів, які оформлені первинними документами стосовно руху основних засобів мають бути підставою для проведення записів у бухгалтерському обліку та містити достатньо інформації, що характеризують об'єкт основних засобів. В той же час документи повинні слугувати юридичною підставою щодо доказовості наявності об'єктів та здійснення різних операцій з ними та бути основною передумовою ефективного управління підприємством.

Існуючий перелік первинних документів щодо застосуванню при документальному оформленні операцій з руху основних засобів доцільно вдосконалити існуючі форми первинних документів шляхом пристосування типових форм до вимог підприємства шляхом доповнення їх необхідними елементами, або додатковими бланками у вигляді додатків до типових форм чи у вигляді окремих первинних документів. Задокументоване обґрунтування функціонального призначення основних засобів

може слугувати аргументом для податкових органів щодо складу основних засобів, на які нараховується амортизація в цілях оподаткування.

Список літератури:

1. Гнатюк А.А. Шляхи удосконалення документального оформлення операцій з необоротними матеріальними активами // Облік і фінанси АПК № 3, 2011;
2. Стрельченко А.В. Напрями удосконалення організації обліку основних засобів
Режим доступу: // http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/;
3. Жарікова О.О. Первинний облік основних засобів: удосконалення типових форм / О.О. Жарікова // Вісник СевНТУ. – 2011. - № 116.

ФАЛЬЧЕНКО О.О., к.е.н., доц., каф ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ДЕРЕВ'ЯНКО О.О., студент, НТУ «ХПІ»

ЧЕРКАШИНА Г.А., студент, НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТА БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників трудового потенціалу більшості населення. В свою чергу витрати на оплату праці були і залишаються важливою економічною категорією, яка характеризує ефективність продуктивності праці. На підприємствах та в установах важливою складовою обліку праці є їх документальне оформлення.

Роль первинного обліку оплати праці у формуванні завдань управління досліджено рядом науковців. Одним з необхідних заходів є правильна організація обліку, у тому числі організація документального оформлення витрат на оплату праці як однієї з найбільших складових витрат підприємств.

Документальне оформлення оплати праці – це невід'ємна частина обліку розрахунків з оплати праці, оскільки заробітна плата нараховується відповідно до документів з обліку використання робочого часу.

Значення табелю обліку робочого часу важко переоцінити. Цей документ являє собою поіменний список працівників структурних підрозділів підприємств, по кожному з яких ведеться облік відпрацьованого часу. Його дані являються основою для нарахування заробітної плати працівникам, оплата праці яких залежить від відпрацьованого часу.

Документальне оформлення операцій щодо розрахунків із заробітної плати між працівниками й роботодавцем супроводжується великою кількістю облікових документів типових та нетипових форм, на кожний з яких затверджується графік документообігу керівництвом підприємства.

Проблема організації обліку оплати праці на підприємстві та в установах повинна полягати у встановленні і запровадженні такої сукупності правил, реалізація яких забезпечила б максимальний ефект від ведення обліку – вчасне формування фінансової й управлінської інформації щодо оплати праці, її вірогідність, доступність і корисність для широкого кола заінтересованих користувачів.

Основними завданнями організації первинного обліку праці та її оплати повинні бути наступні: контроль за якістю та кількістю затраченої праці, за продуктивністю праці, за розміром фонду заробітної плати та іншими трудовими виплатами; своєчасне і правильне віднесення сум нарахованої заробітної плати на витрати та розподіл їх; здійснення у встановлені строки розрахунків з персоналом по заробітній платі та інших виплатах; збір інформації та групування показників з оплати праці, необхідних для поточного і наступного планування, контролю, аналізу та оперативного управління виробництвом, для складання фінансової і статистичної звітності.

Бухгалтерський облік праці та заробітної плати (і зокрема первинний облік) має бути організований таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу, а також правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Адже від організації первинного обліку праці залежить якість, правдивість, справедливість, повнота і своєчасність розрахунків з персоналом з оплати праці.

До питання удосконалення системи документального забезпечення бухгалтерського обліку праці та її оплати, працівники бухгалтерських служб мають підходити обґрунтовано, використовуючи результати наукових досліджень та передового досвіду.

Список літератури:

1. Мартин О.М. Заробітна плата як економічна категорія: соціально-економічні аспекти [Електронний ресурс] // О.М. Мартин;
2. Семенов Г.А. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці / Семенов Г.А., Андрущенко Л.О // Держава та регіони. – 2009. - № 2. – С.180-187. - Серія: Економіка

та підприємництво;

3. Гадзевич О.І. Оплата праці в умовах ринку: теорія, практика: / [навч. посіб.] / Гадзевич О.І. – К.: Кондор, - 2009. - 400с.

УДОВИЧЕНКО Я.А., студент, НТУ «ХП»

ЄРШОВА Н.Ю., доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХП»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Основні засоби виробництва є однією із складових основного капіталу суб'єктів господарювання, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності. Ефективне використання основних засобів сприяє поліпшенню техніко-економічних і фінансових показників виробництва, у тому числі збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості і трудомісткості виготовлення, зростанню прибутку суб'єктів господарювання.

Теоретичні підходи до аналізу ефективності використання основних засобів підприємства відображені у наукових працях Голова С.Ф., Єршової Н.Ю., Кузьмінського А.М., Пушкар М.С., Савицької Г.В., Склярєнко В.К., Сопка .В., Шадріної Г.В., Шеремета А.Д та ін. Так методичний підхід до аналізу ефективності використання основних засобів, запропонований Г.В. Шадріною [1], ставить собі за мету пошук резервів росту фондорентабельності. В роботі Єршової Н.Ю., досліджено вплив ефективності використання основних засобів підприємства на показники фінансового стану [2]. Склярєнко В.К., Прудніков В.М. відзначають, що ефективність використання основних засобів можна оцінити, використовуючи наступні групи показників: показники екстенсивного використання та інтенсивного використання основних засобів; показники інтегрального використання основних засобів; узагальнюючі показники використання основних засобів, які характеризують ремонтні аспекти використання основних засобів в цілому по підприємству [4].

Проведені дослідження доводять, що багато з науковців до числа основних завдань аналізу ефективності використання основних засобів підприємства відносять: виявлення резервів для підвищення ефективності використання основних засобів; вивчення технічного стану основних виробничих фондів; аналіз

забезпеченості підприємства засобами праці. Для досягнення поставленої мети автори пропонують розраховувати не тільки показники руху та технічного стану основних фондів, ефективності їх використання та факторний аналіз фондівіддачі, а й показники динаміки та структури основних засобів організації. Г.В. Савицька зазначає: «для успішного аналізу використання основних засобів необхідно виділити наступні етапи: аналіз технічного рівня розвитку підприємства; аналіз забезпеченості підприємства основними фондами; аналіз ефективності їх використання; аналіз використання машин і устаткування; пошук резервів збільшення випуску продукції і фондівіддачі» [3, с.118]. Зарубіжні дослідники, визначаючи ефективність основних фондів, використовують систему натуральних і вартісних показників, а також співвідносять оцінки темпів зростання випуску продукції і темпів зростання обсягу основних засобів, озброєності праці та продуктивності.

Системний підхід розкриває широкі можливості для проведення аналізу рівня використання основних засобів як важливої складової виробничої системи підприємства, а також для оцінки віддачі основних засобів не тільки за обсягом виробленої продукції, а й з урахуванням рівня її конкурентоспроможності, прибутковості і реалізації на ринку. Такий аналіз, з одного боку, вимагає оцінки рівня використання основних засобів підприємств, а з іншого, вивчення ринку збуту і рівня його задоволення.

При проведенні аналізу складу, структури і стану основних засобів підприємства необхідно чітко позначити їх роль у виробничому процесі, а також оцінити вплив факторів показники ефективності їх використання. Методи аналізу ефективності основних засобів досить різноманітні, тому з них варто виділити ті, які найбільш сприяють підвищенню ефективності і зростання продуктивності праці. Даний підхід заснований на тому, що ефективна оцінка і управління основними засобами пов'язані з іншим ключовим завданням, що стоїть перед будь-яким підприємством – підвищенням якості продукції, що випускається або надання послуг.

Структурно аналіз основних засобів зводиться до ряду аналітичних процедур за наступними напрямками:

- аналіз структури і руху основних засобів в розрізі різних груп основних засобів. У цьому блоці аналітичних процедур

досліджується динаміка надходження та вибуття основних засобів за групами виробничої (активної частини) і невиробничої сфер;

- аналіз забезпеченості різними видами основних засобів виробничих і управлінських процесів. У цьому блоці аналітичних процедур досліджується відповідність планових і фактичних показників;

- аналіз технічного стану основних засобів. В рамках цих аналітичних процедур розраховуються коефіцієнти оновлення, вибуття і приросту основних засобів;

- аналіз економічної ефективності використання всіх і активної частини основних засобів: розрахунок фондорентабельності та фондівіддачі, розрахунок фондоємності;

- факторний аналіз по виявленню факторів, що негативно впливають на ефективність використання основних засобів.

Список літератури:

1. *Шадріна Г.В.* Экономический анализ. Теория и практика: учебник для бакалавров. – М.:Издательство Юрайт, 2016. – 515 с.;

2. *Єршова Н.Ю.* Діагностика у системі антикризового управління машинобудівними підприємствами : автореферат дисертації на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук; Спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами / *Наталія Єршова*; Нац. техн. унів. «Харківський політехнічний інститут». – Х., 2009. – 20 с.;

3. *Савицкая Г.В.* Комплексный анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / *Г.В. Савицкая*, 7-е изд., перераб и доп. – М.: НИЦ ИНФРА-М. 2016. – 608 с.;

4. *Склярєнко В.К.* Экономика предприятия [Текст]: учебник / *В.К. Склярєнко, В.М. Прудников.* – М.: ИНФРА – М., 2006. – 528с.

ХАУСТОВА І.Є., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

АЗАРОВА І.О., студентка, НТУ «ХПІ»

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ, ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА І ПРИБУТКУ

Необхідною умовою отримання прибутку є певна ступінь розвитку виробництва, що забезпечує перевищення виручки від реалізації продукції над витратами (витратами) з її виробництва і збуту.

Оптимізація прибутку підприємства в умовах ринкових відносин вимагає постійного припливу оперативної інформації не тільки зовнішнього характеру, але і внутрішнього характеру. Ця інформація базується на системі управлінського (виробничого) обліку витрат за місцями їх виникнення і видам виробів і товарів для перепродажу, на виявленні відхилення витрати ресурсів від

стандартних норм і кошторисів, на даних про калькуляції собівартості окремих видів продукції і товарів, на обліку результатів реалізації по видами товарів.

Зупинимося докладніше на понятті управлінського обліку і його значенні в діяльності організації.

Управлінський облік (облік для внутрішніх користувачів) - ведеться з метою надання необхідної інформації зацікавленим особам, які перебувають всередині підприємства. Надана інформація включає в себе функціонально корисну інформацію для прийняття конкретних рішень. Документація управлінського обліку повинна вестися і складатися з урахуванням гнучкого задоволення вимог і завдань внутрішніх користувачів підприємства, тому в даному випадку немає необхідності слідувати особливо установленим правилами бухгалтерського обліку.

Важливо відзначити, що в залежності від облікової політики, що проводиться підприємством в області управлінського обліку, ступінь деталізації обліку витрат, а отже, і аналізу різняться для різних підприємств.

Методика аналізу прибутку і собівартості залежить також від повноти включення витрат у собівартість, наявності окремого обліку постійних і змінних витрат.

Теоретичною базою оптимізації прибутку і аналізу витрат служить класична система обліку прямих витрат директ-костинг, яку називають ще системою управління собівартістю. У даній системі досягнутий високий ступінь інтеграції обліку, аналізу та прийняття управлінських рішень. Головну увагу в цій системі приділяється вивченню поведінки витрат ресурсів в залежності від зміни обсягів виробництва, що дозволяє гнучко і оперативно приймати рішення по нормалізації фінансового стану підприємства.

Сутністю сучасної системи директ-костинг є поділ витрат на змінні і постійні (умовно змінні і умовно постійні на певному інтервалі часу) в залежності від змін обсягу виробництва (продажів).

Слід зазначити, що поділ витрат на постійні та змінні дещо умовний, оскільки багато видів витрат носять напівзмінний характер.

Фінансовий результат підприємства з низьким рівнем постійних витрат в меншій мірі залежить від зміни фізичного

обсягу виробництва (продажів). Організація з високою часткою постійних витрат змушена в значно більшій мірі побоюватися падіння обсягів виробництва і продажів.

Таким чином, операційний аналіз дозволяє проаналізувати найважливіші фактори (маржинальний дохід, ціна, змінні витрати, постійні витрати) і вирішити такі завдання:

- визначення сили операційного важеля по фактору, що аналізується;
- аналіз чутливості прибутку до зміни аналізованого фактора;
- аналіз беззбитковості (визначення критичного значення аналізованого фактора; визначення фінансової стійкості);
- визначення компенсуючого зміни обсягу реалізації при зміні аналізованого фактора.

ШУБІНА С.В., к.е.н., доц., каф. Обліку та оподаткування,
Харківський навчально-науковий інститут Державного
вищого навчального закладу «Університет банківської справи»
ЕКГАРДТ А.Є., студентка, Харківський навчально-науковий
інститут Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з основних умов ефективного функціонування підприємства виступає отримання позитивного фінансового результату, що створює фінансову основу для його подальшого розвитку і розширення, задовольняє соціальні та матеріальні потреби, а також забезпечує конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг. У зв'язку з цим вкрай важливим є проведення комплексного аналізу фінансових результатів з метою оцінки реального фінансового стану підприємства і перспектив його розвитку.

Вагомий внесок у формування теоретичних, методичних та практичних засад аналізу фінансових результатів внесли такі вчені як Т. Стаднюк, О. Ю. Мірошник, В. В. Бондаренко та інші. Аналіз наукових поглядів свідчить, що на даний час недостатньо

розроблений як в теоретичному, так і в організаційно-методичному аспектах комплексний підхід щодо оцінки фінансових результатів, особливо з урахуванням галузевих особливостей окремих підприємств. Тому вдосконалення теоретико-методичних підходів щодо проведення комплексного аналізу фінансових результатів є важливим питанням в системі управління підприємством в цілому.

Фінансовий результат діяльності підприємства, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання. Прибуток як фінансовий результат знаходиться у функціональному зв'язку з ланцюжком «витрати-доходи-фінансові результати» [1]. Крім того, прибуткова діяльність підприємства залежить від оптимізації структури капіталу, тобто формування такого співвідношення власного і позикового капіталу, яке забезпечує досягнення максимальної прибутковості активів при мінімальній вартості джерел їх фінансування за умови достатньої фінансової стійкості [3,4].

Представлена схема проведення комплексного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства показує взаємозв'язок та взаємозалежність дослідження структури капіталу підприємства та його фінансових результатів, використовуючи в якості джерел інформації форми бухгалтерської звітності № 1 (Баланс) та № 2 (Звіт про фінансові результати) (див. рис. 1).

Таким чином, процес здійснення комплексного аналізу фінансових результатів складається з двох етапів: оцінка історичної фінансової звітності (ретроспективний аналіз), яка фіксує результати діяльності за визначений період, та складання прогностичної фінансової звітності (стратегічний аналіз), що формується до початку діяльності відповідно до обраної стратегії підприємства.

Доцільно відмітити, що саме комплексний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства може оперативно та дієво впливати на ефективність його функціонування, використовуючи систему взаємопов'язаних показників таких форм бухгалтерської звітності як «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід), а також вирішуючи таке важливе для підприємств завдання як оптимізація структури

капіталу, тобто формування такого співвідношення власних і залучених коштів, при якому забезпечується найефективніша пропорційність між прибутковістю та фінансовою стійкістю підприємства.

Рисунок 1 – Етапи комплексного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Список літератури:

1. Бондаренко В.В. Методичне забезпечення аналізу фінансових результатів [Електронний ресурс] / В. В. Бондаренко // Управління розвитком. - 2014. - № 10. - С. 131-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_50;
2. Стаднюк Т. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств [Електронний ресурс] / Т. Стаднюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2016. - № 1. - С. 127-132. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2016_1_24;
3. Шубіна С.В., Юрченко В.П. Прогнозування рівня рентабельності системі управління машинобудівельним підприємством // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. - Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2014. - Вип. I (53). Економічні науки. С. - 251-257;
4. Шубіна С.В. Фінансовий аналіз у схемах і таблицях: [навчальний посібник] / С.В Шубіна, Т.С. Пічугіна, О.Ю. Мірошник. - Львів «Новий світ - 2000» - 2011. - 326[2] с.

СЕКЦІЯ 2 - МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

СІКЕТІНА Н.Г., асистент, каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ЛОКТІОНОВА О.С., студентка, НТУ «ХПІ»

МОДЕЛЮВАННЯ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ В СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

При діяльності малих підприємств за умов конкурентного середовища адаптація до швидких змін вимагає прийняття ефективних оперативних та перспективних управлінських рішень. Оскільки в процесі функціонування підприємства має місце відставання величин реально отриманих показників від бажаних, існує не тільки необхідність реагування на зміни зовнішнього середовища підприємства, а також їхнього передбачення.

Для передбачення можливих змін в діяльності підприємства розробляється їхній прогноз. Прогноз — це імовірне, аргументоване (тобто на підставі системи фактів і доказів) судження про стан об'єктів (процесів) в майбутньому або альтернативних шляхів і строків досягнення певних результатів [1].

Забезпечення ефективного управління фірмою із надання логістичних послуг в сфері громадського харчування вимагає вміння передбачати його майбутній стан з урахуванням змін у середовищі, в якому вона функціонує, що сприяє завчасному попередженню прийняття не виважених управлінських рішень.

Отже, в умовах мінливого конкурентного середовища актуальним є розробки стратегії прогнозування діяльності фірми із надання логістичних послуг в сфері громадського харчування.

Торговельне підприємство незалежно від своїх масштабів і профілю діяльності повинно займатися внутрішнім плануванням. Планування має на увазі визначення цілей підприємства на певну перспективу, знаходження і аналіз способів їх реалізації і ресурсного забезпечення. Планування визначається тими завданнями, які ставить перед собою підприємство на перспективу.

Методом, яким можна користуватись для прогнозування продажів на торговельному підприємстві (зі стабільною

кон'юнктурою ринку) є метод екстраполяції тренду. Його сутність полягає у передбаченні прогнозування обсягу реалізації продукції на основі статистичного аналізу часових рядів, за якого обчислюють значення економічних показників за межами наявних фактичних даних, виходячи з припущень, що виявлена тенденція зберігатиметься і надалі. Тренд може бути вираженим рівнянням прямої, логарифмічної, гіперболічної, показникової функції та параболи другого порядку [2].

Метод екстраполяції тренду на прикладі фірми із надання логістичних послуг в сфері громадського харчування в Харківській області. В роботі [2] методом екстраполяції тренду із імовірністю 95% визначено, що у 2015 році становив 830,77 тис. грн.

На 2018 рік за допомогою програмного забезпечення *STATISTICA* - 6 складено прогноз обсягу реалізації продукції фірми із надання логістичних послуг в сфері громадського харчування в Харківській області, який складає 809,2 тис. грн.

Прогноз на 2018 рік складено з урахуванням зберігання тенденції, що склалася. Отже, на цей період, що прогнозується, обсяг реалізації продукції фірми із надання логістичних послуг в сфері громадського харчування в Харківській області зменшиться на 21,57% порівняно із 2015 роком.

Список літератури:

1. Сікетіна Н.Г. Прогнозування економічної ефективності машинобудівного підприємства / Н.Г. Сікетіна // Труды XI Міжнародній науково-практичній конференції [«Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум – 2015»], (Харків 7–9 грудня 2015 р.) / Міністерство освіти і науки України, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – С. 221-225;
2. Гусаковська Т.О., Клочко Ю.О., Сікетіна Н.Г. Аналіз комерційної діяльності торговельного підприємства / Т.О. Гусаковська, Ю.А. Клочко, Н.Г. Сікетіна // Вісник ПУЕТ, серія «Економічні науки», 2015. №1 (69) – Ч.2. - С.106-109.

ЧАЙКА Т.Ю., к.е.н., доц., ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

КОВЕЛА А.С., студент, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ ОБЛІКОВОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»

Дефініція, тобто логічна процедура надання строго фіксованого сенсу терміну «фінансові результати діяльності підприємства», до сих пір не завершена. В Україні на даний час діють два стандарти бухгалтерського обліку - національний і

міжнародний. Але ані Національне Положення (Стандарт) Бухгалтерського Обліку 1 (НП(С)БО1) [1], ані Міжнародний Стандарт Бухгалтерського Обліку 1 (МСБО1) [2], не містять визначення даного поняття.

В науковій літературі основними підходами визначення фінансових результатів на даний час є наступні:

- визначення фінансового результату за посередництвом категорій «прибуток» і «збиток»: «фінансовий результат – це кінцевий результат діяльності підприємства за звітний період, який виражається прибутком або збитком» [3];

- визначення фінансового результату за посередництвом категорії «власний капітал»: «фінансовий результат як облікова категорія визначається різницею між доходами і витратами або приростом (зменшенням) власного капіталу підприємства, створеним у процесі підприємницької діяльності за звітний період, за винятком зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками» [4];

- визначення фінансових результатів за посередництвом категорії «чисті активи»: «фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом чистих активів, основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також отриманий у результаті надзвичайних подій» [5].

Однак, незважаючи на певні розбіжності, обидва підходи об'єднує погляд на фінансові результати як на «економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, який виражається у вартісній (грошовій) формі» [6].

Фінансові результати є найважливішим компонентом вихідної інформації при здійсненні економічної діагностики підприємства. При цьому економічну діагностику, слідом за [7], будемо розуміти як «аналітичний метод дослідження порушень ефективності діяльності господарюючого суб'єкта з ціллю виявлення відхилень від норм, їх причинно-наслідкових зв'язків, прогнозування наслідків та розробки рекомендацій для запобігання порушення нормального режиму функціонування».

З огляду на роль фінансових результатів при проведенні економічної діагностики, необхідною умовою є забезпечення точності і порівнянності реєстрації фінансових результатів діяльності підприємства. У якості протидіючих чинників при цьому слід зазначити:

- наявність неузгодженості дефініції фінансових результатів;
- наявність неузгодженості в методиці обліку фінансових результатів за різними системами обліку (в масштабах України - НП(С)БО та МСФЗ, в глобальному вимірі - US-GAAP та IFRS).

Взаємозв'язок виділених вище неузгодженостей є двостороннім і взаємообумовленим: відмінність підходів до визначення фінансових результатів призводить до існування різних систем обліку, а наявність різних систем обліку, в свою чергу, стимулює розвиток концептуальних протиріч в сфері дефініцій.

Дана проблема є не вузькорегіональною, а загальносвітовою [8]: конвергенція US-GAAP та IFRS - виключно важлива проблема з точки зору забезпечення порівнянності і транспарентності діагностики фінансових результати в масштабах всієї світової економічної системи.

Список літератури:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>;
2. МСБО 1 «Подання фінансової звітності». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013;
3. *Знамеровська Т.М.* Фінансові результати діяльності: сутність, порядок формування та відображення в обліку / *Т.М. Знамеровська, Т.Г. Халевецька* // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки. - 2014. - Вип. 75. - С. 39-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/avpek_2014_75_7;
4. *Білик М.Д.* Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств / *М.Д. Білик, В.В. Бабіч* // Бізнес Інформ. - 2015. - № 4. - С. 205-213. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_35
5. *Дробишева О.О.* Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства / *О.О. Дробишева, А.О. Рижков* // Економічний вісник Запорізької державної інженерної Академії. - 2013. - №5. - С. 188-196. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_5_188.pdf
6. *Стригуль Л.С.* Дослідження сутності визначення поняття фінансових результатів діяльності підприємства / *Л.С. Стригуль, М.А. Буцаєва* // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2016» : тр. 7-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2016 р. / *ред. П.Г. Перерва, Є.М. Строков, О.М. Гуцан.* - Харків : НТУ "ХПІ", 2016. - С. 287-289. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/27609>
7. *Строков Є.М.* Класифікація видів економічної діагностики підприємств / *Є.М. Строков* // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я = Information technologies: science, engineering, technology, education, health : наук. вид. : тези доп. 25-ї міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2017, [17-19 травня 2017 р.] : у 4 ч. Ч. 3 / *ред. Є.І. Сокол.* - Харків : НТУ "ХПІ", 2017. - С. 274. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/29583>
8. *Пасько О.В.* Глобальна конвергенція стандартів фінансової звітності: стан та перспективи [Електронний ресурс] / *О.В. Пасько* // Облік і фінанси АПК / Міжнародний ін-т аудиту. - К., 2010. - № 2. - С. 45-50. URL : <http://magazine.faaf.org.ua/globalna-konvergenciya-standartiv-finansovoi-zvitnosti-stand-ta-perspektivi.html>

СЕКЦІЯ 3 - АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЛОШАКОВА С.Є., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ВРАХУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РИЗИКУ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційний шлях розвитку економіки України є визначальною рисою нашого сьогодення. Управляти ризиками, пов'язаними з впровадженням і просуванням інновацій на ринок, достатньо складно, особливо беручи до уваги дуже високу частку невизначеності. Проте, аналіз інноваційних ризиків і їх систематизація вже може дати інструменти до управління ризиками та забезпечення інноваційного розвитку промислового підприємства.

Інноваційні проекти відносяться до категорії найвищого ризику для інвестицій. Більшість промислових підприємств не здійснюють вкладення в дослідження і інновації, розглядаючи наявність цієї умови в проекті як стримуючий фактор. Фінансування цієї сфери здійснюється з бюджетних джерел, із засобів венчурних і спеціальних фондів як вітчизняних, так і закордонних. Витрати на НДДКР є однією з необхідних складових для успішного інноваційного розвитку підприємств, але більшість підприємств у всьому світі достатньо обережно відносяться до принципово нових розробок, вважаючи за краще незначні вдосконалення існуючих продуктів/ технологій. Тільки великі корпорації в змозі здійснювати значні вкладення в інновації. Все це відноситься і до вітчизняних підприємств, але з поправкою на функціонування в умовах кризи. Тобто відсоток підприємств, здатних інвестувати кошти в інноваційні проекти, невисокий. Тому при пошуку інвестицій з комерційних джерел розробник інноваційного проекту повинен реально оцінити економічну ефективність інноваційного проекту з врахуванням ризику. Вірогідність отримання коштів з цих джерел зростає із ступенем готовності інновації до впровадження. Розділити інноваційні продукти за ступенем завершеності досліджень і характеру

результату НДДКР можна на наступні категорії інноваційних проектів (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Категорії інноваційних проектів

Група	Вдосконалений продукт/технологія	Новий продукт/технологія
Інноваційні проекти, зв'язані винятково з просуванням готового інноваційного продукту	1.1	1.2
Інноваційні проекти з незавершеною стадією впровадження	2.1	2.2
Інноваційні проекти з незавершеною стадією ДКР	3.1	3.2
Інноваційні проекти з незавершеною стадією НДР	4.1	4.2
Інноваційні проекти з незавершеною стадією пошукових досліджень	5.1	5.2

На практиці залучення коштів в інноваційний проект з комерційних джерел стає можливим тільки тоді, коли існує реальний результат НДДКР, практично відсутні сумніви в можливості його впровадження і збуту. Найпривабливішими для інвестицій є з погляду інвесторів проекти категорії 1.1 і 2.1. Значно вище ризик за проектами, орієнтованими на просування нового продукту/ технології. При розробці і реалізації таких проектів багато рішень доводиться ухвалювати на інтуїтивному рівні, оскільки в більшості випадків необхідна інформація відсутня. Так, для подібних проектів дуже складно розробити маркетингову концепцію: досить вірогідні помилки при прогнозуванні об'ємів попиту, збуту, позиціонуванні товару на ринку, ціни. Проте, проекти, що відносяться до груп 1.2 і 2.2, за наявності вагомих аргументів для інвестора можуть одержати необхідні інвестиції. Найнижчу вірогідність фінансування з комерційних джерел мають проекти 4 і 5 категорій. Кошти для цих проектів краще шукати в інноваційних і венчурних фундаціях на глобальному ринку.

Управляти ризиками, пов'язаними з впровадженням і просуванням інновацій на ринок, необхідно, особливо для підприємств, які обрали інноваційну стратегію розвитку. На сьогоднішній день створено достатньо багато класифікацій інноваційних ризиків. Для інвестора мають значення фактично лише ті ризики, які призводять до втрати або зниження об'ємів запланованого прибутку або доходів. Наведемо класифікацію

основних ризиків, поява яких можлива на різних стадіях створення і просування інновацій.

1. Проведення пошукових досліджень: отримання негативного результату, відсутність результату у встановлені терміни.

2. Проведення НДДКР: отримання негативного результату, відсутність результату НДДКР у встановлені терміни, відмова в сертифікації результату, отримання непатентоспроможного результату, невчасне патентування.

3. Впровадження результатів НДДКР у виробництво: отримання негативного результату, відсутність результатів впровадження у встановлені терміни, екологічні ризики НДДКР.

4. Просування нового продукту, створеного на основі НДДКР, на ринок: відторгнення ринком, більш низькі об'єми збуту в порівнянні із запланованими та інші.

На підставі наведеної класифікації інноваційних ризиків можна провести і оцінку ризиків, розглядаючи необхідність розробки заходів для інноваційного проекту, що знижують вказані ризики. Таким чином, ретельний аналіз та врахування ризиків в розробці стратегії підприємства будуть впливовим фактором до успішного інноваційного розвитку підприємства.

Список літератури:

1. Вітлінський В.В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. - К., 1996. - 212 с.
2. Чернова Г.В. Практика управління ризиками на рівні підприємства. - СПб: Питер, 2000. - 176 с.

ЄГОРОВА Ю.В., к.е.н., доц., каф. економічної теорії, Харківський національний університет будівництва та архітектури

ГУБАНОВА Н.Н., к.е.н., доц. каф. загальної економічної теорії Харківський Національний технічний університет

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ - ОСНОВНИЙ ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні питання оптимізації інноваційних процесів в Україні постає актуальним у зв'язку зі зниженням інноваційної активності, що проявляється у відсутності зацікавленості більшості

підприємств в здійсненні інноваційної діяльності, значному скороченні інноваційних розробок у всіх сферах та галузях виробництва, відсутності достатнього обсягу їх фінансування й зумовлено загальними недоліками державної інноваційної політики.

Формування ефективної інноваційної стратегії, основу якої складає довгострокова інноваційна політика держави, можна вважати основним фактором оптимізації інноваційних процесів в Україні у сучасних умовах. Інноваційна політика є специфічним елементом системи державного регулювання. Науковцями відзначається погодженість інноваційної політики з усіма видами державної економічної політики взагалі, що виявляється у використанні єдиних економічних інструментів державного впливу, які відповідають обраному економічному курсу [1, с.18]. Інноваційній політиці властива також всебічність впливу. Вона спрямована на пропозицію інноваційних ідей, ініціювання початкового попиту на інновації, залучення в інноваційний бізнес фінансово-кредитних засобів та інформаційних ресурсів, створення сприятливого для інновацій економічного і політичного клімату.

Інноваційна політика держави включає систему заходів щодо стимулювання, управління, планування і контролю інноваційної діяльності у сфері науки, техніки і виробництва [2]. З метою оптимізації інноваційних процесів в Україні, доцільно здійснити комплекс наступних заходів з боку держави:

- детальна розробка програм і концепцій інноваційного розвитку з визначенням стратегічних цілей, ресурсів, термінів їх досягнення та виконавців;
- розробка спеціалізованих програм інноваційного розвитку підприємств з державною участю, які володіють високим потенціалом проведення науково-технічних досліджень, а також впливом на ринки інноваційної продукції;
- організація практичної діяльності державних органів щодо реалізації зазначеної програм і концепцій;
- формування інститутів високорозвиненої інноваційної інфраструктури та інноваційного потенціалу ринку праці;
- надання фінансової підтримки для проведення НДДКР;
- законодавче закріплення інтелектуальної власності, що дозволить підвищити економічну мотивацію й збільшить кількість отриманих патентів;

- проведення незалежного аудиту існуючого технологічного рівня підприємств, системи управління якістю, систем проектування й розробки нової продукції;
- забезпечення ефективної взаємодії з науковими організаціями, малими та середніми інноваційними компаніями.

Отже, здійснення комплексу зазначених заходів в межах довгострокової інноваційної політики держави, на нашу думку, створить необхідні умови для оптимізації інноваційних процесів в Україні.

Список літератури:

1. Шедяков В. Можливості та вимоги наукового прориву: організаційний аспект [Текст] / В. Шедяков // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2011. – Вип. 22. – С. 17-29.

2. Молчанова О.П. Проблеми формування в Україні інноваційних підходів у системі господарювання [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eprints.kname.edu.ua>5843...210-217.МолчановаО.П.pdf>.

МАЙСТРО Д.С., студентка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

РЕДЧЕНКО Р.О., студентка, Полтавська державна аграрна академія

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Світовий економічний досвід свідчить про те, що ефективний розвиток країни неможливий без реалізації активної інвестиційної політики, основною метою якої в Україні є модернізація економіки. Від кількості та якості залучених інвестицій в економіку залежать темпи росту економіки [1].

Сучасний стан інвестування в Україні потребує активізації, в першу чергу, через формування сприятливого інвестиційного клімату. Отже, існує необхідність дослідження сучасного стану інвестиційної діяльності в Україні та визначення напрямків формування привабливого інвестиційного клімату.

Аналіз інвестиційної діяльності в Україні свідчить, що провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у 2016 р. були: промисловість – 33,3%; сільське, лісове та рибне господарство – 13,8%; будівництво – 12,6%; оптова та роздрібна торгівля і ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,7%; транспорт, складське господарство,

поштова та кур'єрська діяльність – 7,6%; державне управління й оборона та обов'язкове соціальне страхування – 5,9%; інформація та телекомунікації – 4,8% [2].

За даними Держкомстату у 2016 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн. дол. США у 2015 р., що є позитивним сигналом в умовах кризового стану економіки та війни на Сході України.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на 31.12.2016 р. найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 10324,4 млн. дол. США та підприємств промисловості – 9550,2 млн. дол. США.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 9691,6 млн. дол. США, Нідерланди – 5753,9 млн. дол. США, Велика Британія – 2046,3 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1766,5 млн. дол. США, Німеччина – 1606,6 млн. дол. США і Швейцарія – 1467,3 млн. дол. США. Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у 2016 р. складають 326,2 млрд. грн. [3].

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2016 р. освоєно 69,4 % капіталовкладень. Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 7,1 %, що є низьким показником. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 9,4 % капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 2,9 % усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 8,9 %. Інші джерела фінансування становлять 2,3 %.

Необхідно відмітити, що, незважаючи на недостатній рівень інвестування для активізації розвитку економіки, у рейтингу Doing Business-2017 за результатами 2016 р. Україна піднялась на +1 пункт і посіла 80 позицію. У порівнянні із попереднім роком, Україна покращила свої позиції за такими показниками, як: створення підприємств – з 24-го до 20-го місця; підключення до електромереж – із 140-го до 130-го місця; захист міноритарних інвесторів – із 101-го до 70-го місця; забезпечення виконання контрактів – з 93 до 81 місця [2].

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та

організаційної бази для створення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Зазначимо, що певні перетворення з формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні здійснено, а саме: створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства, надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами, іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Також підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу. Україна залишається привабливою для інвестицій, є учасником світових процесів і достатньо інтегрована у світове господарство.

Загрозливим чинником активізації інвестування є високий рівень корупції в Україні. Запровадження системи електронних закупівель «ProZorro» є одним із інструментів ліквідації такого ганебного явища, як корупція в державних закупівлях.

Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні свідчить, що реалізованих дій замало. Необхідно здійснювати кроки, що сприятимуть стабільному розвитку економіки України та активізації інвестиційної діяльності: удосконалювати законодавство в напрямі захисту прав інвесторів, розвивати державно-приватне партнерство, здійснювати заходи щодо удосконалення системи управління державними інвестиціями та розвитку інвестиційної інфраструктури.

Список літератури:

1. Гальчинський А.П. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України / А.П. Гальчинський // Економіка України. – 2009. – №6. – С. 9-10;
2. Інвестиційна діяльність в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.me.gov.ua/Documents/Downloadid=1d62c240;
3. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> - офіційний сайт Державного комітету статистики України.

ПОБЕРЕЖНИЙ Р.О., к.е.н., доц. каф. ОВтаУП, НТУ «ХПІ»

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ НОВОВВЕДЕНЬ

Питання формування ефективного ринку нововведень сьогодні є достатньо актуальним. В залежності від дії ряду

факторів можливі різні моделі цього ринку. Ринок нововведень формують наукові організації, вузи, тимчасові наукові колективи, об'єднання науковців, науково-дослідні підрозділи комерційних організацій, самостійні лабораторії і відділи, вітчизняні та зарубіжні новатори.

Ринок інновацій забезпечує:

- інформаційне забезпечення інноваційної діяльності;
- експертиза інноваційних програм, пропозицій, заявок;
- фінансово-економічне забезпечення;
- виробничо-технічна підтримка виробничої діяльності;
- сертифікація продукції;
- просування інноваційного продукту на ринок;
- підготовка і перепідготовка кадрів;
- координація інноваційної діяльності.

Відповідно до Закону України Про інноваційну діяльність [1, ст. 4] об'єктами інноваційної діяльності є :

- інноваційні програми і проекти;
- нові знання та інтелектуальні продукти;
- виробниче обладнання та процеси;
- інфраструктура виробництва і підприємництва;
- організаційно-технічні рішення виробничого,

адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери;

- сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;
- товарна продукція;
- механізми формування споживчого ринку і збуту

товарної продукції.

Модель ринку нововведень – це сукупність основних властивостей та механізмів, які регулюють процеси розробки, впровадження та дифузії нововведень.

В якості загальних факторів, які формують та впливають на рівень розвитку ринку нововведень можна визначити наступні:

- ступінь державної участі в управлінні інноваційними процесами;

- рівень вилучення первинних доходів державою;
- рівень розвитку ринкової інфраструктури;
- законодавство в сфері підтримки та розвитку

нововведень;

- ступінь інтеграції науки та виробництва;

- рівень конкурентоспроможності технологій на світовому ринку;
- рівень економічного розвитку країни та ін.

Вважаємо, що визначальною умовою розвитку ринку нововведень є обсяг інвестицій як в сферу наукової та науково-технічної діяльності українських підприємств, так і в процес перетворення інноваційних технологій, товарів, видів послуг, нових методів в нововведення.

Список літератури:

1. Закон України Про інноваційну діяльність від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kr-admin.gov.ua/start.php?q=Yurposlugi/Ua/Investicii/9.html>;
2. Закон України Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 № 1560-XII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20100723>

ПОГОРЄЛОВА Т.О., доц., каф. ОБтаУП, НТУ «ХПІ»

ГАЛЬМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Зміни в економіці України вимагають підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Конкурентних переваг будь-якого підприємства досягають завдяки впровадженню інновацій - нового або значно поліпшеного продукту або процесу, нового організаційного методу, нової технології. Проте відсутність дієвих стимулів до інноваційної діяльності та державної підтримки промислових підприємств свідчить про те, що належних умов та середовища для інноваційного підприємництва в Україні так і не створено.

Упровадження дієвих стимулів для активізації інноваційної діяльності на промислових підприємствах стає актуальним завданням, вирішення якого дозволить забезпечити економічне зростання країни.

Активізація економічних процесів визначає перехід підприємств на інноваційний тип розвитку, що дозволяє забезпечити стійке функціонування підприємства за рахунок ефективного використання власних потенційних можливостей, підвищення зростання продуктивності виробничих ресурсів, зосередження зусиль по розвитку сфери науки і техніки.

Стан інноваційної діяльності в Україні не відповідає сучасному рівню розвитку інноваційних процесів в країнах, для

яких інноваційний розвиток є ключовим вектором економічної стратегії.

Протягом 2016 року на інновації підприємства витратили 23,2 млрд. грн., у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 19,8 млрд. грн., на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,4 млрд. грн., на придбання існуючих знань від інших підприємств або організацій – 0,1 млрд. грн. та 0,9 млрд. грн. – на іншу інноваційну діяльність (уключаючи проектування, навчання, маркетинг та іншу відповідну діяльність (інші витрати).

Найбільше коштів витрачено підприємствами Дніпропетровської, Харківської, Вінницької областей та м. Києва; серед видів економічної діяльності – підприємствами металургійного виробництва, добування природного газу, виробництва харчових продуктів, машин та устаткування, виробництва автотранспортних засобів.

Для активізації інноваційної діяльності підприємств потрібні належні кошти. На жаль, держава виділяє лише 1-2% від загального обсягу необхідних коштів, внаслідок чого основним джерелом фінансування інноваційної діяльності залишаються власні кошти підприємств.

Серед чинників, які стримують розвиток інноваційних процесів на промислових підприємствах, необхідно зазначити такі: недостатність власних та запозичених коштів підприємств для впровадження інноваційної продукції; недосконалість чинного законодавства стосовно фінансування інноваційних програм та податкового стимулювання; неналежна участь державних та регіональних органів щодо керівництва, координації та контролю робіт із впровадження інноваційних проектів; не врахування на державному та регіональному рівні позитивного зарубіжного досвіду щодо пільгового оподаткування та довгострокового пільгового кредитування проектів.

Для стимулювання інноваційної діяльності у промисловій галузі необхідні: мотивація працівників до інноваційної діяльності, зменшення міграції вчених; законодавчі зміни у галузі інноваційної діяльності щодо пільг і стимулів (зниження податків для підприємств, які розвиваються; удосконалення амортизаційної політики); розширення джерел фінансування; тісна співпраця з іноземними підприємствами, обмін досвідом; активізація діяльності технопарків шляхом державної підтримки; розширення

практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів із зниженням процентної ставки.

Для успішного реформування вітчизняної промисловості Україні доцільно приєднатися до процесу створення глобальних мереж інноваційної діяльності, серед яких провідне місце займають Європейська бізнес-мережа (European business network – EBN) і мережа інноваційних центрів (Innovation Relay Centers – IRC).

Основні зусилля вітчизняних підприємств слід направити на розширення не тільки внутрішнього українського ринку, а й світових ринків, на збільшення своєї частки на цих ринках за рахунок виробництва конкурентоспроможної продукції, що можливе лише на інноваційній платформі.

Список літератури:

1. Захарін С.В. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств / С.В. Захарін // Фінанси України. – №1. – 2004. – С. 13;
2. Лебедева Л.В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування [Електронний ресурс] / Л.В. Лебедева // Ефективна економіка. – 2014. – №1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>;
3. Погорелова Т.О. Инновационные процессы на предприятиях / Т.О. Погорелова, Т.М. Шередега // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2008. – № 55(1). – С.104-105;
4. Погорелова Т.О. Інноваційна культура сучасного підприємства / Т.О. Погорелова, О.І. Колотюк, А.С. Шевченко // Вісник нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2014. – № 65 (1107). – С. 86-90;
5. Романчик Т.В. Аналіз стану інноваційної активності економіки України [Текст] / Т.В. Романчик // Бізнес-інформ. – 2014. – №5. – С. 111-115;
6. Барташевська Ю.М. Аналіз інноваційного розвитку машинобудування України [Текст] // Ю.М. Барташевська // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту / Сер.: Екон. науки. – 2014. – С. 15-17;
7. Безручко О.О. Основні проблеми інноваційного розвитку промислових підприємств України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66560.doc.htm;
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

РАДЧЕНКО Л.П., к.е.н., проф. кафедри

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРАЦІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Посилення процесів глобалізації та інноваційного розвитку національних економік в сучасних умовах виступають підґрунтям для підвищення рівня інтелектуалізації праці. Особливо це має

прояв в країнах з постіндустріальною економікою, хоча знаходить відбиток в національних економіках різних країн світу, в тому числі в Україні. Мають місце зміни на ринку праці, в системі зайнятості, в міграційних процесах. Відбуваються перетворення в системі освіти, в державному регулюванні важливих секторів соціальної сфери тощо. Ці нові явища потребують теоретичних досліджень для врахування як в макроекономічній політиці, так і у визначенні поведінки окремих економічних суб'єктів.

В наукову розробку проблеми інтелектуалізації праці та різноманітних наслідків цього процесу зробили внесок багато закордонних та вітчизняних дослідників: Д. Белл, Е. Тоффлер, О.А. Грішнова, Н.А. Гук, А.М. Колот, П.М. Леоненко та ін. [1; 2]. В наукових працях обгрунтовано посилення та основні тенденції інтелектуалізації праці. Разом з тим, швидкі зміни в соціально-економічному житті, функціонуванні ринку праці потребують подальшого аналізу посилення впливу інтелектуалізації праці на їх розвиток. Метою даного дослідження є аналіз перетворень, які відбуваються в системі зайнятості в українській національній економіці в контексті посилення інтелектуалізації праці. В економічній літературі майже не існує суттєвих розбіжностей щодо трактування сутності інтелектуалізації праці. Під інтелектуалізацією праці розуміють збільшення питомої ваги розумових функцій (оцінювання, управління, контроль, налагодження) в структурі трудових зусиль працівника на підставі науково-технологічного прогресу та підвищення кваліфікаційного і культурно-освітнього рівня. Інтелектуалізація праці та формування на цій підставі суспільства, що засноване на знаннях (knowledge based society) означає, що в сучасній глобальній економіці досягнення високого рівня добробуту можливе на підставі пріоритетного розвитку людського капіталу, інноваційних технологій.

Посилення інтелектуалізації праці змінює характеристики як об'єктивних, так і суб'єктивних сторін зайнятості. Інтелектуалізація праці викликає зрушення в системі зайнятості населення, що набуває таких проявів: зміна в структурі зайнятих у промисловості в бік розвитку сфери послуг; зміни професійної структури зайнятого населення у бік збільшення працівників, що зайняті у виробництві наукових знань, інформаційних технологій, застосуванні нових технологій чи їх комерціалізацію; збільшення частки управлінців та професієних працівників в загальній

чисельності зайнятих; підвищення рівня освіти робочої сили; посилення інтелектуалізації праці не тільки в новітніх, але і в традиційних галузях економіки.

В національній економіці України, за нашими розрахунками на підставі даних держкомстату, за період 2000 – 2016 рр. зайняте населення за видами економічної діяльності має наступну динаміку. Зменшилась частка зайнятих в сільському лісовому та рибному господарстві відповідно з 21,6% до 17,6%. Зменшилась частка зайнятих у промисловості відповідно з 22,8% до 15,3%. В той же час значно зросла частка зайнятих в оптовій та розничній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів відповідно з 15,5% до 21,6%. Збільшилась частка зайнятих в фінансовій і страховій діяльності, здійсненні операцій з нерухомим майном з 4,8% до 6,3% [3]. Відбулись не тільки кількісні але і якісні зміни в структурі зайнятих. Про вплив інтелектуалізації праці на формування зайнятості свідчать також дані про зрушення у попиті роботодавців щодо працівників. Наприклад, в Україні у 2017 р. у порівнянні з минулим роком, попит змінився за відповідними професійними групами: потреба у працівниках становила усього – 129,4%; в тому числі: держслужбовці, керівники, менеджери – 127,3%; професіонали – 125,6%; працівники сфери торгівлі – 114,9%; кваліфіковані робітники з інструментом – 142,6%; робітники з обслуговування та контролювання за роботою технологічного устаткування – 146,6%; найпростіші професії – 124,0% [3]. Разом з тим, за умов нестабільності економічного і політичного стану українського суспільства, наявності військової загрози та прорахунків макроекономічної політики вплив інтелектуалізації праці на зайнятість населення має неоднозначний характер, а в багатьох випадках супроводжується вкрай негативними явищами: недостатнє макроекономічне регулювання та слабка підтримка сфери науки (вдплив наукових кадрів продовжується); відсутність необхідної підтримки молоді (випускники загальноосвітніх та особливо вищих навчальних закладів, відїзджають на навчання та на роботу за кордон); посилення зовнішньої трудової міграції недостатньо мотивованих висококваліфікованих робітників і професіоналів.

Таким чином, в національній економіці України в сучасних умовах має прояв загальносвітова тенденція посилення інтелектуалізації праці та поступових змін у формуванні системи зайнятості, але вона характеризується значними негативними

рисами. Для подолання негативних явищ необхідно не тільки теоретично, а саме практично, зорієнтувати соціально-економічний розвиток національної економіки за інноваційною моделлю і в цьому напрямку здійснювати макроекономічну політику.

Список літератури:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл; [пер. с англ.]. – М.: Academia, 2004. – 788 с.;
2. Гук Н.А. Посилення інтелектуалізації праці та тенденції її структурних зрушень в Україні [Електронний ресурс] / Н.А.Гук. – Режим доступу: <http://bit.ly/1wb7xva>;
3. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Зайнятість та безробіття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/gr.htm;
4. Кривошей В. Інтелектуалізація праці як чинник стійкого економічного зростання [Електронний ресурс] / В. Кривошей. – Режим доступу: <http://bit.ly/1zfrtSg>;
5. Радченко Л.П. Науково-інноваційні чинники розвитку національної економіки в умовах глобалізаційних викликів // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка»: Зб.наук.пр./За заг. редакцією акад. НАПН І.Ф. Прокопенка.- Харків: ХНПУ, 2015.- Вип. 15. – 232с. (С.159 - 167).
6. Toffler A. The Third Wave / A.Toffler. – N.Y., 1980. – 150 p. [Електронний ресурс] / A.Toffler. – Режим доступу: https://archive.org/...Third_Wave...Toffler/The%20Third%20Wave%20-%20Alvin%20

ХУДЕНКО А.Г., студентка НТУ «ХПІ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА СТРАТЕГІЙ ХІМІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний світ стає все більш динамічним і розраховувати на успішну діяльність можуть лише ті підприємства, які здатні генерувати і успішно втілювати у практичну діяльність нові ідеї, нові рішення тощо. Саме за допомогою використання інновацій підприємства мають можливість стати лідерами у конкурентній боротьбі.

В сучасних умовах української економіки існує чимало проблем, вирішення яких дозволить підприємствам здійснювати інноваційний розвиток, який дасть змогу бути конкурентоспроможним на зовнішніх та внутрішніх ринках. До них належать: висока собівартість продукції, що викликана використанням застарілого обладнання, яке є досить енергоємним; обмеження інвестиційних ресурсів хімічних підприємств для різних потреб; підтримка держави, в тому числі правова, яка, захищала б та підтримувала вітчизняного товаровиробника.

У більшості випадків впровадження інноваційних процесів підприємства здійснюється за рахунок власних коштів. В даний час, в умовах дефіциту бюджету держави залучення більшої частки державних коштів, а також пільгове кредитування комерційними банками в час економічної кризи, є, практично, нереальними. Тому, всі зусилля держави повинні бути спрямовані на проведення фінансової політики з метою стимулювання активізації інноваційної діяльності підприємств в переробній промисловості непрямыми методами регулювання. Також велику роль відіграє персонал компанії, який є головним творцем продуктів і постачальником їх на ринок. Постійний його розвиток і стимулювання позитивно впливає на формування інноваційних стратегій і майбутнє компанії. Вирішення даних проблем полягає у постановці низки завдань, виконання яких забезпечить життєздатність хімічним підприємствам.

Список літератури:

1. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. 504с.
2. Філіппова С.В., Тимощук М.П., Дащенко Н.М. Актуальні питання формування інноваційних стратегій підприємств / С.В. Філіппова, М.П. Тимощук, Н.М. Дащенко; Одеса, 2011. – 5 с.

СЕКЦІЯ 4 - МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

БУРЛІЦЬКА О.П., к.е.н., доц., Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя

МЕРЧАНДАЙЗИНГ В ТРЕВЕЛ-ІНДУСТРІЇ

Сьогодні «мерчандайзинг» - затребуваний і перспективний напрямок для бізнесу, спрямований на побудову маркетингової стратегії компанії з метою збільшення продажів.

Мерчандайзинг є частиною процесу маркетингу та визначає методику успішного продажу того чи іншого товару. Ми звикли асоціювати цей термін з роздрібною торгівлею, асортиментом товарів, що продаються в магазині, способами їх викладки, рекламними матеріалами тощо. Але на сьогоднішній день, мерчандайзинг важливий і для тревел-індустрії.

Його розвиток у туристичній сфері - тренд, який набирає все більшої популярності. Мандрівники стають більш вимогливими щодо сервісу, залишаючись при цьому чутливими до ціни. Щоб задовольнити їх запити, перевізники пропонують додаткові послуги із тарифу самого перевезення, надаючи пасажиром можливість самостійно докуповувати необхідні їм опції. Починаючи з 2015 року продажі таких послуг перевізниками та тревел-агентствами щорічно збільшувалися майже вдвічі, а в 2017 році вони досягли такої динаміки за шість місяців. Це пов'язано як з бажанням індивідуальних мандрівників і корпорацій заощадити та не платити за сервіс, що не потрібний для них, так і з загальним трендом персоналізації та диверсифікації.

Потреби сучасних мандрівників більше не обмежуються самим перельотом, і це варто враховувати не тільки авіакомпаніям, а й тревел-агентствам. Адже завдяки відповідним технологіям від Amadeus(лідуюча Глобальна Система Бронювання (GDS) і провайдер технологій, що забезпечують потреби світової індустрії транспорту та туризму в області маркетингу, продажів і дистрибуції) агентства можуть надавати своїм клієнтам той же набір послуг, що й авіакомпанії [3].

Оскільки авіакомпанії пропонують пасажиром більш доступні тарифи, існує потреба запропонувати цим мандрівникам безліч

варіантів послуг на вибір, наприклад, спеціальне харчування під час польоту, вибір місця на борту, провезення додаткового або наднормативного багажу, провезення спортивного інвентарю, доступ в лаунж-зону аеропорту та ін. Доступ до інтегрованого контенту є ключем до підвищення задоволеності клієнтів.

Ми спостерігаємо позитивну динаміку продажів додаткових послуг і в нашій країні. Наприклад, найбільша українська авіакомпанія МАУ запровадила в своїй діяльності технологію Amadeus Airline Ancillary Services і тепер надає можливість придбання таких окремих опцій, як оплата провезення багажу, що перевищує норму за розміром або вагою, додатковий багаж і провезення тварин в салоні або в багажному відділенні. Електронна комерція поки що не є конкурентом роздрібної торгівлі в Україні. Таким чином, продажі додаткових послуг стають для тревел-агентств важливим джерелом додаткової монетизації продажів авіаперевезень, підсилюють клієнтську лояльність і дозволяють агентству створити додаткову цінність своїх послуг і пропозицій.

Новий час вимагає нових рішень. Так в тревел-індустрії зростають продажі додаткових послуг до авіаквитків. Тільки за минулий рік обсяг продажів таких послуг зріс майже вдвічі. Туристичні агентства на 95% збільшили обсяг продажів додаткових послуг до авіаквитків, причому як в онлайн, так і в офлайн-сегментах. Про це свідчать статистика провідної світової системи бронювання Amadeus і дані звіту «CarTrawler». В українському представництві компанії Amadeus назвали три основні причини такої тенденції продажів авіаквитків в умовах неоднорідного ринку [3].

Нові стандарти мандрівника: від ціни до якості. Раніше пасажери підшукували відповідний рейс, порівнюючи ціни на квитки і вибираючи найнижчий тариф. Сьогодні ж споживчі звички змінилися. Досвідчені мандрівники вибирають не просто переліт за доступною ціною. Тепер при плануванні поїздки їм важливі зручні стикування між рейсами, пріоритет при посадці на літак, вибір найкоротшого маршруту, спеціальне меню (наприклад, вегетаріанське), можливість вибрати місце з додатковим простором для ніг, посадочне місце біля вікна (або, навпаки, біля проходу) або додатковий багаж. Для багатьох подорожуючих кращий варіант не обов'язково повинен бути найдешевшим - це, в першу чергу, повинна бути комбінація

оптимальних умов. Додаткові послуги та тарифні групи допомагають провайдерам тревел-послуг персоналізувати свої пропозиції, що вкрай важливо для туристичних агентств.

Туристичні агентства постійно відстежують та аналізують, як розвиваються переваги мандрівників, і максимально адаптуються під їх потреби. Лідерами в цьому напрямку є онлайн-тревел-агентства, оскільки вони максимально оперативно впроваджують нововведення в свої системи. Так, протягом 2015 року кількість інтеграцій мерчандайзинг-контенту з онлайн-майданчиками виросло в чотири рази. Яскраво ілюструє цю тенденцію початок тісної співпраці компанії Amadeus з такими великими онлайн-гравцями, як Expedia, Fareportal і ODIGEO [2].

Збільшення темпів продажів пов'язано із зростанням доступності. Брендovanі тарифи «Економіка», «Преміум» Економіка та «Бізнес» авіакомпанії LOT тепер доступні через канали продажів Amadeus. Надаючи тревел-агентствам, що підключені до системи Amadeus, весь доступ до даних тарифів, LOT розширює можливості для зміцнення бренду. Продаж дорожчих пропозицій та їх диференціація, наочно демонструють переваги пропонованих тарифів. Незалежно від типу використовуваного інтерфейсу - командний чи графічний режим роботи агента - всі користувачі Amadeus отримали можливість підвищити якість обслуговування своїх клієнтів, пропонуючи тарифи, які максимально відповідають їх індивідуальним потребам. На сьогоднішній день 52 авіакомпанії уклали угоду про використання Amadeus Airline тарифу. 37 авіаперевізників вже повністю завершили процес інтеграції з найбільшою в світі формацією постачальників туристичних послуг. Бронювання, що включає додаткові послуги, зросло на 70% в порівнянні з результатами попереднього року. Подібна результативність в черговий раз показує, як кращі галузеві технології мерчандайзингу Amadeus допомагають авіакомпаніям, тревел-агентам і мандрівникам отримувати реальну користь.

За прогнозами Amadeus, продажу додаткових послуг, які не включені в тариф, до 2020 року можуть принести авіакомпаніям додаткові \$ 130 млрд.

Отже, розвиток сучасних технологій збільшує вимоги клієнтів до пропозицій авіакомпаній, їх прозорості у відповідності потреб мандрівників. Цей тренд робить мерчандайзинг стратегічно важливим інструментом для просування послуг і збереження конкурентоспроможності в усіх каналах продажів, як для

авіакомпаній, так і для туристичних агентств. Технологія мерчандайзингу дозволяє агентствам персоналізувати свою пропозицію, вибудовувати довгострокові відносини з клієнтом і залучати додатковий дохід.

Список літератури:

1. Веллхофф А. Мерчандайзинг: эффективные инструменты и управление товарными категориями [Текст] / А. Веллхофф, Ж.-Э. Массон. - М.: Издательский Дом Гребенникова, 2004. - 280 с. - (Управление продажами). - ISBN 5-93890-008-2;
2. Офіційний сайт першого українського онлайн-журналу для професіоналів бізнесу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.turprofi.com.ua>;
3. Офіційний сайт компанії «Amadeus» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.amadeus.com/ua/ua.html>.

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

КОЗЛОВА Ю.Ю., студентка, НТУ «ХПІ»

МЕРЕЖЕВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СПОСІБ ВЕДЕННЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

На сучасному ринку існує безліч способів збуту товарів та послуг. Найбільш звичний та простий - це роздрібна торгівля, але в останні десять років він втратив свою ефективність. У останній час в Україні бурхливо впроваджувалися різноманітні методи реалізації товарів. І одним з таких нових і незбагненних методів є багаторівневий маркетинг (Multi Level Marketing, скор. - MLM або МЛМ). Мережевий маркетинг наповнив ринок товарами та дав можливість отримувати дохід його учасникам. Актуальність даної теми полягає у тому, що даний сегмент ринку стає більш перспективним напрямком бізнесу в багатьох країнах світу, а також це гарна альтернатива традиційній роботі, відносно легкий спосіб заробітку та можливість працювати на себе.

Коли з'являються якісь нові методи покращення свого бізнесу, це завжди викликає у людей недовіру, так само мережевий маркетинг плутають з «пірамідою». Мережевий маркетинг – це один із методів реалізації споживчих товарів. Саме цим даний вид бізнесу і відрізняється від різного роду «пірамід», організатори яких заробляють за рахунок внесків нових учасників. «Піраміди» вважаються шахрайськими організаціями, формою обману споживачів, а мережевий маркетинг є дозволеним законом видом діяльності.

Мережеві компанії найчастіше поширюють такі види продукції, якими кожен з нас регулярно використовує у повсякденному житті, а саме це товари побутової хімії, косметика, товари для здоров'я та предмети особистої гігієни. МЛМ дає можливість придбати якісні та імпорتنі товари за адекватною ціною.

Основним завданням МЛМ є інформаційне охоплення максимальної кількості людей та розповсюдження продукції. Дистриб'ютори отримують гроші внаслідок реалізації компанією продуктів або послуг в споживчій мережі. Компанія зі свого боку відповідає за виробництво, транспортування, замовлення продукції, ведення бухгалтерії, обліку структурної діяльності кожного партнера і багато інших функцій. Партнери ж компанії мережевого маркетингу відповідають за побудову мережі дистриб'юторів, тим самим збільшуючи продаж і дохід, як особистий так і своєї структури.

Впровадження МЛМ допомогло вирішити наступні завдання:

- знизити вартість товарів для кінцевого споживача;
- прискорити процес постачання товару;
- позбутися фальсифікації продукції;
- мотивувати співробітників компанії.

Мережевий маркетинг дає можливість будь-якій людині самостійно побудувати свій бізнес практично без вкладень, створити з часом пасивний дохід та отримати професію XXI століття. Користь від використання МЛМ для фірм-виробників полягає в тому, що вони можуть вивести на ринок і стабілізувати споживання продукції, мати високу долю ринку без спеціальних витрат та економити кошти, не роблячи витрати на рекламу. Особисто для кожного з нас це гарний спосіб подолання комунікативних бар'єрів, нові способи самовираження та реалізації амбіцій.

Отже, мережевий маркетинг – найбільш ефективний з наявних на сьогодні способів розповсюдження та реалізації товарів та послуг не промислового значення. Враховуючи сучасний розвиток мережевого маркетингу в Україні та за кордоном, можна сказати, що в майбутньому компанії, які застосовуватимуть концепцію мережевого маркетингу, будуть успішними.

Список літератури:

1. Войчак А.В. Особливості сучасної організації маркетингу на підприємстві //

ПОЛЯКОВА Е.А., студент, НТУ «ХПИ»

САВИЧ В.Ф., студент, НТУ «ХПИ»

АЛЕКСАНДРОВА В.А., ст. преп., каф. ЭАиУ, НТУ «ХПИ»

РОЛЬ   МАРКЕТИНГОВЫХ   ИССЛЕДОВАНИЙ   НА ПРЕДПРИЯТИИ

На данном этапе развития экономики является невозможным существование предприятий и фирм, без эффективного использования маркетинговых исследований. Возрастает значимость маркетинга, как для деятельности больших, так и средних предприятий, и фирм, так же маркетинг становится более разнообразной и сложной формой деятельности, результаты исследований которой позволяют анализировать рынок и принимать важные управленческие решения. Поэтому, данная проблема актуальна и значима, как в Украине, так и во всём мире.

Маркетинговые исследования - это комплекс мероприятий, по проектированию, сбору, обработке и анализу данных, которые нуждаются в специальных исследованиях. Исследованиям обычно подвергается микросреда предприятия: конкуренты, клиенты, потребители, а также внутренний потенциал предприятия и другие составляющие рынка. Целью данных исследований является получение достоверной информации для облегчения процесса принятия ответственных управленческих решений, что позволяет, снизить риск внедрения неперспективных вариантов развития компании, а также для предсказания предпочтений потребителей и разделение их по уровню доходов [1].

Отечественные фирмы, при проведении маркетинговых исследований в настоящее время сталкиваются с различными проблемами. Одной из частых и главных проблем, является непрофессиональное и не объективное проведение маркетинговых исследований [2]. Причинами возникших проблем являются, во-первых, неустойчивость и непредсказуемость развития экономической и политической ситуации в стране и, как следствие этого, целью большинства фирм является обеспечение текущей прибыли предприятия, а, во-вторых, предприятия

пренебрегают и недооценивают полезность исследований маркетинга, так как отсутствует положительный опыт их проведения [3]. Без достоверной информации невозможно точно проанализировать рынок, а так же удовлетворить потребности покупателей.

При успешном внедрении маркетинговых исследований в деятельность предприятия, есть возможность оптимизировать ассортимент продукции и своевременно адаптировать его к меняющимся требованиям рынка, найти свой рынок, повысить конкурентоспособность продукции, а затем контролировать и удерживать большую долю рынка [4]. Так же, исследования маркетинга дают возможность определить направления, где более выгодно сбывать товар. Поиск идей, разработка новых товаров и фирменного стиля, модифицирование уже выпускаемых изделий, усовершенствование маркировки, улучшение упаковки, определение способов патентной защиты и решение множества других задач предприятий, всё это является результатом маркетинговых исследований, которые в будущем позволят предприятию вести эффективную рыночную деятельность и целенаправленную конкурентную борьбу [3].

Список литературы:

1. Маркетинговые исследования рынка товара [Электронный ресурс] // allbest. – 2013. – Режим доступа к ресурсу: https://knowledge.allbest.ru/marketing/2c0a65625a2ac78b5c43b88421206d36_0.html;
2. Маркетинговые исследования [Электронный ресурс] // Студопедия. – 2014. – Режим доступа к ресурсу: https://studopedia.su/7_44180_rol-marketingovih-issledovaniy-v-deyatelnosti-predpriyatiya.html;
3. Реброва Н.П. Маркетинг в машиностроении [Электронный ресурс] / Реброва Н.П. // gendocs.ru – Режим доступа к ресурсу: http://gendocs.ru/v20871/реброва_н.п._маркетинг_в_машиностроении?page=2;
4. Роль маркетинговых исследований в деятельности предприятия [Электронный ресурс] / Омский государственный институт сервиса // studfiles. – 2015. – Режим доступа к ресурсу: <https://studfiles.net/preview/4080534/page:7/>.

СЕКЦІЯ 5 - ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АРХИЕРЕЕВ С.И., д.э.н., проф.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ РЕОРИЕНТАЦИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ КАК СОВОКУПНОСТЬ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕС- КИХ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ТРАНСАКЦИЙ

Реориентация экономики является многогранным экономическим процессом, который не сводится только к реориентации внешней торговли. Рамки реориентации как институционального процесса – важной части институциональных преобразований [1] задает принятие Соглашения об ассоциации ЕС-Украина и Углубленной и всеобъемлющей зоне свободной торговли, перспективы которого расцениваются совершенно разным образом, вплоть до понимания как нового способа интеграции в ЕС [2]. По нашему мнению, интеграция зависит не столько от институциональных процессов, сколько от экономических. Однако их исследование в рамках происходящей реориентации требует определенного совершенствования используемой методологии, тем более что речь идет о реориентации, направленной не на отдельную страну, а носящей более общий характер – с Востока на Запад, прежде всего, с СНГ на ЕС.

Независимо от перспектив, процесс пятилетней институциональной реориентации, основные вехи которой освещены в таблице 1, сопровождается процессом географической реориентации торговли. Она отмечается как важная характеристика украинской экономической реформы даже при самом общем ее анализе.

Действительно, географическую реориентацию торговли Украины с ЕС трудно не заметить, она непосредственно отражается в статистических данных, а по импорту даже является рекордной. Среди стран Восточного партнерства именно в Украине зафиксирован наибольший прирост доли импорта товаров из ЕС в 2015 г. - на 9,3 процентных пункта (по сравнению с 2010 годом) [3].

Таблица 1 - Векторы институциональной реориентации экономики Украины

		Восточный	Западный	
Период ориентации	2003-2011	Переговоры по Соглашению СНГФТА	Переговоры по Соглашению об ассоциации между Украиной и ЕС	2007 - 2011
	18 октября 2011	Подписание Соглашения СНГФТА	Соглашение было окончательно парафировано, но отложено	19 июля и 19 декабря 2011
Период институциональной реориентации	20 сентября 2012	СНГФТА вступает в силу для Украины, Беларуси и России	Подписание политической части и экономической части Соглашения об ассоциации	21 марта и 27 июня 2014
	1 января 2016	Приостановление действия Соглашения о СНГФТА Россией в отношении Украины	Существенные части Соглашения об ассоциации были применены временно	1 ноября 2014
	2 января 2016	Приостановление действия Соглашения о СНГФТА Украиной в отношении России	Соглашение об углубленной и всеобъемлющей зоне свободной торговли вступает в силу	1 января 2016
	10 января 2016	Запрет на импорт ряда товаров из России	Соглашение об ассоциации ЕС-Украина полностью вступает в силу	1 сентября 2017

Наибольшее сокращение доли импорта из России с 36,5% до 20,0% в период между 2010 и 2015 годами также касалось Украины. Что касается периодизации географической реориентации торговли, то анализ украинских статистических данных [4] показывает, что, хотя в 2012 г доля СНГ во внешней торговле Украины сокращалась, такие же изменения происходили и в отношении ЕС. Только начиная с 2013 г. изменения векторов во внешней торговле Украины приобрели разнонаправленный характер, и начался процесс активной географической реориентации. Кризисный 2014 г. стал переломным в соотношении, как экспорта, так и импорта товаров в СНГ и ЕС. Тенденция продолжается, по крайней мере, до 2017 г., то есть также в течение пяти лет.

В случае географической реориентации торговли речь идет о товарных транзакциях, а конкретно – о внешнеторговых транзакциях с товарами. Институциональная реориентации хотя

и происходит параллельно с этим процессом, но заключается совсем в ином – в осуществлении совокупности институциональных трансакций, совершаемых институциональным трансакционным сектором экономики Украины [5]. Отличительной особенностью этих трансакций является их внешнеэкономический характер и их тесная связь с внешнеполитическими трансакциями. Таким образом, период институциональной реориентации непосредственно совпал с периодом географической реориентацией торговли, то есть привел к непосредственным практическим результатам в экономике Украины, однако представлял собой совершенно иной качественный процесс, определяемый совокупностью внешнеэкономических институциональных трансакций

Список літератури:

1. *Архипереев С.* Институциональные преобразования и трансакционные издержки // Бизнес Информ.- 1998.- №11.- С. 20-22;
2. *Van der Loo G.* The EU-Ukraine Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Area. A New Legal Instrument for EU Integration without Membership. BRILL, 2016. – 434 p.;
3. International trade for the European Neighbourhood Policy-East countries. 2016, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/7774796/KS-01-15-769-EN-N.pdf/d201e0e5-c3c0-4a87-bec7-7914343245fe>;
4. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність: <http://ukrstat.gov.ua/>;
5. *Архипереев С.* Издержки эксплуатации экономической системы и институциональный трансакционный сектор экономики Украины // Постсоветский институционализм / под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. – Донецк: Каштан, 2005. – 480 с.

ВАСІЛЬКОВА А., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ДІДИК В., Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Забезпечення конкурентоспроможності підприємств зростає в результаті інтеграції України до ЄС і подальшого розвитку ринкової економіки. Проблема сутності конкурентоспроможності підприємства передбачає розуміння основних функцій конкуренції, до яких належать: визначення ринкової вартості товару у процесі конкурентної боротьби; стимулювання впровадження досягнень науково-технічного прогресу у

виробництво як засобу підвищення життєздатності підприємства та отримання переваг над конкурентами; сприяння вибору найефективніших форм власності та господарювання; формування високоефективних конкурентних структур ринку.

Чимало вітчизняних і зарубіжних вчених досліджували можливості підвищення конкурентоспроможності та зробили значний внесок у розвиток сучасної теорії конкурентоспроможності: Г. Азоев, А. Гринів, Я. Гордон, Ж.-Ж. Ламбен, А. Павлов, М. Портер, А. Сміт, Ф. Хайєк, Т. Харченко, П. Хейне, А. Челенков, Й. Шумпетер, А. Юданов.

Метою даного дослідження є визначення можливостей підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах.

Конкурентоспроможність виявляється лише в умовах конкуренції і через конкуренцію. Проблема конкурентоспроможності була предметом вивчення економічної, соціологічної, юридичної наук, при цьому кожна з них обґрунтовувала свої цілі, застосовувала специфічні методи дослідження цього інституту. Найчастіше поняття «конкурентоспроможність» вживають тоді, коли споживач обирає той чи інший товар або послугу фірми, враховуючи їх якісні показники [1, с. 115].

Проблема підвищення конкурентоспроможності від окремого виду продукції, бізнес-процесу до підприємства в цілому залежить від вирішення проблеми використання наявних резервів. Управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств повинно базуватися на системному підході до цілеспрямованого пошуку всіх резервів, їх аналізу та можливості використання для розвитку [4, с. 271].

Резерви – це невикористані можливості підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Резерви відображають ступінь використання факторів у певних умовах конкретного підприємства і змінюються залежно від розвитку науки і техніки, удосконалення виробництва та управління.

Під резервами розуміють невикористані в повному обсязі можливості підприємства, пов'язані зі скороченням витрат виробництва та забезпеченням діяльності на конкурентному ринку.

Склад резервів може змінюватися: інновації, пов'язані з виробництвом продукції, організацією та управлінням

підприємством обумовляють виникнення нових видів резервів. Жодне підприємство не може досягти переваги над конкурентами у всіх сферах діяльності, але воно спроможне використати свої можливості на досягнення конкурентних переваг в довгостроковій перспективі. Наявність невикористаних можливостей виникає внаслідок появи нових можливостей виробництва та зміни ринкової ситуації у зв'язку з безперервним науково-технічним прогресом, що безпосередньо впливає на зростаючі вимоги до кваліфікації кадрів і освоєння нової техніки та технологій.

Резерви конкурентоспроможності як невикористані можливості пов'язані, з одного боку, з особливостями використання окремих елементів внутрішнього потенціалу підприємства, а з іншого, з використанням факторів зовнішнього ринкового середовища. Останні включають резерви використання правил і норм, що встановлюються державою і резерви самих ринкових механізмів [2, с. 44].

Ефективне функціонування підприємства полягає у всебічному використанні резервів конкурентоспроможності. Одним з таких напрямів є реалізація організаційно-економічних резервів, зокрема вдосконалення організації виробництва, організаційної структури та системи управління на підприємствах, що не потребує значних капітальних витрат. Це вимагає систематичного та найбільш повного їх виявлення у процесі аудиту всієї діяльності підприємства, необхідності визначити величину цих резервів. Тобто, такий аналіз дозволить підприємству розробити стратегію та тактику діяльності з підвищення конкурентоспроможності.

Таким чином, до основних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства можна віднести такі: ґрунтовне вивчення запитів споживачів і аналіз конкурентів, ефективна рекламна політика; створення нової продукції (активізація інноваційної діяльності); модернізація обладнання; покращення якісних характеристик продукції; автоматизація всіх виробничо-господарських процесів; усебічне зниження витрат; удосконалення обслуговування процесів купівлі та післяпродажного сервісу.

Список літератури:

1. Васютіна І.О. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємств / І.О. Васютіна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – Запоріжжя. – 2016. – №5. – С. 114-118;
2. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / І.З.

Должанський. – К. : Центр навчальної літератури. – 384 с.;

3. *Карпенко Е.М.* Методологические подходы к оценке уровня конкурентоспособности предприятий / *Е.М. Карпенко* // *Регіональні перспективи.* – 2015. – № 3. – С. 256-259;

4. *Панасенко Д.А.* Конкурентоспроможність підприємства: шляхи підвищення / *Д.А. Панасенко* // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2014. – №727. – С. 270-276.

СЕКЦІЯ 6 - НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

СИРО'МЯТНИКОВА О.В., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»
ХАНІНА А.С., студентка, НТУ «ХПІ»

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Мале підприємництво є невід'ємним елементом ринкової економіки та є найбільш гнучкою та динамічною складовою сучасної моделі господарювання. Зважаючи на значну кількість суб'єктів господарювання малого бізнесу, вони виступають ключовими суб'єктами на ринку, тим самим забезпечують зайнятість населення та посилення економічного потенціалу регіону. Покращення умов ведення бізнесу сприятиме розвитку конкуренції та зменшенню відтоку активної частини населення за кордон, саме тому до питання оподаткування суб'єктів малого бізнесу держава змушена підійти відповідально, бо збільшення податкового тиску може викликати різке погіршення бізнес-клімату, а як наслідок закриття бізнесу, нову хвилю тінізації, зростання безробіття та трудової міграції, та, як наслідок, збільшення соціальної напруги в суспільстві.

Більшість податкових систем європейських країн для малого та середнього бізнесу створюють полегшені умови діяльності. Так, спрощена система оподаткування вводиться на перехідний період для зменшення фінансового навантаження на бізнес після кризи або економічних потрясінь.

В Україні діє спрощена система оподаткування – спеціальний податковий режим, розрахований на малих підприємців, яка захищає платників від надмірного тиску загальної системи. Основна перевага спрощеної системи для підприємців – це сплата єдиного податку замість окремих податків і зборів, ведення спрощеної бухгалтерії і звітності, але у Державній фіскальній службі заявляють про необхідність відмови від спрощеної системи оподаткування та поступове переведення малого підприємництва на загальну систему, бо найчастіше спрощену систему використовують недобросовісні суб'єкти великого бізнесу для мінімізації податків, створюючи велику кількість малих

підприємств, на рахунки яких надходить виручка, тим самим завдаючи великих втрат бюджету [1].

На кінець 2017 р. податковим законодавством України [2] для суб'єктів малого бізнесу визначені такі види оподаткування – загальна система для юридичних та фізичних осіб; єдиний податок I групи; єдиний податок II групи; єдиний податок III групи (зі сплатою або без сплати ПДВ); єдиний податок IV групи для сільськогосподарських підприємств. При використанні загальної системи оподаткування за ставкою 18 % оподатковується бухгалтерський прибуток юридичних осіб і прибуток ФОП, обчислений за касовим методом; вся виручка суб'єктів господарювання, що знаходяться на спрощеній системі, оподатковується єдиним податком (ЄП), ставки якого наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Характеристика груп платників спрощеної системи оподаткування [2, 3]

Показник	I група	II група	III група	IV група
Суб'єкти, що входять до групи	фізичні особи-підприємці	фізичні особи-підприємці	фізичні особи-підприємці та юридичні особи	юридичні особи, у яких частка с/г товаровиробництва за попередній рік $\leq 75\%$
Види діяльності	Роздрібна торгівля з торгових місць на ринках і надання побутових послуг тільки населенню	Виробництво та продаж товарів, надання послуг, населенню та платникам ЄП	Будь-які напрямки бізнесу, крім заборонених для платників ЄП	Сільськогосподарське товаровиробництво
Рівень доходу	< 300 тис. грн.	< 1,5 млн. грн.	< 5 млн. грн.	не обмежено
Кількість найманих працівників	нема	не перевищує 10 осіб	не обмежено	не обмежено
Ставка єдиного податку	до 10 % від прожиткового мінімуму для працездатних осіб	до 20 % від мінімальної зарплати, установлені на 1 січня поточного року	– 5% від доходу, якщо ПДВ включено до складу ЄП; – 3% від доходу – для платників ПДВ	залежить від категорії земель та їх розташування і встановлюється у відсотках від бази оподаткування

Слід відзначити, що для стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємництва було б доречно ввести слабопрогресивну шкалу оподаткування юридичних осіб з диференціацією ставок залежно від величини їх прибутку та змінити вимоги до

максимально допустимої кількості працівників для платників спрощеної системи оподаткування, що сприяло б підвищенню рівня зайнятості населення.

Спрощена система оподаткування суб'єктів малого бізнесу є найбільш простою в організаційному плані та спрямована на стимулювання їх розвитку та нагромадження капіталу, саме тому відмова від нього є недоречною.

Надмірний податковий тиск на суб'єкти малого підприємництва в Україні має лише фіскальну мету і є однією з основних перешкод на шляху їх функціонування. Таким чином, спрощена система оподаткування малого підприємництва потребує удосконалення, якого можливо досягти за рахунок змін у законодавчій базі та системі адміністрування податків; покращення економічного регулювання системи спрощеного оподаткування.

В умовах трансформації податкової системи України також буде корисним позитивний досвід країн ЄС, де суб'єкти малого підприємництва мають державну підтримку у формі консультаційних послуг, спрямованих на загальне зниження податкового тиску в формі податкових пільг [4].

Список літератури:

1. Податкова пропонує прибрати "спрощенку" і єдиний податок [Електронний ресурс] / Економічна правда. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2017/11/22/631448/>;
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI із змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>;
3. Черепанин М.І. Оподаткування суб'єктів малого бізнесу: сучасний стан та напрями реформування // М.І. Черепанин // Молодий вчений: Науковий журнал.- Вип.. № 12.1 (40) грудень, 2016 р. Херсон: Вид-во ТОВ. «Видавничий дім «Гельветика», 2016.- С.996-1001;
4. Клепанчук О.Ю. Зарубіжний досвід державної підтримки розвитку малого підприємства та можливості його використання в Україні / О.Ю. Клепанчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2014. – Вип. 10 (287). – С. 57-63.

ІВАНЮК В.А., магістрант, Житомирський державний технологічний університет

БЕЗРУЧУК С.А., к.е.н., доц., Житомирський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Розвиток податкової системи України не стоїть на місці. Яскравим прикладом цього є щорічне реформування, що

супроводжується відповідними змінами у законодавстві, яке регламентує справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Нестабільність податкового законодавства можна пояснити тим, що соціально-економічний розвиток держави вимагає постійного удосконалення механізмів оподаткування, пошуку тих його форм, які найточніше відповідають фіскальній психології та податковій культурі платників, якомога повніше враховують їх платоспроможність та величину податкових баз. Проте часті зміни в законодавстві ускладнюють процес управління податками. Протягом більше ніж 25 років становлення та розвитку податкової системи в Україні ця проблема загострювалася через збільшення кількості нормативно-правових актів, що робило неможливим їх якісне опрацювання, осмислення, а головне – правильне застосування при виконанні податкових зобов'язань.

Удосконалити податкове законодавство мав Податковий кодекс України, з прийняттям якого відбулося об'єднання нормативно-правової бази у сфері оподаткування. Він вніс суттєві зміни у саму податкову систему України та механізми справляння податків. Це великий за обсягом нормативний документ, і його опанування потребує часу і чималих зусиль. Навіть у досвідченого фахівця виникають численні запитання щодо застосування положень Кодексу під час нарахування та сплати податків. Ще складніше – економістам-початківцям, які лише вивчають засади оподаткування та функціонування податкової системи.

Крім того, реформування податкової системи не закінчилось лише прийняттям Податкового кодексу. Щороку до Кодексу вносяться зміни та поправки. З 2010 року було внесено 114 змін до Податкового кодексу, лише за 2015-2017 рр. було внесено 43 корективи, станом на листопад 2017 року. Це не тільки не спростило процес сплати податків, а навпаки внесло ще більше плутанини в роботу обліковців. Суперечливість положень, подвійне трактування норм, невизначеність термінів та понять стали постійними атрибутами податкового законодавства. Це призводить до численних помилок у нарахуванні податків, пошуку схем ухилення від оподаткування, внаслідок чого бюджет втрачає кошти, вкрай необхідні державі для фінансування соціально-економічних програм.

Також, постійні зміни в нормативно-правовій базі не дають змоги спростити ведення обліку податків за допомогою

інформаційних технологій, оскільки розроблене програмного забезпечення дуже швидко стає непридатним і не відповідає останнім корективам. Переведення обліку податків в електронну форму планується ще з 2014 року. Проте надані програмні продукти не дали суттєвого результату. Взяти, наприклад, систему ведення електронної звітності «Єдине вікно». Основними негативними факторами даної системи стали витрати на придбання та обслуговування програмного забезпечення, витрати на навчання персоналу; ускладнення процедури складання та подання електронної звітності, викликане необхідністю отримання та узгодження ключів електронного цифрового підпису з зовнішніми користувачами; неузгодженість та недосконалість законодавства щодо електронного документообігу; нестабільність законодавства з приводу фінансового обліку і звітності, що не дозволяє забезпечити вчасний автоматизований розрахунок окремих форм звітності.

Отож, на сьогодні виникає потреба перегляду підходів до питань формування та використання системи обліково-інформаційного забезпечення підприємства, удосконалення процесу накопичення та узагальнення інформації про місце підприємства в системі податкових відносин.

СЕКЦІЯ 7 - КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

ГРІНЬКО А.П., д.е.н., проф., декан факультету менеджменту, ХДУХТ

БОЧУЛЯ Т.В., д.е.н., доц., завідувач кафедри бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, ХДУХТ

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ МОДЕЛЕЙ РЕАЛЬНОСТІ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

У сучасних реаліях діяльності вищої школи нагальним стало питання щодо модифікації навчального процесу із підвищенням його якісних параметрів шляхом імплементації продуктів діяльності глобального мультимедійного суспільства. Технологічні інновації вивели на новий рівень систему підготовки фахівців із пропозицією модерних методів і технологій навчання, які є зрозумілими та ефективними для генерації нового покоління слухачів. Технологічні рішення реалізовані при підготовці дистанційних курсів, відео-лекцій, інтерактивних занять та отримали визнання серед суб'єктів навчального процесу. Проте, наразі їхній формат все частіше характеризується як пасивний навчальний досвід, що орієнтує на нові методи та технології навчання.

Перспективним методом навчального процесу можна назвати нове навчальне середовище – віртуальну реальність, що моделюється на апаратній техніці та є інформаційним середовищем, в якому об'єкти представлені в трьох вимірах. Віртуальна реальність не лише дозволяє досягнути зміни в режимі реального часу, а формує відчуття присутності, що виводить на якісно новий рівень сприйняття теоретичного та практичного матеріалу.

Очевидною є специфічність колаборативного середовища, в якому людина та технології є ключовими суб'єктами, що реалізовано в інформаційних моделях із їх адаптованістю до реалій сьогодення в розрізі забезпечення інтересів мультимедійного суспільства. У вищій школі використання

інформаційних моделей позначається на суб'єктивізмі як викладача, так і студента із розширенням наочності та доступності методів навчання, на підставі чого реальним є перехід на новий рівень взаємодії із вивільненням потенціалу до реалізації знань, навичок, рішень. Технологічна домінанта навчального процесу розглядається як перевага під час здійснення емоційного впливу на студентів, що дозволяє координувати освітній процес, формуючи при цьому модель професійних та міжособистісних відносин, сприяючи наближенню до реальної моделі професійної діяльності.

Сьогодні ринком праці висуваються підвищені вимоги до професійних компетентностей фахівців з обліку, аудиту та оподаткування, що пояснюється ускладненими правилами провадження діяльності, новими трендами економіки та надвисоким рівнем конкуренції. Відповідно вища школа має реагувати на запити роботодавців, які є своєрідним індикатором оцінки якісних параметрів знань та навичок, якими володіють молоді фахівці. Дієвим інструментом підвищення ефективності навчання вважаємо дидактичні інструменти, яким властивий технологічний характер реалізації, що виявляється у зануренні студентів у середовище з наочною демонстрацією реальності професії.

Інтерпретація інформаційних моделей реальності в якості інструментів, що реалізують дидактичні цілі, передбачає удосконалення тренінгових програм, в яких забезпечується управління сумісною діяльністю викладача та студентів з максимізацією сприйняття дійсності процесів, що підвищує мотивацію до виконання завдань, оскільки студент відчуває відповідальність і розуміє свою вагомість для досягнення поставленої мети.

У контексті розширення професійних компетентностей для здобувачів вищої освіти на підставі інформаційних моделей реальності доцільно імплементувати елементи не лише професійної, а також технологічної культури, що дозволить розвинути освітню концепцію.

Підкреслимо, що такі програми є не замінником, а складовою частиною навчального процесу, оскільки імітування реальних дій в інформаційному просторі має забезпечувати тренінги професійних навичок без нівелювання ролі викладача, який сприяє розвитку інтегральних компетентностей у студентів.

АЛЕКСАНДРОВА В.А., ст. преп., каф. ЭАиУ, НТУ «ХПИ»
АНТОНЕНКО Я.С., студентка, НТУ «ХПИ»

НЕСТАНДАРТНЫЕ МЕТОДЫ МОТИВАЦИИ КАК ПРИМЕР УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДХОДОВ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ

Каждое руководство стремится к созданию работоспособной и эффективной команды, которая сможет воплотить все поставленные задачи и достигнуть максимальной производительности. Существует множество способов мотивации работников, но помимо традиционных методов в мировую практику внедряются новые, которые помогут каждому сотруднику почувствовать свою значимость в компании, и улучшить свою работу. Актуальность данного вопроса заключается в том, чтобы подать пример работодателю, как мотивировать персонал нетривиальными методами.

Целью исследования является изучение методов мотивации персонала.

Один из важнейших аспектов управления персоналом – это психологическая мотивация, которая представляет собой присущую человеку совокупность побудительных сил (потребностей, интересов, намерений, побуждений и т.д.), связанных с его трудовой деятельностью [1]. И чем более креативный метод мотивации, тем лучше он воспринимается персоналом, поэтому мудрый руководитель должен проявить всю свою фантазию, чтобы стимулировать работника к труду. Источником вдохновения может послужить японский пример – предоставление выходных женщинам в дни распродаж и мужчинам в дни важных игр футбольной или хоккейной сборной. Несомненно, с точки зрения производства это влечет за собой ряд убытков, но как показывает практика, это возмещается вдвойне в последующей работе воодушевленных рабочих [2]. А вот российская компания «Седьмой континент» ввела премию не болеющим сотрудникам, чтобы уменьшить количество потерянных из-за болезни человеко-часов, и каждый последующий год без больничных увеличивает размер этой суммы [3]. Отличным примером является компания «Ford», которая платит своей ремонтной бригаде заработную плату только тогда, когда они отдыхают, поэтому они стремятся сделать свою работу быстро и

качественно. По всему миру многие коллективы встречаются во внерабочее время и проводят вместе свой досуг, что повышает командный дух и стимулирует к работе.

В Украине многие крупные предприятия имеют на балансе детские сады, где проводят свое время дети сотрудников. Как результат, родители не беспокоятся о них, что позволяет персоналу лишний раз не отвлекаться от работы и повысить свою производительность. Необычным примером мотивации на украинских предприятиях может поделиться компания «ВВН». Предприятие ввело правило «Черепашка forever»: сотрудник с наихудшими показателями работы должен последующий месяц помимо своих должностных обязанностей ухаживать за черепахой [4]. Животное является символом неудовлетворительных показателей, что стимулирует выполнять свою работу более качественно.

Время лишь денежной мотивации уходит в прошлое, поэтому нужно суметь найти подходы к персоналу, чтобы обеспечить предприятие высокой производительностью труда. А творческий подход к стимулированию вдохновляет и объединяет коллектив, и в результате сокращается текучесть кадров и укрепляется корпоративный дух. Главная задача мотивации – дать почувствовать каждому сотруднику свою значимость в компании, ведь вдохновленный работник – залог процветания бизнеса.

Список литературы:

1. Психологические основы мотивации персонала [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://myakushkin.ru/ru/partnery/psixologicheskie-osnovy-motivaczii-personalauchebnoe-posobie>
2. Методы и способы мотивации персонала [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kladvsebe.ru/biznes/metodi-motivaczii-sotrudnikov.html>
3. Большие оригиналы: нестандартные виды мотивации персонала в России [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://hr-portal.ru/blog/bolshie-originaly-nestandartnye-vidy-motivaczii-personala-v-rossii>
4. Нестандартная мотивация [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://hrliga.com/index.php?id=3332&module=news&op=view>

КУЧИНСЬКИЙ В.А., к.е.н., доц., НТУ «ХПИ»

ОЦІНКА ПЕРСОНАЛУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Оцінка персоналу – це процедура, за допомогою якої визначається ступінь відповідності якостей працівника, його трудової поведінки, результатів діяльності певним вимогам.

Постійне використання оцінки персоналу істотно впливає на

ефективність організації та її конкурентоспроможність. Виявляючи ступінь невідповідності фактично досягнутих рівнів виконання очікуваним, менеджери можуть розробити конкретні управлінські рішення, заходи, спрямовані на поліпшення як загальних, так і індивідуальних результатів роботи.

Сучасні організації повинні проводити оцінку персоналу за наступними етапами:

1. Визначення об'єкта аналізу та оцінки.

Об'єкт повинен відповідати наступним вимогам: забезпечувати всебічну характеристику трудової діяльності працівників з урахуванням їх сильних і слабких сторін, а також давати можливість виявити їх корисну віддачу.

Трудову діяльність людини можна розглядати в трьох аспектах, кожен з яких може стати об'єктом оцінки: 1) процес реалізації здібностей, знань, умінь, навичок працівника – об'єктом оцінки є ділові, моральні, професійно-кваліфікаційні якості виконавців; 2) сукупність дій під час виконання певних обов'язків – об'єктом оцінки є показники трудової поведінки або діяльності персоналу підприємства; 3) втілення, матеріалізація якостей працівників і їх трудової поведінки в результатах – об'єктом оцінки є показники результатів праці, рівень досягнення цілей діяльності.

Залежно від завдань оцінки його об'єктом можуть бути як окремі елементи об'єкта, так і одночасно всі три аспекти трудової діяльності.

2. Встановлення критеріїв оцінки.

Під час визначення критеріїв оцінки необхідно дотримуватися певних вимог. Вони повинні: відображати нормативні уявлення про ділові та особистісні якості, трудову поведінку, результати діяльності працівника відповідно до організаційних та індивідуальних цілей; прийняти достатню кількість індикаторів для ґрунтовної характеристики об'єкта аналізу; мати кількісну визначеність, тобто декілька ступенів для оцінки різних рівнів виконання; бути надійними і достовірними, щоб уникнути суб'єктивних помилок; бути прийнятними як для керівників, так і для виконавців, щоб процес оцінки був зрозумілим, і, щоб витрати на нього не перевищували користь від його результатів.

3. Вимірювання фактично досягнутого рівня виконання за всіма попередньо встановленими критеріями.

4. Порівняння фактичних результатів з очікуваними. На цьому етапі можна встановити місце, яке займає окремий

виконавець серед співробітників за своїми досягненнями або невдачами. Особливо важливим є аналіз причин відхилення фактичних результатів оцінки від запланованих, очікуваних результатів.

5. Обговорення результатів оцінки з працівниками. При цьому важливо дотримуватися принаймні декількох етичних правил, щоб не звести нанівець всі позитивні результати оцінки, а саме: починати з констатації позитивних сторін; критикувати не особистість, а недоліки в роботі; не наполягати на помилках, а визначати спосіб їх виправлення і подальшого поліпшення індивідуальних досягнень; зберігати доброзичливість протягом обговорення; дати можливість підлеглому висловити свою думку і пропозиції; виділяти головне, не вдаючись у подробиці, зосереджуватись на інноваціях.

6. Прийняття рішення. Ці рішення стосуються мотиваційних, кваліфікаційних, адміністративних та інших питань.

Список літератури:

1. Матросов О.Д., Дюжев В.Г., Матросова В.О., Погорелов І.М. Управление персоналом: Учеб. пособие для студентов экономических вузов и факультетов. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2007. – 224 с.;
2. Экономика и организация труда: Учебное пособие / Под ред. проф. Перервы П.Г., проф. Погорелова Н.И., доц. Дюжева Г.В. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2006. – 588 с.
3. Кучинський В.А. Розробка та застосування якісних нормативів праці як основа підвищення ефективності роботи підприємства / В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамської // Бізнес інформ. – 2013. – №4. – С. 293–298.
4. Кучинський В.А. Побудова ефективної системи заробітної плати на підприємстві / В.А. Кучинський // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2012. – № 25. – С. 145-150.
5. Кучинський В.А. Використання персонал-технологій як основа підвищення ефективності кадрової роботи / В.А. Кучинський // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність : матеріали щорічної міжнар. Internet- конф. студентів та молодих вчених, 10 грудня 2010 р. – Харків : НТУ «ХПІ», 2010. – С. 72-73.

ДАВИДЮК Т.В., д.е.н., проф., НТУ «ХПІ»

ЛЕГОЦЬКА Ю.І., студент, НТУ «ХПІ»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ АУТСОРСИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Аутсорсинг бухгалтерських послуг – це послуга, завдяки якій сучасні підприємства мають можливість доручити виконання складних завдань більш компетентним організаціям, що здатні допомогти в питаннях ведення бухгалтерського обліку та оцінити можливості посилення конкурентоспроможності підприємства.

Такі завдання якісно виконують консалтингові та аудиторські компанії, співробітники яких постійно підвищують свою кваліфікацію.

Вагомий внесок у формування теоретико-методичних засад бухгалтерського аутсорсингу здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені та науковці: Б.А. Анікін, С.А. Безручук, К.С. Завгородній, С.М. Лайчук, А.С. Скакун, Б. Тринкл, В.В. Яцина.

Дослідники аналізують широке коло проблемних питань пов'язаних з аутсорсингом, в основному це уточнення категорійного апарату, аналіз і уточнення видів та форм аутсорсингу, особливості взаємовідносин між постачальником і споживачем аутсорсингових послуг. Провівши аналіз трактувань цього терміну вченими та науковцями, під аутсорсингом будемо розуміти передачу на договірних умовах внутрішніх непрофільних функцій підприємства (споживача аутсорсингових послуг), а в ряді випадків також активів стороннім виконавцям (аутсорсерам), що спеціалізуються в певній сфері та володіють значними знаннями, досвідом, технічним оснащенням.

В даний час бухгалтерський аутсорсинг в Україні знаходиться на етапі розвитку і тільки починає користуватися популярністю. Цьому сприяє ряд переваг, властивий бухгалтерському аутсорсингу, а саме: економія на заробітній платі бухгалтерському персоналу, на витратах з організації робочих місць у бухгалтерії, програмному забезпеченні, доступ до кваліфікованого онлайн-консультування, підвищення якості та надійності виконуваних функцій компанією-аутсорсером. В свою чергу, до недоліків можна віднести відсутність безпосереднього контролю за складанням і здачею звітності, недостатня поінформованість про професійний рівень фахівців, що здійснюють облік на підприємстві, ризик збитків через низьку якість послуг, наданих сторонньою організацією [1].

Зараз в Україні понад 5% українських підприємств великого та середнього бізнесу не мають в своєму штаті посади бухгалтера, а більш ніж 60% невеликих компаній користуються бухгалтерським аутсорсингом, здебільшого це фармакологічні підприємства (10%), виробничі (12%) та підприємства інших сфер діяльності (15%).

Для більш широкого впровадження бухгалтерського аутсорсингу на ринку України, необхідно вирішити наступні питання: шляхи залучення інвестицій в нові управлінські

технології; розповсюдження інформації про досвід впровадження бухгалтерського аутсорсингу в зарубіжних країнах серед суб'єктів господарської діяльності; відсутність законодавчих механізмів регулювання партнерських взаємовідносин при аутсорсингу [2].

Спираючись на вищесказане, можна стверджувати, що використання аутсорсингу в умовах постійного прогресу є необхідним, адже передбачає досягнення результату при незначних зусиллях й витратах та гарантує правильні результати бухгалтерського обліку. Однак, враховуючи, що ринок аутсорсингу в нашій країні поки тільки формується, для успішного залучення послуг бухгалтерського аутсорсингу замовнику слід більш уважно підходити до вибору компанії-аутсорсера, орієнтуючись на оцінку його ефективності і результативності.

Список літератури:

1. Безручук С.А. Переваги та недоліки надання послуг з бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / С.А. Безручук, С.М. Лайчук // Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/1968/1/3.pdf>;
2. Синиця Т.В. Бухгалтерський аутсорсинг, як інноваційний інструмент оптимізації діяльності підприємств / Т.В. Синиця [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://oaji.net/articles/2014/1053-1415888626.pdf>.

ПАНАЙОТОВА В.К., студентка, НТУ «ХПІ»

БРЕХУНОВА М.В., студентка, НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ: МОТИВАЦІЙНИЙ АКСПЕКТ

Формування соціально орієнтованої ринкової економіки та інтеграція нашої держави в європейський економічний простір потребує пошуку новітніх підходів до ефективного використання та відтворення трудових ресурсів національних підприємств.

В нашому дослідженні пропонуємо під мотивацією розуміти – цілеспрямований вплив на окремого співробітника та трудовий колектив, який забезпечує досягнення мети та задач підприємства.

Відсутність ефективної мотивації створює у працівників байдуже ставлення до своєї праці, відповідно знижує її ефективність. Проте, різноманіття форм та методів мотивації забезпечують так званий мотиваційний ефект, який сприяє досягненню запланованих результатів на рівні конкретного робочого місця, структурних підрозділів та підприємства в цілому.

Головною метою мотиваційних заходів є побудова у всіх категорій співробітників підприємства постійної зацікавленості не тільки в сумлінному виконанні встановлених посадових функцій, а й в забезпеченні додаткових незапланованих керівництвом трудових результатів.

Таким чином, основними задачами підсистеми мотивації в системі управління трудовими ресурсами підприємства є наступні:

- можливість комплексного впливу на трудову поведінку співробітника шляхом використання різних по характеру та цільовій спрямованості форм та конкретних інструментів мотивації;

- створення додаткових умов для забезпечення позитивного психологічного клімату у колективі, на який впливають не тільки абсолютні розміри доходів працівника, але й правильна організація механізму відповідних виплат.

Для розробки ефективної системи мотиваційних заходів доцільно дотримуватись наступних методичних вимог:

- механізми мотивації повинні бути диференційовані за професійними категоріями працівників;

- відмова від використання широкої номенклатури мотиваційних інструментів та технічно складних методик розрахунку конкретних виплат;

- поєднання, з одного боку, гласності самого порядку та конкретних умов мотивації, а з іншого, строгої конфіденційності інформації про конкретні розміри більшості виплат;

- необхідність централізованого захисту заробітної працівника від інфляційних процесів;

- необхідність врахування особливостей національного трудового менталітету працівників.

Не менш важливими елементами системи мотивації персоналу є інструменти мотивації, які характеризуються сукупністю взаємопов'язаних заходів матеріального і нематеріального характеру, які стимулюють окремого працівника або трудовий колектив у цілому щодо досягнення індивідуальних цілей та цілей підприємства. Система матеріального стимулювання повинна забезпечувати, з одного боку, високий заробіток при досягненні високих результатів праці, покращенні якості продукції й зниженні витрат виробництва, з іншого боку, матеріальну відповідальність за недоліки в роботі. Нематеріальні

інструменти мотивації що базуються на принципах соціального партнерства і сприйняття працівниками загальноорганізаційних принципів, відповідальності та пріоритетів.

Список літератури:

1. *Побережна Н.М.* Мотивація персоналу як чинник підвищення ефективності використання трудових ресурсів / *Н.М. Побережна, В.М. Жарков* // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ", 2014. – № 64' (1106). – С. 86-93.

СЕКЦІЯ 8 - ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ВАЛУЙСЬКИЙ І.А., аспірант, каф. фінансів, Дніпровський національний університет ім. О. Гончара

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Враховуючи те, що Україна здобула незалежність досить недавно (порівняно з іншими країнами), то процес державотворення ще продовжується. Становлення державності ускладнюється переходом від однієї моделі національної економіки до іншої. Зазначений перехід визначається розробкою та реалізацією адміністративних, економічних та соціальних реформ. За таких обставин особливої уваги заслуговує бюджетна політика. Саме тому, надзвичайно важливим для України, особливо в умовах кризи, є дослідження та вивчення особливостей бюджетних політик інших країн.

При дослідженні бюджетних політик інших країн варто звернути увагу на її трансформацію в таких країн як Польща, Чехія та Естонія. Економіки зазначених країн, свого часу, були досить схожими до моделі національної економіки радянської України. В цих країнах, у процесі переходу від однієї моделі економіки до іншої, провідними економістами Європи та Америки було підготовлено пакет реформ, що також мало сприяти виходу з рецесії. Так, урядом Польщі було запроваджено жорсткі бюджетні обмеження, що в результаті призвело до призупинення інфляції та переходу до стадії економічного росту. Економічному зростанню сприяло швидке проведення системних економічних реформ [1, с. 128]. В той же час, успіх таких реформ, які отримали назву «шокова терапія», в країнах колишнього СРСР та Латинської Америки мали неоднозначний результат.

Маастрихтський договір, підписаний європейськими країнами, сприяв скороченню дефіцитів бюджетів (за нормами договору він повинен бути не більше 3% ВВП), відповідно, їх збалансованості. Через 5 років було підписано Пакт стабільності і зростання з метою підвищення ефективності бюджетної політики.

Відповідно до Пакту стабільності і зростання основними завданнями бюджетної політики країн ЄС на 1998 рік визначено [2, с. 39]: зменшення державних витрат; зниження загального податкового навантаження; забезпечення зростання обсягу інвестицій; темпи скорочення дефіциту не повинні зменшуватися. Також кожній країні ЄС було визначено свої завдання бюджетної політики. З 2003 року починається перехід до середньострокового бюджетного планування. Слід зазначити, що бюджетна політика країн ЄС періодично змінює поставлені завдання, відповідно до змінності економічного середовища.

Нині основним завданням бюджетної політики країн ЄС є [2, с. 45]: стримування на прийнятному рівні бюджетного дефіциту та державного боргу, а також стимулювання інвестиційних процесів.

У багатьох країнах, таких як Австралія, Німеччина і Франція, бюджетна та податкова політики є нерозривними та мають назву «фіскальна політика». Так, у Німеччині складання середньострокового бюджету спрямовується на досягнення цілей фіскальної політики: стає економічне зростання, баланс зовнішньої торгівлі, зниження безробіття. Особливістю фіскальної політики у Франції є те, що вона реалізується на підставі середньострокового плану, який розробляється на основі обміну інформації між державою та підприємствами. Таким чином, досягається реалістичність макрофінансових прогнозів і показників.

Бюджетна політика Австралії реалізується через складання чотирирічного бюджету який розробляється на основі економічної моделі, що включає систему із 25-ти рівнянь. Також слід відмітити, що в Австралії фіскальна стратегія коригується відповідно до змін які стосуються пріоритетів бюджетної політики. Бюджетна політика Австралії реалізується в умовах високого рівня державного контролю [3, с. 95-96].

У США, в період післявоєнного часу, постійно відбувалася зміна орієнтирів бюджетної політики. Вона пройшла досить тривалий шлях становлення: від кейнсіанської теорії до «економіки пропозиції». Специфікою бюджетної політики США можна назвати поєднання різного інструментарію бюджетної політики з іншими регулятивними заходами у різні періоди часу (спад, піднесення або стабілізація економіки) [4, с. 451-453]. Однак, очікування «фіскального обриву» в 2013 році у США свідчило про необхідність зміни напрямів та завдань бюджетної політики.

Дослідивши бюджетні політики зарубіжних країн можна дійти висновку: вони побудовані з урахуванням історичних, національних та економічних особливостей. Зазначені бюджетні політики характеризуються «сильною волею» до корінних змін щодо установаження стійкого економічного розвитку. Велика увага приділяється бюджетним видаткам, при цьому податкове навантаження на реальний сектор економіки не збільшується, але в той же час присутній всебічний контроль за сплатою податків. Загалом, врахування зазначених вище особливостей бюджетної політики інших країн є важливим для України в контексті її євроінтеграційних намірів. Однак моделі реалізації бюджетної політики інших країн не є стандартизованими та не можуть виступати однозначним орієнтиром для України. Запровадження цих моделей в Україні може не дати очікуваного результату, але водночас необхідно враховувати досвід їх реалізації, досліджувати та адаптувати під національні особливості України.

Список літератури:

1. Чекановський В.П. Світовий досвід реформування бюджетних систем зарубіжних країн та шляхи його впровадження в Україну / В.П. Чекановський // Економіка та держава. – 2015. – № 10. – С. 127-129;
2. Макогон В. Бюджетна політика у країнах ЄС / В. Макогон // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 36-46;
3. Затонацька Т.Г. Зарубіжний досвід середньострокового планування в бюджетному процесі / Т.Г. Затонацька, О.А. Шиманська // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 90-100;
4. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л.В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.

СЕКЦІЯ 9 - ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

SIKORSKA MALGORZATA, kanclerz Higher School of Labour Safety Management (WSZOP), Katowice, Poland

PERERVA P.G., doctor of Economics, Professor, Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy (WSZOP), Katowice, Poland

ENSURING EFFICIENT USE OF THE RESOURCE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

Market conditions of enterprises require the adoption of optimal management decisions regarding the determination of production volumes, the choice of target markets for the sale of products, the provision of profitable activity and stable economic position of the enterprise, which implies the optimal combination and effective use of all the resources of the enterprise. In modern conditions, the mechanism for managing the resource potential of enterprises does not fully correspond to the tasks of increasing the efficiency of their work, obtaining high final results, and further development.

This problem is especially urgent due to the limited resources themselves, which necessitates a constant search for ways to more fully use them. One of the most important tasks of production development is to ensure production primarily through improving its efficiency and making fuller use of internal reserves. To do this, it is necessary to use more rationally the fixed assets and production capacities.

In the conditions of scientific and technical progress, the growth of capital productivity of fixed assets, which in modern conditions is complicated by rapid change of equipment, and also by an increase in capital investments directed at improving working conditions, is of great importance for the effective use of the resource potential of the enterprise.

In our opinion, one of the factors that will ensure an increase in the efficiency of the use of fixed assets in the enterprise is the growth in the proportion of the active part of fixed assets, in particular, the share of operating machinery and equipment, which will simultaneously increase production for relatively poor labor and

respectively, increase in capital productivity of technological equipment.

The enterprise should not only seek to modernize its fixed assets and look for funding sources, but also use it as efficiently as possible, since the decisive part of the increase in output as a whole for the enterprise can be obtained from operating fixed assets and production capacities that are several times higher annually introduced new means and capacities. The use of new technologies is of particular importance for improving the use of basic production facilities and increasing the efficiency of production at this enterprise. It is necessary to deepen the specialization and combination of production, introduce progressive forms of organization and remuneration of labor, improve the skills of personnel and their responsibility for the rational use of the technology assigned to them.

Consequently, a low level of the return on assets should be the subject of study of its causes, since with the fall in the return on assets, the growth of production costs and, consequently, the reduction of the enterprise's profit, are inextricably linked, which in turn leads to a fall in the profitability index. As you can see, a significant increase in the return on assets can be achieved through the improvement of the structure of fixed production assets. The increase in the cost of more active assets per unit of cost of less active (passive) funds to the optimal level also significantly increases the efficiency of the use of tools. The best results can be achieved if in time to technically rearm production, instead of outdated, to introduce new technology, more productive and economic.

The economic value of the results obtained is to improve the methodological approaches to diagnosing the resource potential of light industry enterprises and further develop the theoretical aspects of diagnosing the enterprise's activities.

Reference:

1. Кобелева Т.О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку // Т.О. Кобелева // Вісник НТУ «ХПІ», – Харків, 2011.– № 26. – С. 34-43;
2. Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів / Т.О. Кобелева // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Харків : ХНЕУ. – 2011. – № 4 (101). – С. 258 – 260;
3. Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів / Т.О. Кобелева // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Харків : ХНЕУ. – 2011. – № 4 (101). – С. 258 – 260;
4. Косенко О.П. Кон'юнктура технологічного ринку : оцінка ризиків комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / О.П. Косенко, Т.О. Кобелева, П.Г. Перерва // Вісник НТУ «ХПІ», –Харків : НТУ «ХПІ», 2014.–№33 (1076).–С. 76 – 87;
5. Перерва П.Г. Банкрутство, санація та реструктуризація підприємства як економічні категорії антикризового управління / П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, В.Л. Товажнянський //

Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 59 (1168). – С. 148-152;

6. *Перерва П.Г.* Визначення ризику оцінки стану кон'юнктури вітчизняного ринку асинхронних двигунів [Текст] / *П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева* // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2012. — № 1. — С. 79-88;

7. *Перерва П.Г.* Показники і критерії оцінки кон'юнктури товарного ринку [Текст] / *П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева* // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу: збірник тез доповідей П'ятої міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 29 вересня-1 жовтня 2011 року / Гол. ред. С.М. Ілляшенко — Суми : ТОВ «ТД «Папірус», 2011. — С. 161-163;

8. *Косенко О.П.* Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій [Монографія] / *О.П. Косенко.* - Х.: «Смугаста типографія», 2015.- 517 с.;

9. *Перерва П.Г.* Формування кон'юнктури ринку електротехнічної продукції / *П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, Н.П. Ткачова* // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : зб. наук. праць. Сер. : Проблеми економіки та управління. – Львів : Львівська політехніка, 2015. – № 815. – С. 118-125;

10. *Перерва П.Г.* Моделювання стратегічної політики маркетингу конкурентоспроможності на засадах бенчмаркінгу / *П.Г. Перерва, Н.П. Ткачова* // Економічні науки : зб. наук. праць. Сер. : Економіка та менеджмент. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34), ч. 2. – С. 10-23;

11. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / *П.Г. Перерва, І.В. Гладенко, А.В. Косенко, М.М. Ткачов* // Вестник Нац. техн. ун-та «ХПІ» : зб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2008. – № 18. – С. 105-110;

12. *Ткачов М.М.* Ринок контрафактної продукції в системі неформальної економіки / *М.М. Ткачов* // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 22 (995). – С. 89-95;

13. Экономика и управление инновационной деятельностью: учебник / *Под ред. проф. Перервы П.Г., проф. Вороновского Г.К., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова Н.И.* – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.;

14. *Перерва П.Г.* Маркетинг на промышленном предприятии. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 80 с.;

15. *Косенко А.П.* Экономическая оценка инновационного потенциала / *А.П. Косенко, Д. Коциски, О.И. Маслак, П.Г. Перерва, Д. Сакай.* - Монография / Под ред. проф. Перервы П.Г. и проф. Д.Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ «ХПИ», Мишкольц.техн.ун-т, 2009. – 170 с.;

16. *Перерва П.Г.* Управление ассортиментом продукции / *П.Г. Перерва.* - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 80 с.;

17. *Перерва П.Г.* Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 93 с.;

18. *Перерва П.Г.* Исследование рынка промышленной продукции / *П.Г. Перерва.* - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 96 с.;

19. *Перерва П.Г.* Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства / *П.Г. Перерва, Н.М. Побережна* // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2012. - №2. - С. 191-198.

ЖАДАН Ю.В., асп., каф. ОВтаУП, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ОЛІЙНО-ЖИРОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Організація процесу управління ризиками на олійно-жирових підприємствах повинна охоплювати всі рівні управління підприємством - від його керівника до структурних підрозділів, які безпосередньо приймають на себе та/або генерують ризики. В

залежності від того, на кого покладено обов'язки зі здійснення функцій управління ризиками, розрізняють централізовану, децентралізовану та змішану організаційні форми управління ризиками.

При централізованій формі - функції з управління ризиками покладено на керівника підприємства (або висококваліфікованого спеціаліста - ризик-менеджера), який здійснює керівництво підрозділами з управління ризиками та координує їх діяльність з єдиного центру. Основними перевагами централізованої форми управління ризиками є: концентрація функцій управління ризиками на вищому рівні управління, внаслідок чого покращується координація діяльності підрозділів з управління ризиками та підвищується контроль за ними; більш ефективне використання матеріально-технічних, фінансових та трудових ресурсів, задіяних в процесі управління ризиками; усунення можливого дублювання функцій з управління ризиками; зменшення довжини інформаційних комунікацій та скорочення витрат часу на підготовку управлінських рішень. До недоліків цієї організаційної форми управління ризиками можна віднести: неповноту інформації щодо конкретних обставин виникнення ризику; відсутність зв'язків з місцем реалізації рішень; інформаційна обмеженість прийнятих рішень рівнем знань керівника підрозділу; зниження якості оцінки ризиків та заходів щодо їх мінімізації; ймовірність появи помилкових рішень.

Децентралізована форма управління ризиками передбачає створення всередині підприємства одного або декількох підрозділів з управління ризиками, які мають самостійність в прийнятті рішень щодо вибору методів, інструментів і способів управління ризиками та несуть повну відповідальність за реалізацію цих рішень. До переваг децентралізованої форми управління ризиками відносяться: делегування повноважень з управління ризиками спеціалістам відділів підприємства; прийняття рішень з мінімізації ризиків спеціалістом відділу, знайомого з ризиковою ситуацією; залучення спеціалістів високої кваліфікації тощо. Проте, децентралізованій формі притаманні і ряд недоліків: недостатня координація дій спеціалістів відділень підприємства; наявність суперечностей при розробці рішень; зростання кількості учасників в управлінні ризиками; збільшення витрат часу на розробку рішень у зв'язку зі зростанням довжини інформаційних комунікацій; обмеженість рішень спеціалістів

інтересами свого підрозділу.

Поряд з централізованою та децентралізованою формами управління ризиками у ряді випадків можливо використання змішаної форми.

Вибір тієї чи іншої організаційної форми управління ризиками здійснюється на основі системи показників олійно-жирових підприємств, які включають: ступінь впливу ризиків; середньорічну чисельність персоналу; середньорічний обсяг реалізації продукції; вид виробничої діяльності підприємства; обсяги залучення іноземних інвестицій. Оцінка цих показників здійснюється за п'ятибальною шкалою. Найменший бал (одиниця) присвоюється тим показникам, які характеризуються: слабким ступенем впливу ризику, найбільшим обсягом реалізованої продукції, найменшою кількістю працівників, вид виробничої діяльності - виробництво олій та тваринних жирів, мають залучені іноземні інвестиції. Найвищий бал (п'ять) – тим показникам, які характеризуються: сильний вплив ризику, обсяг реалізованої продукції не перевищує 200000 тис. грн, середня кількість працівників - понад 1200 чол., вид діяльності - виробництво нерафінованої олії, відсутність іноземних інвестицій.

За сумою отриманих балів для кожного олійно-жирового підприємства обирається своя форма управління ризиками: до 10 балів – децентралізована; до 15 балів - централізована; понад 15 балів – змішана форма. За розрахованими показниками децентралізована форма управління ризиками рекомендована для підприємства ПрАТ «Дніпропетровський ОЕЗ», централізована – ПрАТ «Кіровоградолія», ПАТ «Мелітопольський ОЖК», ПАТ «Пологівський ОЕЗ», змішана – ПАТ «Вінницький ОЖК», ПАТ «Запорізький ОЖК», на ПрАТ «Полтавський ОЕЗ КЕРНЕЛ ГРУП», ПрАТ «КРЕАТИВ».

На рівні конкретного олійно-жирового підприємства впровадження тієї чи іншої організаційної форми управління ризиками повинно супроводжуватися:

- техніко-економічним обґрунтуванням доцільності вибору організаційної форми управління ризиками;
- підбором персоналу, визначенням їх обов'язків та повноважень;
- розробкою Положення щодо управління ризиками;
- розробкою документації, необхідної для управління ризиками;

- встановлення комунікаційних каналів між керівником та структурним підрозділом з управління ризиками, іншими відділами підприємства;
- подальше удосконалення організації процесу управління ризиками.

Таким чином, запропонований методичний підхід до вибору організаційних форм управління ризиками на олійно-жирових підприємствах з урахуванням особливостей їх економічної та виробничої діяльності сприятиме своєчасному виявленню ризикової ситуації, розробці та впровадженню антиризикових заходів.

Список літератури:

1. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: Монографія / С.М. Ілляшенко, О.А. Віловодська. – Суми: Університетська книга, 2010. – 281 с.;
2. Лук'янова В.В. Діагностика розвитку діяльності підприємства: Монографія / В.В. Лук'янова. – Хмельницький: Ковальський В.В., 2007. – 312 с.;
3. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.

КОЛЕСНІЧЕНКО А.С., ас. каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УКРАЇНІ

На макрорівні великий бізнес виступає основою економічної потужності та відчутним джерелом поповнення бюджетних коштів [3]. Тому, держава, як інститут, який відповідає за розробку механізмів боротьби з деструктивними впливами на систему ринкових відносин та виступає гарантом економічної безпеки, зацікавлена в застосуванні збалансованого підходу до вирішення проблем національного господарства.

Питанням становлення й ускладнення бізнес-структур в сучасному економічному середовищі, їх взаємодії з державою та шляхам розвитку таких суб'єктів господарювання, присвячено багато наукових робіт, серед яких праці: О. Новаковської [2], І. Осадчої [3], М. Осадчого [3] та ін. При цьому, у наукових дослідженнях більшої уваги приділяється особливостям діяльності малих та середніх суб'єктів господарювання і досі не надано належної оцінки й наукового обґрунтування значення великих учасників бізнес-простору.

Питома вага великих власників, порівняно з середнім та малим сектором підприємництва у нашій країні, незначна. Однак, саме ці суб'єкти господарювання відіграють системну функцію на мезорівні, що виражається у встановленні правил гри в галузях, до яких належить сфера їх діяльності, а також здійснюють вирішальний вплив на конкурентоспроможність країни й визначення її ролі в глобальній економіці.

Так, в електроенергетиці найбільшою енергопостачальною компанією в Україні, яка займається двома видами ліцензійної діяльності: надання послуг з передачі та постачання електричної енергії промисловим споживачам і населенню, - виступає ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго». Даний суб'єкт енергоринку України забезпечує електроенергією більше 40 тис. юридичних і 1,5 мільйона побутових абонентів. У ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго» найбільший товарний відпуск продукції в країні, що складає 20 % від усього споживання в Україні [4].

Відповідно до рейтингу топ-500 найбільших виробничих компаній України, який представлено в Журналі «Топ-100. Рейтинги найбільших», до першої десятки увійшли великі бізнес-структури, представлені в табл. 1.

Таблиця 1 – Найбільші за доходністю компанії України (за даними рейтингу топ-500 найбільших виробничих компаній України)

№	Назва	Обсяг чистого доходу, млн. грн		Індекс росту, %
		2014	2015	
1	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	35 741	46 261	25,91
2	АТБ-Маркет	32 453	38 605	18,96
3	«Тедіс Україна»	32 001	37 722	17,88
4	Фоззі-Фуд (ТМ «Сільпо»)	27 409	35 023	27,78
5	ДТЕК Трейдинг	27 995	33 232	18,71
6	ДП Енергоатом	23 238	32 904	41,60
7	Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»	22 237	31 560	41,93
8	Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча	28 434	31 548	10,95
9	Метінвест Холдинг	34 822	31 165	-10,50
10	Кернел-Трейд	19 381	31 117	60,55

Примітка: запозичено автором у [1]

Так, першу позицію за рейтингом посідає ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», великий виробник металопродукції в Україні, який здійснює поставки продукції не тільки в усі регіони країни, але і за її межі. Чистий дохід даної компанії за 2015 р. склав 46 261 млн

грн., що на 25,91 % більше, ніж у 2014 р. Цікавим є той факт, що на трьох наступних рейтингових рядках розмістилися гіганти торгових майданчиків та секторів надання послуг дистрибуції українського ринку.

Серед промислових груп до десятки найбільших за обсягами виробництва та основними фінансовими показниками потрапили передові представники електроенергетичної та металургійної галузей, які є стратегічно важливими для української економіки.

За індексом зростання торгівлі лідери поступаються промисловим гігантам, однак за показником абсолютної доходності перші залишаються у домінуючій більшості.

Складена структура лідерів свідчить про превалювання роздрібно-торговельного напрямку в економіці країни та недостатню розвиненість промисловості. Тобто, національний ринок характеризується внутрішньою розбалансованістю галузевого складу й диспропорційністю розвитку секторів економіки, що виражається у перекосах на користь невиробничої сутності продукування товарів і послуг. Реальний сектор під тиском примноження масштабів сфери послуг й обслуговування стає дедалі більш уразливим для зовнішніх факторів і стресів.

Така ситуація в умовах глобалізаційних тенденцій, що ґрунтуються на міжкорпоративній співпраці й транснаціональних моделях взаємодії економічних інститутів і конкретних бізнес-структур, обумовлює необхідність окремої уваги держави до регулювання діяльності великих об'єднань, що виступає важливим чинником розбудови інноваційно-інвестиційної політики, розвитку новітніх технологій тощо. Недооцінка ролі масштабних бізнес-структур в сучасному глобальному економічному просторі може запустити незворотні механізми та спричинити негативні ефекти для майбутнього всієї країни.

Список літератури:

1. Топ-20 самых доходных компаний Украины [Електронний ресурс] / delo.ua. – 07.10.16. – Режим доступу: https://delo.ua/business/top-20-samyh-dohodnyh-kompanij-ukrainy-323563/?supdated_new=1512222475. – Назва з титул. екрану;
2. Новаковська, О. О. Генезис понятий «бизнес-структура» и «предпринимательская структура» [Текст] / О. О. Новаковська, Е. Д. Апиєва // Вестник бурятского государственного университета. – 2014. – №2. – С. 92-95;
3. Осадча, І. Становление крупных бизнес-структур в России и их взаимоотношения с государством [Текст] / І. Осадча, М. Осадчий // Наука и жизнь. – 2007. – №2. – Режим доступу: <https://www.nkj.ru/archive/articles/9018>. – Назва з титул. екрану;
4. Сайт «ДТЕК Дніпрообленерго». Компанія сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://doe.com.ua/node/6>. – Назва з титул. екрану.

СТРАХУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Промисловим підприємствам у процесі їх діяльності постійно загрожує велика кількість небезпек, здатних призвести до втрат будівель, обладнання, сировини, матеріалів, готової продукції, прибутку, спричинити зупинку виробничого процесу або припинити їх діяльність. З метою уникнення або мінімізації різних ризиків промислові підприємства вдаються до ризик-менеджменту.

Ризик-менеджмент промислового підприємства охоплює три послідовні етапи: аналіз ризику, контроль за ризиком та фінансування ризику [1, с. 69]. Кожний із цих етапів у свою чергу включає ряд практичних заходів. Так, аналіз ризику передбачає його ідентифікацію, тобто вивчення середовища функціонування промислового підприємства та виявлення основних чинників, що можуть призвести до виникнення небезпечної ситуації; оцінювання ризику у кількісному вимірі (розрахунок ймовірності його настання, обсягу можливих збитків тощо). Від результатів, отриманих на цьому етапі ризик-менеджменту залежать подальші дії промислового підприємства.

Наступним етапом ризик-менеджменту є контроль за ризиком. Він передбачає правильний вибір заходів щодо попередження і мінімізації можливого ризику на підприємстві. До способів контролю за ризиком відносять [1, с. 72]: уникнення, зменшення, обмеження та розсіювання.

Уникнення ризику означає ухилення від ризикової діяльності і є дієвим, але й одночасно більш складним у використанні способом контролю за ризиком.

При неможливості уникнення ризикових подій промислові підприємства використовують спосіб зменшення ризику, який включає превентивні заходи, спрямовані на недопущення ризикованих ситуацій. Наприклад, підприємства можуть здійснювати посилений контроль за пожежною ситуацією у виробничих приміщеннях, їх регулярне прибирання, модернізацію обладнання.

Якщо уникнути та запобігти ризику не вдається, промислові підприємства здійснюють обмеження (локалізацію) ризику.

Етап фінансування наслідків ризику передбачає його покриття за рахунок різних джерел, що можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми. До внутрішніх джерел фінансування ризику промислових підприємств відносяться оборотні кошти та резервний фонд, що створюється з цією метою. До зовнішніх джерел належать фонди взаємного страхування та компенсаційні виплати страхових компаній.

У сучасних умовах страхування матеріальних активів – це один із ефективних заходів ризик-менеджменту промислових підприємств. Передавши ризики страховій компанії, за невелику плату, підприємство може захистити свої інтереси, пов'язані з володінням матеріальними активами від можливих збитків.

Аналіз видів страхування, які пропонують страхові компанії в Україні дає можливість зробити висновок, що промислові підприємства можуть застрахувати свої матеріальні активи за такими видами: страхування майна від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ, страхування від перерв у виробництві внаслідок знищення або пошкодження майна, страхування машин від поломок, страхування електронного обладнання, страхування транспортних засобів. У межах цих видів страховики пропонують різні програми страхування. Вони передбачають фіксований набір страхових ризиків, лімітів відповідальності, франшизи та інших умов.

Перевагами цих програм є «широкий страховий захист майнових інтересів страхувальників; зниження вартості страхування (шляхом надання знижок до тарифів); програми страхування є взаємодоповнюючими: страхові ризики, які покриваються з одного виду страхування, виключаються з інших; за страхувальниками - корпоративними клієнтами може закріплюватися окремий фахівець страхової компанії, що відповідає не тільки за розробку комплексної програми, а й за подальше обслуговування, зокрема, у разі врегулювання збитків» [2, с. 157-158]. Крім того, страховики можуть запропонувати промисловим підприємствам індивідуальні програми, які враховують особливості та потреби їх діяльності.

Таким чином, ризик-менеджмент, що здійснюється промисловими підприємствами, дозволяє максимально зменшити ймовірність настання ризикових подій та розміри їх наслідків. Програми страхування, які пропонують страховики, дають можливість відшкодувати втрати від більшості ризикових подій, а подальший їх розвиток та поширення сприятиме поглибленню

співпраці між страховими компаніями та промисловими підприємствами.

Список літератури:

1. Страхові послуги: підручник / [С.С. Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін.]; кер. авт. кол. і наук. ред. проф. С.С. Осадець і доц. Т. М. Артюх. – К.: КНЕУ, 2007. – С. 464;
2. Кривошлык Т.Д. Виды комплексного страхования на рынке страховых услуг Украины / Т.Д. Кривошлык // Стратегические направления социально-экономического и финансового обеспечения развития национальной экономики: тез. докл. I Междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, Республика Беларусь, 29–30 сент. 2016 г. / редкол.: М. А. Зеленкевич (отв. ред.) [и др.]. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2016. – С. 157-158.

СМОЛОВИК Р.Ф., к.э.н., проф., НТУ «ХПИ»

ЛИННИК Е.И., к.э.н., доцент, НТУ «ХПИ»

ТОКАРЬ Н.Б., асс., НТУ «ХПИ»

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В условиях трансформации всей экономической сферы страны происходит реструктуризация экономики в соответствии со стандартами, принятыми в экономически развитых странах.

Кроме того, экономическая структурная перестройка экономики предполагает также необходимость стимулирования инвестиций, достижения ресурсной независимости, реализации антимонопольных мероприятий, стабилизации международных экономических взаимосвязей и многое другое.

Поиски различных подходов к совершенствованию управления в условиях инновационного развития концентрируют свое внимание на основных антикризисных мероприятиях, направленных на финансовое оздоровление предприятия. Причем, исходят из того положения, что стратегия развития предприятия, как проверка управленческих решений, основывается на процессах формирования и реализации финансовой стратегии [1, с.6].

Процесс инновационного развития предприятия характеризуется нарастающей сложностью его организации, включая как процесс производства продукции, так и систему менеджмента.

Особо важное значение в решении указанных задач приобретают вспомогательные производства машиностроительных предприятий.

При реструктуризации машиностроительных предприятий процесс адаптации подразделений вспомогательных производств не всегда имеет соответствующее научное обоснование. Проводится, как правило, без должного учета влияния на конечные результаты деятельности предприятия. Особое значение вопросы определения эффективных форм адаптационных преобразований имеют для инструментального производства, которое оказывает непосредственное и возрастающее влияние на качество продукции и конкурентные преимущества машиностроительного предприятия.

В настоящее время отечественное инструментальное производство находится в кризисном состоянии. Вследствие сокращения объемов машиностроительного производства резко снизилось изготовление всех видов инструмента, особенно, высокотехнологичных; изношенная более чем на 90% технологическая база инструментальных подразделений не обеспечивает выпуск продукции требуемого качества; слабое развитие системы маркетинга в сфере инструментального производства не позволяет инструментальным подразделениям сконцентрировать усилия на наиболее рентабельных, востребованных рынком видах инструмента.

Инструментальные подразделения машиностроительных предприятий (часто в ущерб качеству) выпускают не только специальный, но и стандартный инструмент.

Список літератури:

1. *Линник О.І.* Антикризове управління на вітчизняних та закордонних підприємствах: теорія, діагностика кризового стану, соціально-економічні аспекти управління : монографія / *О.І. Линник, Р.Ф. Смоловик, І.А. Юр'єва* ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків : Підручник НТУ "ХПІ", 2013. – 544 с.;
2. *Смоловик Р.Ф.* Особливості реструктуризації інструментальних підрозділів машинобудівних підприємств, її облік за національними та міжнародними стандартами / *Р.Ф. Смоловик, О.І. Линник, О.М. Бондаренко* // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 жовтня 2017р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017.– С. 8-10;
3. *Смоловик Р.Ф.* Отраслевые особенности, эффективность применения технологического оснащения машиностроительных предприятий в современных условиях / *Р.Ф. Смоловик, А.В.Фадеев* // Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О. В. Манойленко. – Харків : ТОВ «Планета-прінт», 2017. – С. 84-89;
4. *Кузьменко Л.В.* Актуальність використання системних методів аналізу в управлінні підприємством / *Л.В. Кузьменко, О.М. Бондаренко* // Тези доп. Труды XI-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2015» 7-9 грудня 2015 р. – С. 178-180.

НАЗАРЕНКО О.В., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»
РЕШЕТНЯК Н.Б., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»
ДЕМЬОХІНА О.О., доц., НТУ «ХПІ»

УСВІДОМЛЕННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У XXI сторіччі значно посилились загрози розвитку суспільства: пришвидшується науково-технічний прогрес та виявляються його негативні наслідки, не припиняється міждержавна конкурентна боротьба за виробничі ресурси, потребуються більші зусилля та економічні витрати на подолання техногенних і природних катаклізмів, пов'язаних з глобальним потеплінням. Спостерігається збільшення кількості та потужності ураганів, злив, посух, пожеж, аварій. Успішні країни, які останнім часом досягли значних економічних результатів – Польща, Сінгапур, Ізраїль, Естонія – завжди мали відчуття зовнішніх та внутрішніх загроз і згуртовували суспільство навколо їх упередження. І навпаки, Україна найчастіше відчувала себе в цілковитій безпеці з боку сусідів; вона мала вигідне транзитне положення, значні природні ресурси, досить комфортний клімат. Тільки після 2013 року, коли зовнішні загрози поставили під сумнів саме існування держави, процес економічного реформування зрушив з місця. Але вагомих результатів поки не досягнуто. За даними Світового банку за 2016 рік, ВВП на душу населення у Польщі становив 12372 тис. дол., а в Україні – всього 2186 тис. дол. [1].

Найважливішими завданнями для України є досягнення енергетичної незалежності та залучення інвестицій в економіку, що є можливим лише за економічної свободи українського народу – головної рушійної сили суспільства. Навпаки, у рейтингу країн за рівнем економічної свободи Україна посіла 149 місце зі 159 можливих. [2] Індекс DOING BUSINESS України свідчить про недостатність зайнятого у 2017 році 76-го місця. Позитивні зміни в реформуванні економіки йдуть досить інерційно. «Вертикального злету» реформ не відбувається в значній мірі завдяки неподоланій корупції. [3] Керуючись відчуттям загроз, в Україні необхідно негайно створити більш комфортні інституційні умови для розвитку бізнесу: знизити податки, сприяти приватизації землі, більше коштів вкладати в професійно-технічну освіту, пришвидшити будівництво якісних доріг та інших об'єктів

інфраструктури. Це сприятиме зменшенню відтоку найбільш талановитої та освіченої частини робочої сили.

На мікрорівні економіки підприємства страждають від стихійних лих, зловмисників і ринкових перипетій. Весь час змінюються технології, виробничі ресурси, структура ринку, виникають нові потреби, загострюється протистояння з конкурентами. Тому будь-які зміни можна розглядати як кризи. Весь час потрібна мобілізація зусиль на подолання цих загроз. Метою антикризового управління на рівні підприємства є розробка стратегії попередження ризику виникнення криз, мінімізація їх наслідків, а також підготовка підприємств до ефективного реагування на них, що сприяє підвищенню життєстійкості бізнесу. На наш погляд, кожному українському підприємству конче необхідна розробка окремої антикризової стратегії. По-перше, необхідно виділення грошових фондів на подолання кризових явищ. По-друге, спеціально виділеним менеджерам антикризових підрозділів необхідно визначити способи, за допомогою яких ситуаціями і людьми можна управляти найкращим чином.

Тому для забезпечення незалежності держави та підвищення конкурентоспроможності економіки України необхідно усвідомити загрози на мікро- та макрорівнях, поширити прийоми антикризового управління. Такий підхід сприятиме майбутньому економічному зростанню і достойному рівню життя громадян.

Список літератури:

1. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=K52T_NQ5EWs – Дата звертання : 18 жовтня 2017;
2. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/09/28/629591/> – Дата звертання : 20 жовтня 2017;
3. Назаренко О.В., Демьохіна О.О. Дослідження руху індексу Doing Business України / Труды XII Міжнар. наук. практ. конф. «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2016», 6-8 грудня 2016 р. – Х.: НТУ «ХПІ», 2016. – С. 156-158.

МАРТИНОВА В.В., асп., НТУ «ХПІ»

СТРИГУЛЬ Л.С., к.е.н., доц., каф.ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІНСЬКИЙ   ПОТЕНЦІАЛ   ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В сучасних умовах інтеграційних структурних економічних перетворень в Україні існує нагальна потреба у стабілізації

функціонування та підвищення ефективності діяльності промислових підприємств, що є вірогідним лише на основі виявлення внутрішніх можливостей, які є унікальними та притаманними окремому підприємству, а саме наявної фінансово-матеріальної бази, трудових ресурсів, організаційно-управлінської складової та ін. Ефективність діяльності підприємства насамперед пов'язана з рівнем наявних організаційних та управлінських ресурсів, тобто рівнем управлінського потенціалу підприємства.

Поняття «управлінського потенціалу» у своїх роботах розкривали вчені: Ансофф І., Петрович Й.М., Сіменко І.В., Романюк Н.К., Краснокутська Н.С., Турило А.М. та інші.

Дослідження наукової літератури з теорії управління показало, що в першу чергу «управлінський потенціал» розглядається як «ресурс управлінських можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення управлінських дій, управлінської діяльності в цілому. До структури управлінського потенціалу належать мисленнєві, організаційні, комунікативні та особистісні уміння управлінців» [1].

По-друге, І. Ансофф наводить таке визначення поняття «управлінський потенціал (можливості) – це обсяг роботи, з яким може впоратися загальне керівництво» [2], тобто враховано не лише індивідуальні уміння та здібності управлінців, але й сформовані на підприємстві організаційно-технічні умови необхідні для прийняття успішних рішень щодо ефективного управління існуючими ресурсами. В монографії Н.С. Краснокутської трактування управлінського потенціалу подається як «поєднання інтелектуального, психофізіологічного та кваліфікаційного потенціалу керівництва та потенціалу, зумовленого здійсненням управлінської діяльності на підприємстві» [3]. У праці Й.М. Петрович, А.М. Прокопишин зазначено, що «управлінський потенціал це сукупність знань, навичок (вміння), творчих можливостей та організаційної спроможності керівників усіх рівнів управління, які повинні формуватися та використовуватися ними для забезпечення сталого та ефективного функціонування підприємства» [4].

На нашу думку найбільш повне трактування поняття «управлінський потенціал» наведено у трудах І.В. Сіменко, Н.К. Романюк: «під управлінським потенціалом підприємства слід розуміти сукупність організаційних характеристик системи управління, управлінських ресурсів (менеджерів усіх рівнів

організаційної ієрархії) та їхніх здатностей мобілізувати явні та латентні компетенції для забезпечення конкурентоспроможності, стабільного функціонування та постійного розвитку суб'єкта господарювання» [5].

Підсумовуючі вищевикладене можна зробити висновок, що управлінський потенціал це багатокomпонентна, ієрархічна та динамічна характеристика системи управління підприємством, яка включає в себе існуючі можливості, компетенції та ресурси підприємства, при ефективному та раціональному використанні яких забезпечується його стабільне функціонування та подальший розвиток у майбутньому.

Список літератури:

1. Дерябіна Г.В. Психологічні особливості розвитку управлінського потенціалу особистості. – Автореферат на дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. – Інститут психології АПН України імені Г. С. Костюка. – К., 2008. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2008/08dgvupo.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1;
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.;
3. Краснокутська Н.С. Управління потенціалом торговельного підприємства: монографія / Н.С. Краснокутська. – Харків: Харк. Держ. Ун-т харчування та торгівлі, 2012. – 322 с. Режим доступу: <http://web.kpi.kharkov.ua/mto/wp-content/uploads/sites/147/2015/10/Krasnokutska-N.S.-Upravlinnya-potentsialom-torgovelnogo-pidpriyemstva.pdf>;
4. Петрович Й.М. Управлінський потенціал та його вплив на ефективність діяльності машинобудівних підприємств / Й.М. Петрович, Л.М. Прокопишин // Регіональна економіка. – 2009. – № 2. – С. 71 – 80. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/regek_2009_2_11.pdf;
5. Сіменко І.В. Сутність і основні складові управлінського потенціалу суб'єкта господарювання / І.В. Сіменко, М.К. Романюк // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8. – С. 209-218. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_8_27.

ПАНТЕЛЄВ М.С., к.т.н., доц., НТУ «ХПІ»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В економічній літературі зустрічається велика кількість понять, тим або іншим способом пов'язаних з розвитком підприємства й різних сторін цього процесу. Так, оскільки розвиток розглядається у зв'язку із завжди супутніми йому перетвореннями організації системи, можна виділити прогрес, як окремий випадок цих перетворень. Тісно примикає до розвитку поняття інтенсифікації, що А.Д. Урсул [1] визначає як особливу форму розвитку виробничої або іншої соціальної діяльності, де

ефективність зростає завдяки переважно якісним факторам, що свідчить про інтенсивний розвиток. Збільшення кількісних характеристик свідчить про екстенсивний шлях розвитку [2]. Будь-яке ускладнення системи може мати дві основні кількісні характеристики – або зростання суми її елементів, або зменшення їхнього числа. Доцільність того й іншого оцінюється з погляду забезпечення розвитку й найкращої адаптованості системи. Крім цього, ряд авторів виділяє ринковий і організаційний розвиток.

А.Э. Воронкова [3, с.111], розглядаючи модернізацію як процес відновлення всіх сторін діяльності промислового підприємства, що забезпечує підвищення його конкурентоздатності на основі використання наявних можливостей, також зв'язує її з розвитком, оскільки процес модернізації являє собою внесення змін у виробництво на підставі реорганізації елементів, що забезпечують конкурентоспроможний потенціал. У той же час термін «технічний розвиток» досить широко використовується в літературі. Загальновизнана думка, відповідно до якої технічний розвиток являє собою багатогранний процес перманентного й необоротного вдосконалювання всіх складових техніки: машин, устаткування й інших компонентів засобів виробництва, технологічних процесів, способів і методів організації виробництва. Стверджується також, що технічний розвиток – об'єктивна економічна категорія й здійснення цього процесу повинне відбуватися поза залежністю від стану зовнішнього середовища, існування тієї або іншої економічної формації, характеру економічних взаємин між суб'єктами ринку й та ін. [4, с.12].

Технічний розвиток відбувається нелінійним образом. Він може бути описане за допомогою S-кривих розвитку технологій й технологічних розривів (рис. 1). На першому етапі зародження технології (ембріональна технологія) інвестиції не приводять до росту ефективності. Потім настає другий етап (ключова технологія) різкого росту, коли результат стрімко наростає (кількісні зміни). На завершальному етапі (класична технологія) вкладення приносять мінімальну віддачу. Далі настає період технологічного розриву, відбувається перехід до принципово нової технології. На цьому етапі початковий відрізок нової кривої за часом збігається з кінцевим відрізком старої.

Разом з тим, у процес технічного розвитку варто включати поряд з удосконалюванням техніки, технології й організації

виробництва також процеси вдосконалювання систем оплати праці, розвитку соціальної сфери.

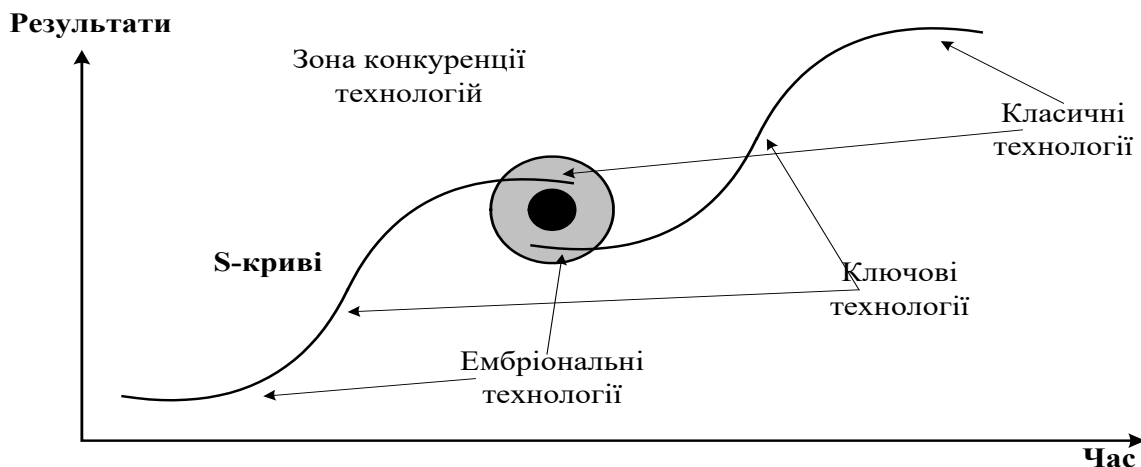

Рис. 1. S-криві розвитку технологій

Список літератури:

1. Интенсификация науки и производства: проблемы методологии. / Под. ред. акад. А.Д. Урсула. – Кишинев: Штиинца, 1987. – 252 с.;
2. Шматько Н.М. Організація планування структурних змін у процесі розвитку промислового підприємства / Н.М. Шматько // Управління розвитком: зб. наук. робіт. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – № 4 (186). – С. 138–143.;
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация. Луганск: ВЛУ, 2000. – 315 с.;
4. Самочкин В.Н. Гибкое развитие предприятия. Анализ и планирование. – М.: Дело, 1999. – 336 с.

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»
РУБАН О.І., студентка, НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Наявністю достатньої кількості фінансових ресурсів і ефективністю їх використання визначає фінансовий стан кожного підприємства.

Проте дефіцит як власних, так і позикових джерел фінансування основної діяльності є стримуючим чинником в адаптації підприємств до динамічних змін зовнішнього середовища.

Фінансові ресурси мають першорядне значення в забезпеченні розширеного відтворення підприємств. Від їх

величини, вартості і умов залучення залежить вирішення багатьох соціально-економічних і виробничих завдань підприємства, пов'язаних з економічним зростанням і підвищенням конкурентоспроможності.

Власні і позикові засоби формують структуру капіталу підприємства. Структура капіталу підприємства - це співвідношення між різними джерелами капіталу (власним і позиковим капіталом), використовуваними для фінансування його діяльності.

У структурі капіталу відбивається співвідношення позикового і власного капіталів, привернутих для фінансування довгострокового розвитку компанії.

Як показує практика, при розумній фінансовій стратегії і правильному фінансовому менеджменті залучення додаткового позикового капіталу дасть можливість збільшити доходи підприємства. А розвиток тільки за рахунок власних засобів зменшує фінансові ризики, але при цьому значно знижує швидкість приросту розміру бізнесу, перш за все виручки. Від того, наскільки оптимізована структура капіталу, залежить успішність реалізації фінансової стратегії компанії в цілому. У свою чергу, оптимальне співвідношення позикового і власного капіталів залежить від їх величини.

Визначення оптимальної структури капіталу є першорядним завданням для будь-якої компанії. На практиці найчастіше складається ситуація, коли використання кредитних ресурсів дозволяє істотно скоротити термін досягнення економічного ефекту, тому що акумуляція прибули для проектів – процес тривалий. Зрештою економія часу приводить до швидшого зростання компанії і максимізації прибули. Хотілося б відзначити, що універсальних критеріїв формування оптимальної структури капіталу не існує. Підхід до кожної компанії повинен бути індивідуальним і зважати на як галузеву специфіку бізнесу, так і стадію розвитку підприємства.

Слід зазначити, що надзвичайно висока питома вага позикових засобів в пасивах свідчить, з одного боку, про підвищений ризик банкрутства; з іншої – якщо компанія в недостатньому ступені використовує позикові засоби і обмежується використанням власних засобів, то це призводить до зниження прибули на одну акцію, пониженню курсової вартості акцій. В результаті для зрілих, давно працюючих компаній в

загальному випадку нова емісія акцій зазвичай розцінюється інвесторами як негативний сигнал, а залучення позикових засобів – як сприятливий або нейтральний.

Структура джерел фінансування діяльності підприємства в різних сферах діяльності і навіть на споріднених підприємствах однієї галузі різна. Це залежить від багатьох чинників і, перш за все, від виду діяльності, тривалості виробничо-комерційного циклу, структури і ефективності використання активів, здібності організації формувати чисту притоку грошових засобів і суму прибули; важливе значення має інвестиційна і дивідендна політика, ціна позикового капіталу і інші чинники. Тому ключовим питанням в структурі капіталу є оцінка раціональності співвідношення окремих груп джерел засобів і, перш за все, власного і позикового капіталу, а також обґрунтування управлінських рішень по оптимізації співвідношень цих двох основних джерел фінансування активів.

СМОЛОВИК Р.Ф., к.е.н., проф., каф. ЕАиУ, НТУ «ХПИ»

ТОКАРЬ Н.Б., асс., каф. ЕАиУ, НТУ «ХПИ»

БОНДАРЕНКО А.Н., асс., каф. ЕАиУ, НТУ «ХПИ»

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ КУЛЬТУРЫ, СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ БИЗНЕСА

Важную роль в функционировании предприятия ресторанного бизнеса играет культура предпринимательства. Она не только обеспечивает высокий престиж предприятию, но и способствует повышению эффективности производства, улучшению качества продукции и услуг, и, следовательно, увеличению доходов. Существуют различные трактовки понятия «культура предпринимательства». Так, Р. Рюоттингер считает, что культура предпринимательства – это система совместно вынашиваемых и реальных убеждений и представлений о ценностях. Представления о ценностях позволяют ответить на вопрос, что является важным для предприятия ресторанного бизнеса, а убеждения позволяют понять, как должно функционировать предприятие и как им следует управлять.

Менеджеры О. Нойбергер и А. Компа к организационной культуре относят сумму убеждений, ценностей, правил, которые делают

предприятие ресторанного бизнеса единственным в своем роде.

Наиболее полное и развернутое определение дает В. Д. Козлов [5], отмечая, что культура предпринимательства «есть система формальных и неформальных правил и норм деятельности, обычаев и традиций, индивидуальных и групповых интересов, особенностей поведения работников данной организационной структуры, стиля руководства данной организационной структуры, показаний удовлетворенности работников условиями труда, уровня взаимного сотрудничества, идентифицирования работников с предприятиями и перспективами развития».

Таким образом, культура организации предпринимательской деятельности определяет климат, стиль взаимоотношений, ценности предприятия. Любая вновь возникшая организационная структура в сфере ресторанного бизнеса вырабатывает свою культуру, которая предопределяет место этой структуры, ее внутренние и внешние отношения и является как бы образцом, стереотипом при формировании стратегии, распределении власти, принятии решений, в поведении персонала. Сущность культуры любой организации в сфере обслуживания выражается в предписаниях, принятых ритуалах и церемониях, а также в образцах неформального поведения [3].

Назначение культуры предпринимательства связано с решением двух основных проблем: выживанием в данной социально-экономической среде и обеспечением внутренней интеграции для достижения поставленных целей. Однако следует иметь в виду, что культура предприятия не является монолитным блоком. На каждом крупном предприятии отделы, управления, администрации имеют разные субкультуры, повторяющие структуру самого предприятия. Основные факторы, влияющие на культуру предприятия: цели предприятия; его система ценностей и идей; принятые на предприятии стандарты и правила; формальные и неформальные каналы коммуникаций и т.д. Элементы предпринимательской культуры формируются как под воздействием опыта деятельности данного предприятия, так и в результате установок его лидеров.

Философия, этика, культура деятельности предприятия определяется общими формулировками, положенными в основу целей его деятельности. Философия предприятия является по существу объяснением существования и деятельности предприятия дает картину его управления и основополагающие

представлення о том, чем собственно предприятие должно являться.

В философии предприятия конкретизируются основные ценности, которые для сотрудников должны служить ориентирами в их деятельности.

Список литературы:

1. Бенедиктова В.И. О деловой этике и этикете / В.И. Бенедиктова. – М.: Фонд «Правовая культура», 1994;
2. Мищенко В.А. Практический менеджмент / В.А. Мищенко, Р.Ф. Смолвик. – Х.; Издательский дом «ИНЖЭК» 2005. – 391 с.;
3. Смолвик Р.Ф. Этика и этикет предпринимательской деятельности: Учебное пособие / Р.Ф. Смолвик, Н.А. Давыдова. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 100 с.

АЛЕКСАНДРОВА В.О., ст. викл., каф ЕАтаО, НТУ «ХП»

СТАРЦЕВА М.М., студентка, НТУ «ХП»

ЕФЕКТ ФІНАНСОВОГО ВАЖЕЛЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

У сучасних умовах, коли економіка випробовує кризу і підприємства вимушені мобілізувати все наявні внутрішні ресурси, важливу роль в цьому процесі грає аналіз фінансових результатів діяльності підприємства. Фінансовий аналіз застосовується для дослідження економічних процесів і економічних відносин, показує сильні і слабкі сторони підприємства і використовується для ухвалення оптимального управлінського рішення. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє визначити найбільш раціональні способи використання ресурсів і сформувати структуру засобів, підприємства.

Багато підприємств при розробці фінансового плану на черговий рік стикаються з необхідністю обґрунтування джерел фінансування інвестицій. При недоліку власних засобів, підприємству потрібно ухвалити рішення про пошук зовнішнього джерела фінансування.

Оцінка економічної доцільності залучення зовнішніх інвестицій розуміється по-різному і здійснюється далеко не на всіх підприємствах, що ухвалюють подібне рішення. Багато фінансистів, слідуючи вказівкою керівництва, виконують завдання по залученню зовнішніх джерел фінансування, не ставлячи під сумнів його раціональність. Дана проблема має відношення не тільки до діяльності фінансового менеджера на підприємстві, але і до діяльності потенційних інвесторів, в першу чергу комерційних банків. З різних прийомів, використовуваних при раціоналізації структури джерел фінансування інвестицій, розглянемо використання ефекту фінансового важеля, який показує, наскільки збільшиться рентабельність власних засобів від

використання для фінансування інвестицій позикових засобів.

Механізм дії цього інструменту розглянемо на наступному прикладі. Припустимо, що підприємство достатнє успішно працює і його продукція має попит. Для збільшення випуску продукції необхідні додаткові виробничі потужності (або модернізація тих, що є). У будь-якому випадку підприємству потрібні інвестиції. Можливі два варіанти: використання власного капіталу або залучення позикового. Період часу, необхідний для накопичення потрібної суми, може виявитися настільки тривалим, що конкуренти за цей час освоюють вільну ринкову нішу, і підприємство до моменту введення в дію нових потужностей може втратити ринок збуту. З подібною проблемою стикаються багато підприємств, що недооцінюють ефективність використання позикових джерел фінансування.

Для того, щоб не відкладати час виходу на ринок, підприємство може скористатися позиковими засобами для придбання або основних, або оборотних коштів. У цій ситуації отримані позикові кошти збільшують можливості підприємства по виробництву продукції, а очікуваний валовий дохід забезпечить не тільки продовження діяльності в досягнутих об'ємах, але і дозволить забезпечити надходження прибули, достатньою для своєчасної виплати довга. Але ефект важеля виникає тільки у разі, коли залучення позикових засобів підвищує рентабельність власних. За ситуації, коли підприємство привернуло для фінансування інвестицій позикові ресурси, а використовувані у виробництві власні засоби одночасно почали приносити більше доходу, підприємство працює на себе більше, ніж на інвестора.

Таким чином, розрахунок рівня ефекту фінансового важеля дозволяє підприємству і банку оцінити економічну ефективність даного джерела інвестицій, причому цей розрахунок доцільно виконувати при підготовці пакету документів на отримання кредиту. Якщо ж ці розрахунки не відповідають поточним інтересам підприємства, то банк повинен їх виконати самостійно і, формуючи своє місце існування, розглядати з цих позицій свої взаємини з позичальником.

ТЕРОН І.В., к.е.н., пров. наук. співробітник ІДСД
ім. М.В. Птухи НАН України

АСИМЕТРИЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ (ПОСЕЛЕНСЬКИЙ РІВЕНЬ)

Актуалізація досліджень соціального розвитку сільських поселень в Україні зумовлена необхідністю забезпечення їх

комплексності й поліфункціональності за умов економічної та політичної дестабілізації, що посилює невизначеність і соціальні ризики для сільського населення щодо забезпечення можливостей продуктивної зайнятості, належних доходів і якості життя.

Як констатують дослідження [1, с.6-7], розвиток розселенського простору в Україні на нових інформаційних і кластерних принципах, нівелюючих традиційні уявлення про поселення як про місце постійного проживання і трудової діяльності людей та істотні соціально-економічні відмінності між умовами проживання в містах і сільській місцевості, відкриває нові перспективи формування необхідного для життєдіяльності сільських мешканців середовища. Однак варто враховувати, що такі зміни підґрунтя функціонування і розвитку сільських поселень, разом із позитивними, можуть мати і негативні наслідки. Саме деструктивні трансформації сьогодні домінують в усій множині поселенських змін. Особливо слід відзначити дисбаланси і асиметрію поселенського простору. Зокрема, наші дослідження однорідності просторового розвитку сільських поселень в цілому та економічної активності населення і ринку праці сільських населених пунктів зокрема виявили наступне:

- прогресивна динаміка просторового розвитку, яка супроводжується прогресивною конвергенцією, властива великим за демографічним та економічним потенціалами сільським поселенням;

- спадною траєкторією розвитку, що має наслідком регресивну дивергенцію (асиметричну деградацію), характеризуються малі поселення, з малою чисельністю мешканців та низьким рівнем економічної (підприємницької) активності;

- унаслідок звуження місткості сфери зайнятості сільського населення зростають диспропорції ринків праці на селі та відповідно – безробіття, яке, попри загальну тенденцію зростання, все ж має значний як регіональний, так і поселенський розкид значень;

- посилюються дисбаланси динаміки руху працівників сільського господарства та тенденції поступового скорочення чисельності штатних працівників на сільгосппідприємствах;

- асиметрії швидкого зростання зайнятості сільського населення країни лише в особистих селянських господарствах та водночас – питомої ваги сільських мешканців, які працюють поза межами місця проживання. Такі процеси безпосередньо

корелюють із скороченням людності сіл. Винятком є великі поселення із чисельністю понад 1000 чол., де цей показник відзначається тенденцією до поступового зростання.

Можна стверджувати, що на сьогодні регіональний розвиток України має асиметричний характер, оскільки регіони, домінуючі за певним аспектом соціально-економічного розвитку, цю перевагу нарощують, а відсталі за цим же параметром регіони збільшують своє відставання. В цілому саме занепаді депресивні та периферійні сільські території визначають в цілому деструктивні зміни регіонального розвитку та загостренню проблем політичної, економічної, та соціальної безпеки держави.

Список літератури:

1. Трансформація сільського розселення в Україні (колективна монографія) / за ред. Т.А. Заяць. – К.: Інст-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2017. – 349 с.

ТКАЧЕНКО М.О., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПІДТРИМКИ ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ефективне управління підприємством безпосередньо залежить від управління його вартістю, адже на сучасному етапі світового економічного розвитку критерій максимізації вартості підприємства стає найголовнішим орієнтиром для власників під час прийняття стратегічних управлінських рішень.

Вартість підприємства є комплексною характеристикою його фінансово-економічного стану, тому що відображає сукупний стан фінансових показників діяльності підприємства і її збільшення стає головною метою зацікавлених суб'єктів ринку: власників, інвесторів, персоналу підприємства тощо. Саме тому оцінка вартості підприємства являє собою важливий фінансовий інструмент, який надає інформацію, необхідну для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку підприємства.

Підприємство завжди оцінюють з певною метою і це призначення зумовлює вибір вартості, яка потребує визначення. До призначень оцінювання відносять: визначення ціни продажу,

здійснення операцій поглинання і приєднання, визначення реальної вартості кредитного забезпечення, страхування майна, визначення вартості ліквідаційної маси, розрахунок ефективності санації, визначення початкової ціни продажу об'єкта приватизації, прийняття рішень про доцільність інвестування коштів у підприємство, при визначенні кредитоспроможності підприємства тощо. Причому, вартість підприємства, визначена за допомогою використання різних методів оцінювання з їх різним призначенням, здебільше суттєво відрізняється. До того ж, в економічній практиці вирізняють оцінювання бізнесу та оцінювання підприємства, як майнового комплексу. Бізнес – це підприємство (або група підприємств), що функціонує і має здатність приносити прибуток власникові, фактично вартість бізнесу складається з вартості одного або декількох майнових комплексів та вартості нематеріальних активів у вигляді інтелектуального капіталу і репутації фірми. Ділова репутація - нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу, що виникає в результаті використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів, послуг, нових технологій [1].

При проведенні оцінки бізнесу визначається вартість всіх активів компанії та її ефективність роботи, досвід трудового колективу, взаємовідносини із клієнтами, зв'язки у державних органах та інші чинники формування вартості бізнесу (темпи зростання, ставки оподаткування, інвестиції в нові необігові активи) [2]. Крім того, оцінюється ефективність роботи компанії, її колишні, сучасні та майбутні доходи, перспективи розвитку, адже для більшості українських промислових підприємств властиві такі тенденції у відтворенні власного капіталу, як збитковість, дефіцит власних фінансових ресурсів, низький рівень ефективності використання оборотного капіталу, висока кредиторська заборгованість.

Існує три основні підходи до оцінювання бізнесу: витратний (майновий), дохідний та порівняльний (ринковий). Застосування комплексної оцінки вартості бізнесу на основі поєднання методів дозволить усунути однобічність оцінки, більш реально оцінити вартість бізнесу, як вартість майнового комплексу, здатного приносити власникам прибуток та стало розвиватися, й отримати надійне інформаційне джерело для її прогнозування з метою

прийняття зважених управлінських рішень щодо управління підприємством.

Список літератури:

1. Цаль-Цалко Ю.С. Оцінка ринкової вартості підприємства в системі інформаційних ресурсів бухгалтерських рахунків / Ю.С. Цаль-Цалко // Бухгалтерський облік, контроль і аналіз у сучасній економічній науці та практиці : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 квітня 2014 р. : присвяч. 70-річчю каф. обліку підприємницької діяльності / [редкол.: В. І. Єфіменко та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – Київ : КНЕУ, 2014. – С. 186-189;

2. Уолш К. Ключевые показатели менеджмента. Как анализировать и контролировать данные, определяющие стоимость компании : пер. с англ. / К. Уолш. – М. : Изд-во Дело, 2000. – 360 с.

SHYPILOVA M.V., senior lecturer, Management and Socio-economic Sciences Department, Kharkiv educational-scientific institute of «Banking University»

SOCIAL CAPITAL ROLE IN EFFECTIVE MANAGEMENT

Modern Ukraine lacks really effective innovative and people-oriented management which is crucially important not only for every single Ukrainian enterprise to be successful but for the whole system of economic governance to reach economic growth within long-term. One of the biggest problems in this context is outdated “soviet” management approaches to highly potential human resources of Ukraine.

We should admit that, since there are quite many foreign subsidiaries, branches and other forms of foreign investments in Ukraine, modern management style come to our country. But it doesn't make state companies' and organizations' problems less.

The purpose of the paper is to discover what way such phenomenon as social capital helps to make management more effective.

Before coming closer to the discussion of the task we need to mention that we consider the problem of social capital role in effective management at microeconomic level. Another point is that we take social capital as both an internal resource and a result of an enterprise activity. Also it is important to remember that despite social capital is a product of a culture and behavior norms which have been formed and inherited within the historical process of definite country it is possible to form some definite forms and level of

social capital on local (community or enterprise) level.

So we start with differing internal and external social capital of an enterprise. External social capital refers to relationships of and enterprise with customers, suppliers, co-operators and policy makers. Internal social capital includes relationships and connections that create and promote attitudes, standards, tradition expressed in the forms of enterprise spirit, internal symbols, climate of cooperation, methods for codification of knowledge and solving conflicts [1].

All mentioned relationships influence to general efficiency of an enterprise the way it is explained in the table 1.

Table 1 - Social capital impact on efficiency of an enterprise

Type of social capital of an enterprise	Bonding social capital	Bridging social capital
covers relationships	within a team	amongst members of different teams
Impact on efficiency	Sharing knowledge, assistance and communication within a team, reduction of opportunism, reduction of transaction costs, speed and quality of performing tasks requiring team cooperation	Flow of information and innovations, flow and creation of knowledge in a firm (organization), cooperation amongst departments, speed and quality of the tasks performed requiring external assistance

Source: Based on [2]

But despite all the positive effects of social capital we have to recognize that most of them can be reduced or even brought to naught with involving ineffective and unprofessional human resource that doesn't share company's or organization's values. So the main task of an organization is to engage (including through the social capital nets) high quality professional staff with common ethical values.

Список літератури:

1. Marcinkowska M. Kapitał społeczny przedsiębiorstwa – próba syntezy literatury przedmiotu, «Przegląd Organizacji». - 2012. - № 10. - p. 12-28;
2. Wyrwa.J. Social capital and development of an enterprise.// Management. – 2014. – Vol.18. № 1. – p. 2-22;
3. Архієреєв С.І., Шипілова М.В. Функції соціального капіталу та його економічна структура в Україні та Німеччині// Соціальна економіка. – Х.:ХНУ им. Каразіна, 2012. – № 2-3. – С. 48-61.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСІВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

При здійсненні будь-якого варіанту реструктуризації в більшості випадків додатково проявляється проблема погодження різних за змістом цілей, пріоритетів, критеріїв ефективності структурних перетворень на підприємстві. Конкретними проявами цієї проблеми може ставати виникнення труднощів щодо встановлення пріоритетності певних структурних перетворень, глибини здійснення та об'єктів реструктуризації, визначення критеріїв та способів погодження різних структурних змін, встановлення наслідків взаємного впливу структурних змін на конкурентні переваги підприємства і т. ін.).

Необхідною умовою розв'язання проблем такого роду є формування комплексного підходу до визначення пріоритетів структурних трансформацій на підприємстві. За таким підходом, об'єктами конкурентного розвитку підприємства будуть вважатися не окремі структурні підрозділи, що відрізняються за продуктовими та технологічними ознаками, або певні інвестиційні проекти, а виробничо-збутова діяльність підприємства загалом. Реалізація комплексного підходу до вибору пріоритетів структурних перетворень може забезпечуватися на основі визначення стратегічних зон господарювання підприємства [1]. Крім того, у зовнішньому середовищі підприємства можуть бути визначені також стратегічні зони ресурсів – комплекс реальних і потенційних постачальників основних стратегічних ресурсів підприємства, які (тобто, постачальники) здатні забезпечити відносно вільний доступ даного підприємства до цих ресурсів, необхідних для виробництва певних товарів та послуг.

Структура діяльності підприємства може бути представлена як сукупність ланцюжків виробничо-технологічних процесів, спрямованих на забезпечення присутності (сталості конкурентної позиції підприємства) у певній стратегічній зоні господарювання (СЗГ), а також на генерацію та відбір належних «збагачуючих» змін, тобто структурних перетворень, в результаті яких відбувається виникнення синергетичного ефекту взаємної підтримки (що може знаходити відображення або у скороченні загальних витрат, або у зростанні результативності

функціонування комплексу СЗГ) дій підприємства (рис. 1).

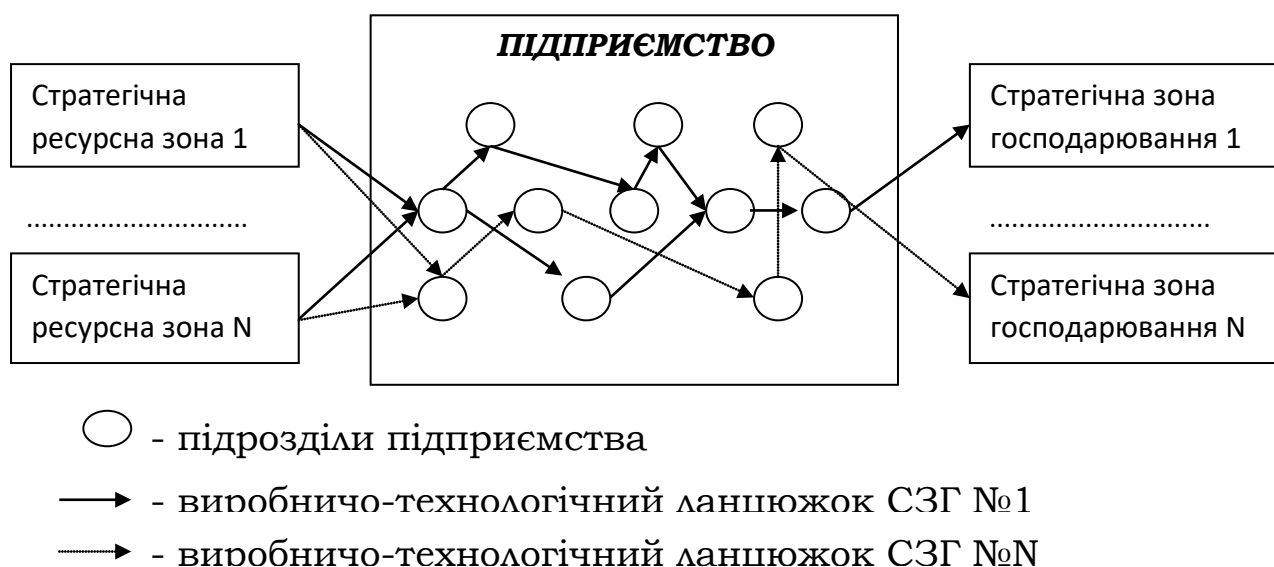

Рисунок 1 – Структура виробничо-технологічного забезпечення сталих конкурентних позицій підприємства у стратегічних зонах господарювання

Конкретними проявами «збагачуючих змін» може бути створення «збагачуючих» технологій виробництва, «збагачуючих» організаційно-економічних механізмів, «збагачуючих» маркетингових стратегій та ін.

Оцінка обсягів синергетичного ефекту, що виникає в рамках стратегічного портфелю підприємства здійснюється за допомогою побудови матриці взаємної підтримки стратегічних зон господарювання підприємства [2].

Список літератури:

1. Шматько Н.М. Організація планування структурних змін у процесі розвитку промислового підприємства / Н.М. Шматько // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – № 4 (186). – С. 138 – 143;
2. Винограй Э.Г. Общая теория организации и системно-организационный подход. – Томск: Изд-во Том. Ун-та, 1989. – 336 с.

ШОВКОПЯС Т.С.

РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Підприємства готельно-ресторанного бізнесу функціонують в

умовах сформованих ринкових відносин, високої конкуренції, підвищення циклічності фінансових і інших ризиків та невизначеності. Готельно-ресторанний бізнес як невід'ємна складова частина туристичної сфери, швидко розвивається. Підприємствам готельно-ресторанного бізнесу доводиться приймати рішення, в тому числі і фінансові в умовах системної кризи національної економіки, тому можуть виникати проблемні ситуації, для недопущення, нейтралізації та вирішення яких необхідно розуміти причини виникнення ризиків, фактори впливу та шляхи їх усунення. Критичний стан вітчизняної інфраструктури її нерозвиненість, а також орієнтація на розвиток промисловості з боку держави стали причиною відсутності сталого розвитку підприємств сфери послуг, а саме підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Прикладом критичного стану цієї сфери стало проведення в Україні у 2012 році чемпіонату Європи з футболу.

В сучасному бізнесі зростає роль своєчасного та якісного надання послуг, активними учасниками якого є підприємства готельно-ресторанного бізнесу. Свого часу поняття «готельне господарство» співвідносилось з господарською діяльністю, що полягала у наданні платних послуг із розміщення в готелях. Згодом, із зростанням попиту на туристичні послуги й прагненням готелів до розширення комплексності обслуговування, послуги розміщення стали тісно пов'язуватись з харчуванням і реалізацією додаткових послуг. Це дало підстави для визначення поняття «готельно-ресторанний заклад», що включає в себе проживання, харчування, транспортні та інші додаткові послуги. Економічна суть діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу полягає у нематеріальному характері її діяльності. Оскільки, результатом діяльності є не готовий продукт, а пропозиція особливого виду послуг. Готельно-ресторанна послуга - це господарська операція підприємства з метою задоволення вимог споживача, що пропонується при розміщенні та тимчасовому проживанні й харчуванні.

При проведенні в Україні у 2012 році чемпіонату Європи з футболу, найбільше проблем виникло з розміщенням та харчуванням великої кількості вболівальників та туристів, відсутністю якісного сервісу, до якого вже давно звикли подорожуючі більшості країн Європи. За таких обставин необхідним було прийняття швидких рішень нормативного характеру для належного забезпечення проведення чемпіонату Європи з футболу. З точки зору наукового підходу вирішення проблем розвитку підприємств сфери послуг залежить від формування сприятливого бізнес-середовища, виявлення,

моніторинг і вивчення наявних та потенційних загроз і ризиків у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Такий підхід буде необхідною умовою для подальшої розробки системи економічної безпеки даних суб'єктів господарювання і забезпечення управлінських рішень з реалізації стратегії їх розвитку. Неоднозначність підходів до трактування та класифікації ризиків у готельно-ресторанному бізнесі просліджується і у відповідних публікаціях та дослідженнях. У дослідженнях Погодіної А.С. наведена така класифікація ризиків готельного бізнесу [5] специфічні та неспецифічні ризики готельного бізнесу. До специфічних ризиків готельного бізнесу вона відносить: ризик зниження заповнюваності номерного фонду, ризик загрози безпеки клієнтів, ризик загрози безпеки персоналу, ризик втрати репутації, ризик псування-втрати майна, ризик аварій в сфері житлово-комунального господарства та ін. До неспецифічних ризиків готельного бізнесу віднесено: ризики цінової конкуренції, економічні ризики, інвестиційні ризики, ризики зміни законодавства, ризики адміністративного тиску, ризики криміногенних обставин. Тоді як науковці Леонтьєва Ю.Ю., та Почепинець Д.С. надають класифікацію ризиків виробничої діяльності готельного підприємства за наступними ознаками [4]:

- за факторами ризиків: зовнішні та внутрішні ризики. До зовнішніх ризиків слід віднести: науково-технічні, екологічні, політичні, соціально-економічні. Внутрішні ризики: відтворювальної діяльності, діяльності в сфері управління, виробничої діяльності (основної, допоміжної, забезпечуючої);

- за об'єктом впливу: ризики, наслідки яких впливають на людей, отримуючих послуги, ризики, що впливають на персонал, ризики, наслідки яких впливають на виробничі системи;

- за ознакою того, чи є наслідок його настання видимим для гостя (прийом, виписки, оплата); ризик у номерах (відмова техніки, ризик обслуговування номерів); за організацією харчування та інші невидимі для гостя ризики.

Після набуття Україною реального суверенітету першорядного значення набуває впровадження передових організаційно-управлінських технологій в таку важливу її соціально-економічну сферу господарства як готельно-ресторанний бізнес. Наша країна перейшла до ринкових відносин у той час, коли на міжнародному рівні сталися суттєві зміни в туристичній галузі, важливою складовою якої є готельно-ресторанний сервіс. Розвиток підприємств готельно-ресторанного бізнесу в період кризи національної економіки

пов'язаний зі станом невизначеності, в свою чергу впливає на обмежені знання майбутнього розвитку подій. У сучасних кризових умовах стан кожного суб'єкта господарювання визначається передусім його вмінням пристосуватися до мінливих умов конкурентної боротьби, можливістю здійснювати активну інноваційну діяльність. На сучасному етапі функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу виникають об'єктивні фактори, що ускладнюють процеси прийняття управлінських рішень, в умовах прискореного темпу суспільно-політичного життя. Збільшується обсяг «фахової» інформації, яку слід опановувати й використовувати в повсякденній діяльності, бурхливо розвивається наука і техніка, що спонукає до впровадження більш продуктивних і якісно нових зразків обладнання, новітніх виробничих технологій та надання широкого спектра послуг.

Основними факторами впливу на загальну та фінансову діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу є ризики, які виникають у процесі їх діяльності. Враховуючи наведені вище трактування та реалії функціонування вітчизняних підприємств, слід розрізнити небезпеки, загрози та ризики у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу, оскільки це дозволить конкретизувати їх та своєчасно реагувати менеджерам зазначених підприємств. Відповідно слід навести сутність та трактування цих понять:

- небезпека –це об'єктивно існуюча реальність, яка може порушити стан рівноваги суб'єктів і призвести до негативних наслідків;
- загроза - це наслідок небезпеки у вигляді об'єктивізованого чинника потенційно-негативної дії:
- ризик –це об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з певною мірою невизначеності результату внаслідок ухваленого рішення (дії і/або обставин).

Слід звернути увагу на те, що не треба акцентувати термін «втрати», оскільки існує таке поняття, як «виправданий ризик» , тобто ризик – це не лише втрати, а також певні можливості, що можуть мати позитивний вияв у вигляді додаткових надходжень (прибутку).Таким чином, небезпеки можна розглядати на макро-, мезо- та мікрорівні, що нами і здійснено. Загрози необхідно ідентифікувати за сферами виникнення, а ризики будуть пов'язані з певною мірою невизначеності результату, внаслідок ухваленого рішення (дії або бездіяльності), щодо мінімізації загроз. Сформовано перелік основних загроз у діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу за сферами виникнення:

Персонал: Некомпетентність   персоналу..Невідповідність

кваліфікаційним стандартам. Агресивна поведінка. Опортуністична поведінка. Кримінальна спрямованість у діяльності (крадіжки, розкриття конфіденційної інформації та інше). Недотримання правил техніки безпеки.

Інформаційне забезпечення: Недосконале програмне забезпечення. Відсутність системи захисту інформації (як внутрішньосистемної, так і інформації про клієнтів). Неефективна робота сайту, або його відсутність. Недостатній рівень інтеграції у світовий інформаційний простір. Незадовільний рівень комунікації;

Технології :Невідповідність стандартам та правилам техніки безпеки. Зношеність обладнання. Низька потужність (пропускна спроможність) обладнання. Низька енергоефективність. Недостатня ергономічність. Невідповідність екологічним та санітарним нормам. Неналежає забезпечення послугами ЖКГ;

Фінанси: Негативні фінансові результати. Неефективне ціноутворення. Відсутність системи фінансового контролю. Недосконала система розрахунків з клієнтами, персоналом та постачальниками. Недотримання норм фіскального законодавства. Зменшення надходжень виручки за рахунок відтоку клієнтів.

Логістика: Відсутність належного забезпечення ресурсами відповідної якості. Несвоєчасне виконання замовлень. Наявність дефіциту або понаднормових залишків ресурсів.

Фізична безпека клієнтів: Відсутність служби безпеки. Відсутність технічних засобів охорони приміщень. Відсутність договорів з МВС або комерційними організаціями на охорону та обслуговування (у тому числі обслуговування технічних засобів з охорони об'єктів). Можливість проникнення на територію сторонніх осіб. Можливість нападу сторонніх осіб або створення фізичної загрози безпеки клієнтів. Недостатнє забезпечення безпеки дітей (у тому числі від факторів потенційно-негативної технологічної природи походження).

Імідж: Відсутність іміджевих заходів. Формування негативного іміджу. Наявність провокацій з боку конкурентів.

Нормативно-регулятивне поле: Зміни законодавства. Адміністративний тиск. Зміни у зовнішньоекономічних відносинах.

Враховуючи, що ризик для підприємств готельно-ресторанного бізнесу в першу чергу буде пов'язаний з управлінськими рішеннями (або бездіяльністю) у певній сфері виникнення загроз слід виділити: інформаційні ризики, ризики у сфері управління персоналом, технологічні ризики, фінансові ризики, логістичні ризики, іміджеві ризики, ризики нормативно-регулятивного характеру, ризики

забезпечення фізичної безпеки.

Висновки. Результати дослідження дають підстави стверджувати, що економічне зростання діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу в Україні стримується рядом причин. Це і економічна криза, і недоліки в діяльності фінансово-банківської системи, обмеження платоспроможності населення, недосконала податкова система. Недоліком також є відсутність інструкцій та методичних рекомендацій, які були б логічно взаємопов'язані і не суперечили один одному. Таким чином, для того, щоб визначити вплив ризиків на діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу, необхідно наперед розробити план розвитку підприємства, передбачити ризики, які можуть виникнути в процесі прийняття управлінських рішень: мати ефективні механізми виходу з кризових ситуацій; проводити постійний моніторинг зовнішнього середовища та діагностику внутрішнього середовища функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу. Такі дії забезпечать можливість ефективного функціонування та розвитку підприємств готельно-ресторанного бізнесу не тільки в період системної кризи національної економіки.

KOCZISZKY GYORGY, prof., University of Miskolc, Hungary

VERES SOMOSI MARIANN, prof., Dean University of Miskolc, Hungary

KOBIELIEVA T.O., candidate of economic sciences, associate professor of NTU «KhPI»

REPUTATIONAL COMPLIANCE

The term «compliance» appeared in our country with the arrival on the Ukrainian market of subsidiaries of Western financial structures, for which this function is legislatively necessary and, therefore, well-formed [1-2]. The compliance program is an integral part of the activities of Western industrial corporations, and its main goal is to minimize legal and reputational risks arising from violations of professional and ethical standards. Despite the fact that in Ukrainian legislation this concise term «compliance» is clearly absent, in the professional environment the concept of compliance has long been established (primarily in the stock market, but also in banks). In addition, the central bank of Ukraine, without introducing compliance

as a single system, into business circulation, gradually acquaints the banking community with its elements. Currently, the central bank of Ukraine continues the positive practice of disseminating recommendations based on documents developed by the Basel Committee on Banking Supervision.

The search for new effective enterprise management systems or a complex organization involves the search for permanent innovations in this area. For domestic enterprises, this new became compliance, which is actively introduced into all spheres of activity of foreign companies and actively began to develop on Ukrainian enterprises. The appearance of compliance is purely practical in nature and the academic theorists have so far not sufficiently studied this problem.

In the process of making managerial decisions among the tools of risk management and anti-crisis management, not so much financial rehabilitation procedures for commercial organizations become more important than communication measures to prevent, predict and eliminate the crisis of distrust on the part of the society in the face of regulators, investors, partners, shareholders, customers and etc. To implement these communication measures, various instrumental approaches can be used. In this context, an approach based on reputational compliance is proposed.

Compliance for any organization should ensure compliance of all existing business processes in the organization with all internal policies and procedures that are developed taking into account local, Ukrainian legislation and leading international practices.

To detail the essence of the communication mechanism of reputational compliance, it is proposed to apply the model of the reputation system of the organization [1]. We believe that this model describes, in a graphical way, the mechanisms of interaction between elements of the corporate culture, organizational structure, rules and procedures, regulated by internal regulatory documents, professional standards that ensure their compliance with all employees in order to maintain business reputation. In the proposed model, the reputational compliance system has three conceptual components [1]:

- professional component, reflects the compliance of employees of an industrial enterprise with the standards of professional activity;
- communication component, reflects compliance with internal rules and regulations by all employees and top management of the organization);

- controlling component, reflects the fixing of violations and the identification of compliance, stimulation of the required correspondences in the implementation of business processes).

The professional component is methodological in nature, is the core of the model at all levels of government. The communication component of reputational compliance unites the relationships within the collective within the framework of corporate ethics, which is reflected in styles and traditions, formalized with the help of Codes of Corporate Culture and Codes of Professional Ethics and the honor of the organization. So, the implementation of strategic and operational objectives of business sustainability can be carried out on the basis of a controlling system - information and analytical support for managing business processes, taking into account the movement of financial flows and other resources of the organization. Thanks to controlling, an economic entity has the ability to monitor and control all business processes.

An effective compliance system does not limit the opportunities for economic growth and, moreover, does not repel obstacles to them, but, on the contrary, gives the enterprise confidence in resolving ambiguous or critical situations. Compliance service protects the company from reputational risks, thus opening additional opportunities for its development.

Reference:

1. Орлова М.Г. Концепция образовательного комплаенса вуза // Обучение и воспитание: методики и практика. – 2015. – № 22. – С. 229-232;
2. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промышленного предприятия: сущность и задачи / П.Г. Перерва // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 24 (1246). – С. 153-158;
3. Перерва П.Г. Формування кон'юнктури ринку електротехнічної продукції / П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, Н.П. Ткачова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : зб. наук. праць. Сер. : Проблеми економіки та управління. – Львів : Львівська політехніка, 2015. – № 815. – С. 118-125;
4. Перерва П.Г. Банкротство, санація та реструктуризація підприємства як економічні категорії антикризового управління / П.Г. Перерва, Т.О. Кобелева, В.Л. Товажнянський // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 59 (1168). – С. 148-152;
5. Перерва П.Г. Моделювання стратегічної політики маркетингу конкурентоспроможності на засадах бенчмаркінгу / П.Г. Перерва, Н.П. Ткачова // Економічні науки : зб. наук. праць. Сер. : Економіка та менеджмент. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Вип. 9 (34), ч. 2. – С. 10-23;
6. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П.Г. Перерва, І.В. Гладенко, А.В. Косенко, М.М. Ткачов // Вестник Нац. техн. ун-та «ХПИ» : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2008. – № 18. – С. 105-110;
7. Ткачов М.М. Ринок контрафактної продукції в системі неформальної економіки / М.М. Ткачов // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 22 (995). – С. 89-95;
8. Экономика и управление инновационной деятельностью: учебник / Под ред. проф.

Перервы П.Г., проф. Вороновского Г.К., проф. Меховича С.А., проф. Погорелова Н.И. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2009. – 1203 с.;

9. Перерва П.Г. Маркетинг на промышленном предприятии. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 80 с.;

10. Перерва П.Г. Управление ассортиментом продукции / П.Г. Перерва. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 80 с.;

11. Косенко О.П. Комерціалізація інтелектуально-інноваційних технологій [Монографія] / О.П. Косенко. - Х.: «Смугаста типографія», 2015.- 517 с.;

12. Перерва П.Г. Управление сбытом промышленной продукции в системе маркетинга.- М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991.- 93 с.;

13. Перерва П.Г. Исследование рынка промышленной продукции / П.Г. Перерва. - М.: НПО «Реклама, информация, маркетинг», 1991. - 96 с.;

14. Перерва П.Г. Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства / П.Г. Перерва, Н.М. Побережна // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2012. - №2. - С. 191-198;

15. Косенко А.П. Экономическая оценка инновационного потенциала / А.П. Косенко, Д. Коциски, О.И. Маслак, П.Г. Перерва, Д. Сакай.- Монография / Под ред. проф. Перервы П.Г. и проф. Д.Коциски – Харьков-Мишкольц : НТУ „ХПИ”, Мишкольц.техн.ун-т, 2009. – 170 с.;

16. Перерва П.Г. Анализ финансового состояния предприятия / П.Г. Перерва, О.Н. Савенкова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПИ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПИ", 2002. – № 11-2. – С. 118-121;

17. Кобелева Т.О. Електротехнічна галузь України: сучасний стан та перспективи розвитку // Т.О. Кобелева // Вісник НТУ «ХПИ». – Харків, 2011.– № 26. – С. 34-43;

Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів / Т.О. Кобелева // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Харків : ХНЕУ. – 2011. – № 4 (101). – С. 258 – 260;

18. Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів / Т.О. Кобелева // Управління розвитком: зб. наук. праць. – Харків : ХНЕУ. – 2011. – № 4 (101). – С. 258 – 260.

ЧИРКІНА В.Ю., студентка, НТУ «ХПИ»

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ТА ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНИЙ РІВЕНЬ

Хімічна промисловість являє собою передову галузь, яка забезпечує розвиток господарства. Від неї залежить функціональність економіки, бо вона забезпечує інші галузі промисловості новими матеріалами. Україна має міцну базу сировини для хімічної промисловості має запаси майже усіх видів мінеральної хімічної сировини. Від розвитку хімічної промисловості залежить чимало напрямків сучасної науки, технології та підприємств, залежить не лише економічна але й соціальна стабільність України.

Роботу галузі зупиняє висока ступінь зношеність основних промислових фондів. Велика кількість технологій застаріла, що негативно впливає на якість, конкурентність виготовленої продукції, а також є дуже енергозатратною.

Тому політика розвитку хімічної промисловості в Україні має

бути спрямована на модернізацію підприємств, впровадження безвідходних технологій, зниженні енергоємністю виробництва. Зорієнтуватися на використанні власних природних ресурсів, забезпечення захисту внутрішнього ринку і підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника. Створення підприємств вторинної переробки сировини.

Список літератури:

1. *Філіппова С.В., Тимощук М.П., Дашенко Н.М.* Актуальні питання формування інноваційних стратегій підприємств / *С.В. Філіппова, М.П. Тимощук, Н.М. Дашенко*; Одеса, 2011. – 5 с.;
2. *Осовська Г.В., Осовський О.А.* Основи менеджменту: Навч. посібник / К.: «Кондор», 2006. - 664 с.;
3. *Краснокутська Н.В.* Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. 504 с.

СЕКЦІЯ 10 - СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ЮР'ЄВА І.А., к.е.н., доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

БАКУЛЮК В., студент, НТУ «ХПІ»

КОБЧЕНКО А., студент, НТУ «ХПІ»

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЯК СКЛADOVA УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

Основна проблема менеджменту знань полягає в тому, що дотепер не створена стандартна уява знань. Наявність окремих розрізнених систем уяви знань не дає можливості побудови логічно повних систем уяви знань. На сьогоднішній день єдиним носієм знань і інструментом їх обробки як і раніше залишається людина. Тому насправді управління знаннями - це управління людським потенціалом у контексті нарощування інтелектуального капіталу підприємства [1].

Ще одна більша проблема знань полягає в труднощі їх передачі. Знання неможливо просто вкласти в голову або записати на магнітному носії. Знання передаються за допомогою інформації, і в міру засвоювання цієї інформації людина переходить на наступний рівень володіння знаннями. Це важкий і довгий процес, що займає іноді роки завзятого навчання. Не випадково організації намагаються брати на роботу підготовлених фахівців, що володіють необхідним рівнем знань. Інша справа, що деякі знання неможливо одержати за межами організації. Це - знання про саму організацію. Сама організація найчастіше не зацікавлена в поширенні таких знань крім як серед своїх співробітників. Деякі знання призначені далеко не для всіх співробітників, а лише тих, хто має певний рівень допуску (до знань). Але навіть доступні для всіх співробітників знання про організацію необхідно засвоїти, і для цього потрібен час. Це є однією із причин, за якою для нових співробітників надається час на адаптацію в організації, протягом якого новий співробітник одержує первинні знання про організацію - знання, які не можна одержати за її межами.

Іншою розповсюдженою формою передачі знань про організацію і її бізнес- процесах є навчання на робочому місці. Передача знань про бізнес- процеси безпосередньо в процесі його виконання і використання навчання за принципом "роби як я" полегшує процес засвоєння нових знань.

Ще однією проблемою, тісно пов'язаною з тематикою управління знаннями, є "скорочення персоналу". Оскільки основними носіями знань в організації є люди, а на передачу знань потрібен час, найціннішими із цього погляду носіями інформації є співробітники, що проробили в компанії багато років. Досить часто скорочення в організації починаються з людей передпенсійного віку, при цьому організація, по суті, скорочує свій інтелектуальний капітал. Основною причиною цих скорочень є те, що з віком у більшості людей знижується здатність до швидкого аналізу і прийняття рішень, при цьому ігнорується факт, що здатності до передачі знань із віком навпаки зростають. Західні компанії в таких випадках досить часто прибігають до перекладу керівників і головних фахівців на високооплачувані посади консультантів компанії, що дозволяє зберегти їхні знання для компанії ще не на один рік. Когнітивний стиль - це особливість побудови схем, сприйняття інформації на базі наявних здатностей оперування інструментами когнітивного і гуманітарного плану. Когнітивні стилі розглядаються як специфічні риси, властиві організації пізнавальної діяльності людини, як особливості когнітивної сфери особистості. Когнітивний стиль характеризує "індивідуально-своєрідний спосіб аналізу, структурування, категоризації, інтерпретації, прогнозування, що відбувається". Когнітивний метод опирається в основному на прості інтелектуальні операції, які можна легко систематизувати і виміряти. Насамперед, це стосується таких операцій, як порівняння і узагальнення. Саме вони лежать у сфері логічних процедур, що дозволяють людині в підсумку ухвалювати рішення, адекватні ситуації. Складності аналізу процесів і прийняття адміністративних рішень обумовлені багатоаспектністю процесів, що відбуваються в них, і їх взаємозв'язком. У силу відсутності достатньої кількісної інформації про динаміку процесів, мінливість характеру процесів у часі, неможливе ви členовування і детальне дослідження окремих явищ - усі явища, що відбуваються в них, повинні розглядатися у сукупності. У силу зазначених особливостей адміністративні системи - системи слабо

структуровані.

Побачити і усвідомити логіку розвитку подій на такому багатофакторному полі вкрай важко. Але ж постійно доводиться відповідати у режимі реального часу на пекучі питання управління організацією. На такі питання можна успішно відповісти, якщо використовувати комп'ютерні засоби пізнавального (когнітивного) моделювання ситуацій.

Вихідним поняттям у когнітивному моделюванні складних ситуацій є поняття когнітивної карти ситуації. Когнітивна карта ситуації являє собою орієнтований зважений графік, у якому визначаються безпосередні взаємозв'язки між факторами шляхом розгляду причинно-наслідкових ланцюжків, що описують поширення впливів від кожного фактору на інші фактори. Когнітивна карта відображає лише факт наявності впливів факторів один на одного. У ній не відбивається ні детальний характер цих впливів, ні динаміка зміни впливів залежно від зміни ситуації, ні тимчасові зміни самих факторів. Впровадження такої карти на підприємстві підвищують ефективність його інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Список літератури:

1. Іванова В. Щодо формування системи інформаційного забезпечення розвитку економіки України / В. Іванова // Економіст. – 2008. – № 4. – С. 61 – 63;
2. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І.П. Босак, Є.М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193–195.

ЮРЬЕВА И.А., к.э.н., доц., кафедра эАиУ, НТУ «ХПИ»

БРУНДЖАДЗЕ А., студент, НТУ «ХПИ»

ПАРХОМЕНКО М., студент, НТУ «ХПИ»

НЕВЕРБАЛЬНЫЙ КОД КАК ФУНКЦИЯ ПСИХОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ БИЗНЕС-ЭТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Для обеспечения своей жизнедеятельности человек вступает во взаимосвязь с другими индивидуумами и группами людей. В зависимости от разнообразных причин различные формы общения приобретают соответствующее назначение в жизнедеятельности людей, то есть функцию. Функциональный анализ знаков невербального общения дает возможность выявить

ту социальную роль, которую она выполняет в обществе, и помогает более точно понять ее сущность [46].

Знакам невербальной коммуникации присущи определенные функции:

- информационная функция, как обмен между людьми различного рода знаниями и сведениями;
- экспрессивная функция, означает стремление партнеров по коммуникации выразить и понять эмоциональные переживания друг друга;
- социальная функция, заключается в формировании и развитии культурных навыков взаимоотношения людей;
- функция дополнительного сопровождения;
- функция замещения или опровержения слов;
- прагматическая функция, позволяет регламентировать поведение и деятельность участников коммуникации, координировать их совместные действия;
- интерпретативная функция, служит, прежде всего, для понимания своего партнера по коммуникации, используется для передачи конкретных способов деятельности, оценок, мнений, суждений и т.д.

В функциональном аспекте невербальной коммуникации все указанные функции тесно связаны между собой.

По восприятию органами чувств информация делится на: звуковую (аудиальную), визуальную, гастическую, обонятельную, осязательную [1].

Невербальная аудиальная информация передается паралингвистическими знаками:

- просодическими знаками, дополнительными к речи звуковыми кодами, определяющими качество голоса, его диапазон, тональность. К просодическим знакам относят: громкость, темп, ритм и высоту звука, интонацию, тембр, тон;
- экстралингвистическими знаками, передающими фоновую, ситуационную информацию.

Доктор философских наук, профессор Михаил Алексеевич Василик, считает, что в системе речевого общения можно выделить такие виды невербальной информации, как: эмоциональная, эстетическая, индивидуально-личностная, биофизическая, социально-групповая, психологическая, пространственная, медицинская, информация о физических помехах [1].

Восприятие эмоциональной информации зависит от степени выраженности эмоции в голосе и ее вида. Исследования показали большую надежность восприятия таких эмоций, как гнев и страх, по сравнению с эмоциями радости. Для характеристики эмоциональной импрессивности, т.е. способности человека к восприятию эмоциональной информации, используется понятие «эмоциональный слух». Если фактический речевой слух обеспечивает способность человека воспринимать вербальное смысловое содержание речи, то эмоциональный слух, это способность к определению эмоционального состояния говорящего по звуку его голоса. Степень развитости эмоционального слуха коррелирует с эмпатией, постижением состояний другого человека в форме сопереживания.

Биофизическая информация характеризует половые, возрастные различия людей, а также определенные конституционные особенности (рост, вес). Медицинская информация отражает состояние здоровья говорящего и характеризуется терминами «больной», «болезненный» голос. Они указывают как на нарушение работы голосового аппарата, так и на общее болезненное состояние организма. Пространственная информация – это информация о пространственном расположении говорящего по отношению к слушающему (справа, слева, впереди, сзади, удаление, приближение и т.п.).

Социально-психологическая информация отражает национальные и иерархически-статусные невербальные акустические особенности говорящего. Психологическая информация охватывает широкий круг личностных характеристик. Попытки диагностировать по голосу такие психологические особенности говорящего, как воля, темперамент, общительность, интеллект, неискренность и др., предпринимались неоднократно.

Таким образом, паралингвистические знаки сигнализируют об эмоциях, состоянии человека, его отношении к коммуникативному процессу и передают в коммуникации информацию об этих состояниях.

Совокупность телодвижений (пантомимики, мимики), применяемых в процессе человеческого общения (за исключением движений речевого аппарата) – называется кинесикой. Важным элементом пантомимики являются позы, жесты. Жесты предстают как символы специфического языка образов. Убедительность

інформатора на пряму залежить від того, наскільки сигнали рівня вмісту узгоджені з сигналами рівня відносин. Аналогові сигнали жестикуляції в значній мірі доповнюють словесну інформацію. Безкінечно важко контролювати «обманувати» з допомогою рук. Якщо хтось в стані внутрішнього збудження намагається виглядати спокійно, руки його обов'язково видадуть.

Список літератури:

1. Іванова В. Щодо формування системи інформаційного забезпечення розвитку економіки України / В. Іванова // Економіст. – 2008. – № 4. – С. 61 – 63.
2. Босак І.П. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект / І.П. Босак, Є.М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193–195.

СИРО'МЯТНИКОВА О.В., ст. викл., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»
СИРО'МЯТНИКОВ Д.Є., студент, НТУ «ХПІ»

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ

Структурні зрушення, які виникають в сучасних умовах національного господарства України, стали причиною зростання невизначеності зовнішнього середовища, що значно погіршило умови функціонування промислових підприємств та істотно вплинуло на зниження їх фінансово-економічної стійкості. Це зумовлює необхідність застосування нових підходів до формування ефективних систем і механізмів антикризового управління, спрямованих на досягнення фінансово-економічної стійкості функціонування та забезпечення розвитку.

Антикризове управління спрямоване на адаптацію об'єкта управління як до змін внутрішнього середовища, так і зовнішнього, і не ставить своєю метою їх збереження в незмінному вигляді, а стимулює їх трансформацію під впливом зовнішніх факторів. Антикризове управління вирішує функціональні завдання, що спрямовані на запобігання, реагування, подолання та недопущення в майбутньому виникнення кризи на підприємстві, такі як – своєчасна діагностика фінансового стану підприємства для прийняття дієвих превентивних заходів щодо попередження кризи; усунення неплатоспроможності підприємства з використанням внутрішніх резервів та відновлення його фінансової стійкості; мінімізація

негативних наслідків кризи на підприємстві; запобігання його банкрутству та ліквідації [1].

Для формування ефективної системи антикризового управління потрібно дотримуватися певних принципів, відповідно до яких здійснюються завдання управління, підвищується його потенціал та удосконалюється організація відносин між об'єктом управління та середовищем його функціонування [2, 3]:

- Гнучкість і адаптивність. Розвиток кризи на підприємстві зазвичай характеризується стрімкою динамікою, що потребує високого рівня гнучкості антикризового управління та його швидкої адаптації до мінливих умов функціонування.

- Терміновість реагування. Стан фінансової рівноваги на підприємстві досягається ефективним фінансовим менеджментом і є мінливим в динаміці, що обумовлює необхідність стрімко реагувати на можливі порушення фінансової рівноваги підприємства на будь-якому етапі його життєвого циклу.

- Превентивність дій. Реалізація цього принципу передбачає раннє виявлення ознак кризового стану на підприємстві, що дає змогу уникнути руйнівних наслідків кризи, бо попередження та запобігання її виникненню потребує значно менше зусиль, ніж ліквідація її наслідків.

- Адекватність реагування. Необхідно забезпечити мінімізацію втрат та втрачених можливостей, бо нейтралізація загрози кризи та ліквідація її наслідків, які потребують значних фінансових ресурсів, повинні відповідати реальному рівню загрози, що виникла, і бути адекватними цьому рівню.

- Комплексність. Зважаючи на комплексний характер кризових явищ, систему антикризових заходів потрібно розробляти за усіма напрямками діяльності підприємства, функціональними підсистемами та видами ресурсів.

- Альтернативність дій. Прийняття зважених антикризових рішень вимагає розгляду максимальної кількості альтернативних пропозицій з визначенням рівня їх результативності, оцінкою витрат та врахуванням їх впливу на функціонування підприємства в короткостроковій та довгостроковій перспективі

- Пріоритетність використання внутрішнього потенціалу. У процесі реалізації заходів антикризового управління переважно використовувати внутрішній потенціал підприємства для попередження та нейтралізації кризових явищ. Це дозволить,

перш за все, досягти мінімізації часових, матеріальних та фінансових витрат.

- Забезпечення контролю. Необхідно постійно здійснювати контроль перебігу реалізації антикризових заходів з метою їх постійної адаптації до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства.

- Принцип ефективності. Для забезпечення реалізації цього принципу необхідно постійно оцінювати отриманий ефект від реалізації антикризових заходів і витрат фінансових ресурсів, які були пов'язані з їх реалізацією.

Підсумовуючи вищезначене, слід відзначити, що наведені принципи, доповнюючи та конкретизуючи один одного, слугують підґрунтям організації системи антикризового управління підприємством.

Список літератури:

1. Маноїленко О.В. Теоретичні передумови запровадження заходів антикризового управління на промислових підприємствах України / О.В. Маноїленко, О.В. Сиром'ятникова // Дослідження та оптимізація економічних процесів: монографія [Під ред. д-ра екон. наук, професора Маноїленка О.В.] – Х.: НТУ «ХПІ», 2013. – С. 407-420;

2. Бланк И.А. Система антикризисного управления предприятия: важнейшие принципы и этапы [Електронний ресурс] // И.А. Бланк. – Режим доступа : <http://www.elitarium.ru/antikrizisnoe-upravlenie-predpriyatie-indikator-princip-stadii-monitoring/>;

3. Гелеверя Є.М. Антикризове управління підприємством: теоретичні та методичні аспекти / Є.М. Гелеверя, Н.В. Сумець // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне фахове видання. – [Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2017]. – Вип. 17. – С. 243-248. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/54.pdf>.

СТРОКОВ Є.М., к.е.н., доц., каф. ЕАтаО, НТУ «ХПІ»

ГУЦАН О.М., к.е.н., доц., каф. ОПтаУП, НТУ «ХПІ»

КОДОЧИГОВ Д.О., інженер I категорії, каф. ОПтаУП, НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Вимоги до готелів постійно зростають, що, безумовно, неминуче в умовах посилення конкуренції. Тому, для успішного ведення готельного бізнесу вже не обійтися без якісної автоматизації готелю або хостелу.

Реальна віддача від проекту можлива лише за умови, що система не просто вирішує окремі виробничі завдання, а є комплексною системою, спеціалізованою для готельного бізнесу.

Автоматизована система управління (АСУ) готелем – це спеціалізований пакет програм, що забезпечує роботу готельного персоналу на своїх робочих місцях і оперативне прийняття рішень на всіх етапах технологічного циклу, від бронювання місць до одержання звіту по діяльності готелю [1].

Зараз на світовому ринку готельних послуг найбільш популярними системами є Fidelio, Libra Hospitality, Lodging Touch. Вони встановлені більш ніж в 120 країнах світу й в 90 найбільших міжнародних мережах, що охоплюють 27500 готелів.

Нижче наведено короткий огляд сучасних автоматизованих систем управління готелями, які використовуються в Україні:

- система «Лоджинг Тач» використовується в сотнях готелів по усьому світу, включаючи такі відомі мережі, як «Choice Hotels», «Holiday Inn», «Oriental Express», «Gruppo Sol» та ін.;

- компанія «Micros-Fidelio» розробила системи управління готельними комплексами, які є корпоративним стандартом для 70 найбільших міжнародних мереж, які охоплюють 8500 готелів в 107 країнах [2]. Вперше в Україні автоматизована система управління готелем Fidelio була встановлена на початку 90-х років у готелі «Русь», яка входила в систему Інтурист СРСР. Fidelio V8 – це система автоматизованого управління готелем, яка здатна вирішувати завдання продажу, бронювання, приймання й розміщення гостей, організації конференцій і банкетів, надання повних даних для фінансового контролю й обліку діяльності підприємства;

- Fidelio Front Office (FO) – це найбільш популярна у світі система автоматизації служби бронювання, приймання й розміщення. Усього в Росії та країнах СНД із такою системою працюють більше 100 готелів;

- провідний постачальник інформаційних технологій для готельної індустрії країн СНД – це «Лібра Інтернейшнл», яка є офіційним партнером і дистриб'ютором корпорації Hotel Information Systems – найбільшого світового розробника автоматизації для міжнародної індустрії гостинності з досвідом установки більш 4000 систем в 83 країнах світу [3]. Libra International працює на ринках країн СНД із 1998 року, головний офіс знаходиться у Москві. Запропоновані рішення засновані на системах сімейства epitome Solutions і Core та включають системи управління для готелів, системи корпоративного управління, електронної комерції й бізнесу-аналітики. В Україні

автоматизовані системи управління встановлені фахівцями фірми Libra Hospitality у ряді готелів, у тому числі «Аркадія Плаза» Одеса, «Дніпро» Київ, «Senator Apartments» Київ, «Парк Готель» Дніпропетровськ, «Прем'єр-палас» Київ, «Rixos Prikarpatye» Трускавець, «Водоспад» Яремча, «Чичиков Готель» Харків;

- UCS Shelter – це система управління готелями, яка встановлена більш ніж в 30 готелях України. «Ukrainian Computer Laboratory» UCL – регіональний представник в Україні російської фірми Reksoft, яка розробила програмний продукт Едельвейс/Medallion для автоматизації готелів. Едельвейс – це система управління готелем (Property Management System, PMS), яка дозволяє не тільки проводити бронювання номера, спрощує процедуру розміщення гостей з урахуванням їх вимог, але й планувати навантаження готелю, вести статистику, надавати дані для бухгалтерської й управлінської звітності;

- конкуренцію світовим розробникам складає пропозиція від компанії Еделінк, що реалізує софт для автоматизації готелів АСУ «Едельвейс». Система управління готелем «Едельвейс» дозволяє автоматизувати всі функції служби прийому та розміщення, бухгалтерську й управлінську звітність, консолідувати інформацію і надавати дані із суміжних систем при комплексній автоматизації. Є інтеграція із сервісом booking.com, що дає можливість готелю актуалізувати інформацію про наявність номерів для бронювання через Інтернет, надає гостям можливість бронювати номера, обробляти бронювання в будь-який час [4];

- PMS «Intellect Style» – «Готель» – являє собою багатофункціональну готельну програму з повним набором основних модулів, необхідних для автоматизації управління готелем, призначена для автоматизації готелю, міні-готелю, мережі готелів, санаторію або пансіонату. Гнучкість налаштувань дозволяє побудувати систему автоматизації готелю відповідно до потреб конкретного об'єкта впровадження, його розмірів й вимог [5];

- програмний продукт «БІТ.Готель 8» – це комплексне й просте у використанні рішення для автоматизації підприємств сфери готельного бізнесу. У програмі БІТ.Готель 8 можна управляти номерним фондом готелю на таких порталах онлайн-бронювання як booking.com, expedia.com і 101hotels.ru. «БІТ.Готель 8» вибрали вже більш 400 готельних підприємств у країнах СНД;

- «Smarthotel 2.0» – нове покоління програм автоматизації готелів і санаторіїв, потужна система управління готелем. Програма реалізує всі необхідні функції автоматизації готелів;
- «1С-Рарус: Управління готелем» – програма управління готельним бізнесом. Програмний експлуатується більш ніж в 18000 самих різних підприємствах сфери гостинності;
- програмний продукт для автоматизації й управління готелем Microsoft Navision забезпечує роботу фінансового підрозділу компанії, відділу закупівель, кадрової служби й складу. Доробки, внесені в стандартний функціонал системи, дозволяють вести ефективний облік товарно-матеріальних цінностей і контролювати витрати коштів. Були розроблені рішення для автоматизації періодичних закупівель продуктів і предметів господарського призначення відповідно до встановлених стандартів наявності асортиментів на складах;
- система автоматизації готельного бізнесу «Кредотель 2.0» призначена для автоматизації обліку й управління готелями, будинками відпочинку, пансіонатами, санаторіями і т.і. Дозволяє вести облік стану номерного фонду в розрізі номерів і місць, управляти взаєминами з гістьми й контрагентами, регулювати наповнення номерів, аналізувати й планувати грошові потоки. Основні функції системи: автоматизація роботи служби розміщення, автоматизація роботи служби бронювання;
- програмний продукт ІС-ПРО працює на ринках України, Росії, Білорусі, Молдови з 1994 року. Функціональні можливості підсистеми дозволяють формувати готівкові й безготівкові рахунки по тарифах готелю за надані послуги, проводити реєстрацію, поселення, формувати замовлення на поселення (бронювання номерів), вести контроль замовлених гостями послуг і їх оплати, автоматизувати облік телефонних переговорів, а також формувати й роздруковувати необхідні оперативні й бухгалтерські звіти;
- програмний комплекс для управління готелями – Inn був створений для автоматизації процесу резервування, поселення й обліку проживання гостей у готелях, санаторіях, пансіонатах і будь-яких інших установах подібного типу. Програма Inn розроблялася насамперед для невеликих готелів і за задумом розробників повинна стати корисним й зручним помічником у роботі адміністраторів, управляючих, директорів;
- програма «ШТРИХ–М: Готель» – зручний масштабований

інструмент для управління як малими й середніми готелями, так і великими (багатокорпусними) готельними комплексами з розвинутою структурою додаткових послуг. Програма «ШТРИХ–М: Готель» дозволяє вести оперативний облік і контроль використання номерного фонду (завантаження номерів на будь-яку дату й період) і додаткових послуг, одержувати дані про історію бронювання номерів і про стан взаєморозрахунків із клієнтами.

Список літератури:

1. Автоматизации гостиниц // Турбизнес, 14 апреля, 2014. – № 12 (64);
2. Fidelio V8 – новое поколение систем управления для гостиниц [Электронный ресурс]. – FIDELIO – 2014. – Режим доступа: http://www.hrs.ru/prodsols/hotels/fidelio_8.php;
3. Libra Hospitality – программное обеспечение для гостиничной индустрии [Электронный ресурс]. – LIBRA HOSPITALITY – 2014. – Режим доступа: www.librahospitality.com;
4. Система управления гостиницей «Эдельвейс» [Электронный ресурс]. – Автоматизация гостиниц – 2014. – Режим доступа: <http://edelink.ru/products/edelweiss/preview>.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 - УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Артеменко Н.В., Данільченко А.М. Особливості нарахування заробітної плати в установах державного сектору	3
Артеменко Н.В., Артеменко Д.А. Фінансування за відомчою структурою і через органи державної казначейської служби України	6
Дегтярьова О.В. Компаративний аналіз вимог до аудиту страхових компаній, що займаються медичним страхуванням в Україні та Європі	9
Діденко Ю.Ю., Бондар Н.О. Особливості співпраці зовнішнього та внутрішнього аудитів у страхових компаніях	11
Жадан Т.А., Луценко О.В., Федорченко Ю.Ю. Особливості здійснення внутрішнього контролю операцій зі збереження, надходження і вибуття основних засобів	14
Александрова В.О., Кощей Ю.В. Підходи до ефективного використання основних засобів підприємства	16
Жадан Т.А., Аннаєв М. Сутність, значення та необхідність обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього контролю фінансових результатів підприємства	17
Линник О.І., Шейн А.М. Облік формування прибутку на підприємстві	19
Лукін В.О. Парадокси облікової політики в Україні	21
Reichling Peter, Pererva P.G. Estimation of commercial value of patents	22
Мантрова Є.В. Концепція інтегрованої системи бухгалтерської звітності на сучасному етапі	25
Брік С.В., Мардус О.О. Основні принципи організації аудиту фінансових результатів та використання прибутку	27
Мардус Н.Ю. Основні принципи облікової політики підприємства	29
Мощицька Т.О., Мощицький О.С. Особливості застосування нестатистичного підходу в аудиті	30
Мардус Н.Ю., Данатаров Д. Основные принципы организации учета, аудита и анализа оплаты труда на предприятии	32
Побережна Н.М. Звітність підприємств в контексті майбутніх змін	34
Рета М.В. Перспективи застосування вартісно-орієнтованого обліку на вітчизняних підприємствах	35
Рета М.В., Горб А.Р. Проблемні питання обліку та аналізу розрахунків з оплати праці на підприємствах	37
Грибинюк Д.В., Сікетіна Н.Г. Аналіз надання логістичних послуг в сфері громадського харчування	39
Столярчук Г.В., Комар Р.О. Підвищення якості облікового процесу за рахунок ефективної організації управлінського обліку витрат на енергопостачальних підприємствах	41
Александрова В.О., Тарасова О.А. Формування фінансових результатів підприємства	43
Фальченко О.О., Солоха О.Ю., Максименко І.С. Особливості документального оформлення руху основних засобів на підприємстві	45
Фальченко О.О., Дерев'янюк О.О., Черкашина Г.А. Роль	

документального оформлення обліку оплати праці на підприємствах та бюджетних установах	47
Удовиченко Я.А., Єршова Н.Ю. Теоретичні підходи до аналізу ефективності використання основних засобів підприємства	49
Хаустова І.Є., Азарова І.О. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку	51
Шубіна С.В., Екгардт А.Є. Теоретико-методологічні підходи до проведення комплексного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства	53

СЕКЦІЯ 2 - МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Сікетіна Н.Г., Локтіонова О.С. Моделювання обсягу реалізації в сфері громадського харчування	56
Чайка Т.Ю., Ковела А.С. Проблеми дефініції облікової категорії «фінансові результати діяльності підприємства»	57

СЕКЦІЯ 3 - АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Лошакова С.Є. Врахування інноваційного ризику в інноваційному розвитку підприємств	60
Єгорова Ю.В., Губанова Н.Н. інноваційна політика держави - основний фактор оптимізації інноваційних процесів в Україні	62
Майстро Д.С., Редченко Р.О. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні	64
Побережний Р.О. Фактори формування та розвитку ринку нововведень	66
Погорєлова Т.О. Гальмування інноваційної діяльності промислових підприємств України	68
Радченко А.П. Інтелектуалізація праці як чинник впливу на зайнятість населення в національній економіці	70
Худенко А.Г. Актуальні питання інноваційного розвитку та стратегій хімічних підприємств	73

СЕКЦІЯ 4 - МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Бурліцька О.П. Мерчандайзинг в тревел-індустрії	75
Александрова В.О., Козлова Ю.Ю. Мережевий маркетинг як спосіб ведення сучасного бізнесу	78
Полякова Е.А., Савич В.Ф., Александрова В.А. Роль маркетингових досліджень на підприємстві	86

СЕКЦІЯ 5 - ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Архиереев С.И. Институциональная реориентация экономики Украины как совокупность внешнеэкономических институциональных трансакций	82
Василькова А., Дідик В. Резерви підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах	84

СЕКЦІЯ 6 - НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сиро'мятнікова О.В., Ханіна А.С. Система оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні: проблеми та напрями реформування	88
Іванюк В.А., Безручук С.А. Проблеми обліково-інформаційного забезпечення податкової системи України	90

СЕКЦІЯ 7 - КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Грінько А.П., Бочуля Т.В. Використання інформаційних моделей реальності як технологія навчання фахівців з обліку та оподаткування	93
Александрова В.А., Антоненко Я.С. Нестандартные методы мотивации как пример усовершенствования подходов управления персоналом	95
Кучинський В.А. Оцінка персоналу сучасної організації	96
Давидюк Т.В., Легоцька Ю.І. Бухгалтерський аутсорсинг як інноваційний інструмент оптимізації діяльності підприємств	98
Панайотова В.К., Брежунова М.В. Управління персоналом: мотиваційний аспект	100

СЕКЦІЯ 8 - ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Валуйський І.А. Формування бюджетної політики України: зарубіжний досвід	103
---	-----

СЕКЦІЯ 9 - ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Sikorska Małgorzata, Pererva P.G. Ensuring efficient use of the resource potential of the enterprise	106
Жадан Ю.В. Особливості вибору організаційних форм управління ризиками олійно-жирових підприємств	108
Колесніченко А.С. Перспективи розвитку великих бізнес-структур в Україні	111
Кравінський Ю.О. Страхування матеріальних активів у ризик-менеджменті промислового підприємства	114
Смоловик Р.Ф., Линник Е.И., Токарь Н.Б. Некоторые аспекты совершенствования адаптивного управления предприятием	116
Назаренко О.В., Решетняк Н.Б., Демьохіна О.О. Усвідомлення загроз економічного розвитку	118
Мартінова В.В., Стригуль Л.С. Управлінський потенціал підприємства: теоретичний аспект	119
Пантелєєв М.С. Деякі аспекти розвитку підприємства	121
Александрова В.О., Рубан О.І. Особливості формування структури капіталу підприємства	123
Смоловик Р.Ф., Токарь Н.Б., Бондаренко А.Н. Некоторые аспекты культуры, социальной ответственности бизнеса	125
Александрова В.О., Старцева М.М. Ефект фінансового важеля: теоретичний підхід	127
Терон І.В. Асиметрія соціального розвитку регіонів (поселенський	

рівень)	128
Ткаченко М.О. Визначення вартості підприємства як інструментарій підтримки його сталого розвитку	130
Shypilova M.V. Social capital role in effective management	132
Шматько Н.М. Методичні рекомендації щодо стратегічного планування процесів реструктуризації підприємства	134
Шовкопляс Т.С. Ризики та їх вплив на діяльність підприємств готельно-ресторанного бізнесу	135
Kocziszky Gyorgy, Veres Somosi Mariann, Kobieliava T.O. Reputational compliance	140
Чиркіна В.Ю. Головні проблеми розвитку хімічної промисловості та виходу на міжнародний рівень	143

СЕКЦІЯ 10 - СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Юр'єва І.А., Вакулюк В., Кобченко А. Інформаційно-комунікаційне забезпечення управління підприємством як складова управління знаннями	145
Юрьева И.А., Брунджадзе А., Пархоменко М. Невербальный код как функция психологии управления в системе бизнес-этики предприятия	147
Сиро'мятникова О.В., Сиро'мятников Д.Є. Формування системи антикризового управління: завдання та принципи	150
Строков Є.М., Гуцан О.М., Кодочигов Д.О. Сучасні інформаційні системи в готельному бізнесі	152

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут» 2017 р.

Наукове видання

ТРУДИ

XIII - ої Міжнародної науково-практичної
конференції

**«ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
«ОПТИМУМ – 2017»**

6-8 грудня 2017 року
м. Харків

Редактори:

**Манойленко Олександр Володимирович
Строков Євген Михайлович**

**Відповідальний секретар:
Строков Є.М.**

**Верстка та оригінал-макет:
Строков Є.М.**

**Дизайн обкладинки
Строков Є.М.**

Підписано до друку: 28.12.2017 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. а 9,3
Тираж 300 екз

Друк ФОП Томенко Ю.І.
м. Харків, вул. Плеханівська, 16